

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1907

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Χάρις ὑπὸ Δημ. Καλλιμάχου	Σελ. 129
Ἀθηναῖοι Παγγραῖοι καὶ Σέλλοι Ἀσθοναῖοι ὑπὸ Κ. Σάββα (τέλος)	142
Ἔρε τῆς ἰατρίας τῆς ἐκπαιδεύσεως : Ἰωάννης Δώκιος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Φρ. Τυλ (μετάφρ. Α. Κ.)	151
Δὲ ἐντολαὶ τῆς ὑγιεινῆς κατὰ τὸν ἰατρὸν J. Ilricouci (μετάφρ. Θ. Φλωρᾶ)	163
Ἑλληνικὴ Ἀνοιξίς ὑπὸ Γερᾶδου Χάουπτιμαν (μετάφρ. Γ. Σ.) (συνέχεια)	168
Χαρτοβασίλειον κατὰ τὸ ἑωσικὸν τοῦ Τσέχοφ (μετάφρ. Π. Α. Παπαγοπούλου)	174
Ὅλα ἀνάποδα ἰγγλικὴν φωνητικῶν διήγημα (μετάφρ. Χ.)	176
Χρονικά	187
Ἀναγνωστήριον : Ἐξέτι περιοδικά	190

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ῬΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

42-0408 ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ - 42

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ 1 ΔΡΑΧΜΗ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ

ΙΔΡΥΘΕΙΣ ΤΩ 1899 ΥΠΟ Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Πρόεδρος Ι. ΛΟΚΝΑΣΑΚΗΣ, Δ. ΔΙΓΙΝΗΤΗΣ, Αντιπροέδρος Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ,
ΑΡ. ΠΡΟΒΛΕΓΓΙΟΣ, Π. Β. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, Α. ΜΑΤΕΙΣ Β. ΡΩΜΑΝΟΣ,
Σ. Κ. ΣΑΚΚΑΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ. Ι. ΣΤΡΕΪΤ, Γραμματέας Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΑΗΡΟΤΕΑ

Διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην δραχ. 10

Διὰ τὰς λοιπὰς χώρας φράγκα χρυσᾶ 12

Ἐκαστὸν τεύχος χωριστὰ πωλεῖται δρ. 1 εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 1,20 εἰς τὰς λοιπὰς χώρας.

Ἡ "ΜΕΛΕΤΗ", ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς τεύχη ἐκ σελίδων 64, κατὰ δὲ τοὺς θερινοὺς μῆνας, Ἰούλιον—Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου — Σεπτεμβρίου, ἐκδίδεται ἅνὰ ἓν τεύχος, ὥστε ἕκαστος ἐτήσιος τόμος ἀποτελεῖται ἐκ δέκα τευχῶν, ἧται 640 σελίδων.

Αἱ συνδρομαὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ", καταβάλλονται εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου ἢ ἀποστέλλονται ἐπ' ἀνόματι αὐτοῦ διὰ ἀσπλημένων ἐπιστολῶν, ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζικῶν ἐπιταγῶν καὶ χαρτονομισμάτων Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας, Αἰθιοπίας, Ἰταλίας, Ρωσίας, Ἀμερικής.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ", λαμβάνουν δωρεάν τὰ τέσσαρα Νέα Βιβλία τοῦ Συλλόγου, τὰ ὅποια θὰ ἐκδοθοῦν κατὰ τὸ 1910. Τὰ βιβλία τούτα εἶναι: Οἱ Μιλλόντες Στρατιῶται, κατὰ τὸ ἀγγλικὸν τοῦ στρατηγοῦ Μπάδεν Πάουελλ, ἡ Ἀγωγή, κατὰ τὸν Σπένσερ, Αἱ Χώραι τῆς Εὐρώπης, Ἀναγνώσματα ἐκ τοῦ Προδότη.

Ἡ "ΜΕΛΕΤΗ", ΤΟΥ 1907, ΤΟΥ 1908 ΚΑΙ ΤΟΥ 1909

ἀποτελεῖ τρεῖς τόμους, ἕκαστον ἐξ 640 σελίδων, πολυτελῶς δεδεμένους. Ἐκαστος: δραχ. 10 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 12 διὰ τὴν Ἀλλοδαπήν. Μόνον τὸ πολυτελὲς περιχάλυμμα δραχ. 2 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 2 διὰ τὴν Ἀλλοδαπήν. Ἀπηλλαγμένα ταχυδρομικῶν.

ΧΑΪΝΕ¹

Κυρία καὶ Κύριοι,

Πρέπει νὰ σὰς ζητήσω συγγνώμην, ὅτι ἠθέλησα νὰ ἐμιλήσω πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ Χαΐνε εἰς αἰθουσαν μὲ στιλπνὸν δάπεδον, κάτω ἀπὸ ἀνταύγειαν ἠλεκτρικῶν λαμπτήριων, μέσα εἰς τὸν θρόνον κοσμικῆς συναθροίσεως. Ἄν ἓνα πλαίσιον βυθικῆς ἀρμονίας πρέπει νὰ περιβάλλῃ κάθε εἰκόνα, διὰ τὸν ποιητὴν τοῦ Βιβλίου τῶν Τραγουδιῶν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐμιλήσωμεν εἰς τὴν ἐξαίθραν κανενὸς δάσους βασιλικίου, τὰς ἴσρας ποῦ φάλλουν αἰωνίαν ἀγάπην αἱ ἀηδόνες, ἰνύσκοντα τὰ ἀγριολαύλουδα βαλσαμώνουν μὲ ἀπαλὰς εἰσοδίας τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ οἱ πόθοι, ἀγγελοὶ νοσταλγικοὶ, μᾶς φέρουν ἐπάνω εἰς πτέρυγας ἐλαφρὰς πρὸς τὴν ἀπογοήτευσιν ἢ τὴν δόνην, κλήρον μοιραῖον κάθε ἐπιθυμίας. Καὶ δὲν θὰ ἔπρεπε καὶ νὰ ἐμιλήσωμεν περὶ τοῦ Χαΐνε, ἀφίνοντες ἀπλῶς τὴν γλυκερὰν δόνην τοῦ πάλλους τοῦ νὰ βυθισθῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὸ μυστήριον τοῦ λοχρῶου λυκόφωτος, τὸ πικρόγελον δάκρυ τῆς εἰρηνίας τοῦ νὰ σταλάξῃ μαζί μὲ τὰς σταγόνας τῆς ἐσπερινῆς δρόσου καὶ τὸν βυθικὸν τῶν στίχων, ὅπου φάλλει ἡ γλῶσσα καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ αἰωνίου λυρισμοῦ, νὰ ἀναμιχθῇ πρὸς τὸ ἐσπερινὸν τερέτισμα τοῦ περωτοῦ λυρωδοῦ. Ἰδοὺ πόλος θὰ ἦτο ὁ ἀληθινὸς τρόπος νὰ σὰς γνωρίσῃ κανεὶς τὸν Χαΐνε καὶ ν' ἀφήσῃ τὴν ἐντύπωσιν τῆς ποιησεῖός του, ἡ ὅποια χαμογελά δακρύουσα καὶ δακρύζει μειδίωσα, ν' ἀρρωματίζῃ ἀνεξίτηλα τὴν ψυχὴν σὰς, ὅπως μία μόνη σταλαγματιὰ βουδελαίου ἀρρωματίζει διὰ παντὸς τὴν δαντέλλαν, ἐπάνω εἰς τὴν ὅποιαν θὰ πέσῃ.

Ἄλλὰ καὶ ἐδῶ ἂν ἐμιλήσωμεν περὶ τοῦ Χαΐνε, καὶ ἐδῶ ἂν ἀκούσωμεν τοὺς στίχους τοῦ δι' ἄλλους ἀποκάλυψιν ἴσως, δι'

¹ Διάλεξις γενομένη εἰς τὴν αἰθουσαν τοῦ «Παρνασσοῦ» τὴν 10 Φεβρουαρίου 1910.

ἄλλους ἀνάκλησιν μελωδιῶν ἀνοιγουσῶν τὰς πύλας παλαιῶν ρεμβασμῶν — καὶ ἐδῶ ἂν θελήσωμεν νὰ ἐνωτισθῶμεν τὴν ποιησιν τῆς ζωῆς του καὶ τὴν ζωὴν τῆς ποιήσεώς του, καὶ ἡ αἰθουσα αὐτὴ δὲν θὰ εἶναι μετ' ὀλίγον δάσος κατάπυκνον ἀπηχοῦν ρυθμούς, ἁρμονίας καὶ μελωδίας, σκεπασμένον ἀπὸ τὴν ἀπαλουφῆ δμίχλην ὄνειρου, ἀποπνέοντος ἀρήματα λουλουδιῶν, πόθου καὶ ἀγάπης; Θὰ θροήσῃ ἢ βραδυνῆ αὔρα μέσα ἀπὸ τὰ φύλλα τῶν δένδρων, θὰ ἀπλωθῇ μαλακὸν καὶ παθητικὸν τὸ ἄσμα τῆς ἀηδόνης καὶ θὰ τρίξῃ ὀξύς ὁ συριγμὸς τοῦ γρύλλου. Ἡ ποιήσις, ἡ ὁποία ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν φύσιν, θὰ ἀναστήσῃ ἔμπρὸς μας τὴν φύσιν καὶ ἡ ποιήσις, ἡ ὁποία ἐβλάστησεν ἀπὸ τὴν καρδίαν, θὰ ἐντείνῃ τοὺς παλμούς τῶν καρδιῶν. Ἴδναι αὐτὸ τὸ μυστήριον τῶν μεγάλων ποιητῶν — ἡ μυστηριώδης ἀναζωογόνησις τῶν φωνῶν τῆς ζωῆς, τῆς φύσεως, τῆς ἀληθείας, ποῦ ἐκοιμήθησαν μέσα εἰς τὸ χρυσοῦν φέρετρον τῶν στίχων των.

Ἦτο ὁμοῦ δυνατόν νὰ ὁμιλήσωμεν διὰ τὴν ποιήσιν τοῦ Χαΐνε προτοῦ ὁμιλήσωμεν διὰ τὴν ζωὴν του — ἀφοῦ ζωὴ του ὑπῆρξεν ἡ ποιήσις του καὶ ποιήσις του ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ του; Ἄ! δὲν εἶναι ὁ Χαΐνε ἀπὸ τοὺς ποιητὰς ἐκείνους ποῦ κάλληται εἰς ὠρισμένην ὥραν εἰς τὸ γραφεῖόν των — ψυχροὶ καὶ ἀψογοὶ δανδῆδες τῆς στιχουργίας — διὰ νὰ βάλουν μέσα εἰς φράσεις τορνευτὰς αἰσθήματα, ποῦ δὲν ἤσθάνθησαν, πόνον, ὅστις δὲν ἔνυξε τὴν καρδίαν των, πάθη, ποῦ ἐκτύπησαν τὴν θύραν τοῦ στήθους των, χωρὶς νὰ τοὺς εἶπη κανεὶς: «Ἐμπρὸς!»

Von meinen grossen Schmerzen, ich mache meine kleine Lieder
 «Ἀπ' τοὺς μεγάλους μου τοὺς πόνους, μικρὰ τραγούδια κάμνω»

Ὅ,τι ἔγραψε τὸ ἠσθάνθη καὶ ὁ περιπαθῆς ρομαντισμὸς του, τὸ ἀκατανίκητον θέλητρον, τὸ ὅπολον ἤσκουν ἐπ' αὐτοῦ αἰ φανταστικαὶ συλλήψεις τῶν γερμανικῶν παραμυθιῶν, δανεισάντων εἰς τὴν ποιήσιν του σύμβολα ἀπειροῦ χάριτος καὶ γλυκύτητος μυστηριώδους, ἢ ἡδονικῆ ὀδύνη τῶν νεανικῶν ἢ ὠρίμων ἐρώτων του, ἢ γλυκύπικρος ἢ καὶ ἀπλῶς πικρὰ εἰρωνία τῶν κατόπιν ἔργων του, ἀφοῦ ἐξερριζώθη ἀπὸ τὴν πάτριον γῆν — ὅ,τι ἔβαλεν εἰς τὴν ποιήσιν του, ὑπῆρξεν ἢ ἀντανάκλασις τῆς ζωῆς του καὶ τῶν ἀληθινῶν αἰσθημάτων της. Ὑφανε τοὺς πρώτους στίχους τῆς ἀπεριφράστου τρυφερότητος μετ' τὴν εὐωδίαν

τῶν ἰων καὶ τὴν ὠχρὰν ἀνταύγειαν τοῦ σεληνόφωτος τῆς Γερμανίας, ὅπως συνέπλεξε εἰς τὴν βασιτεῖαν εἰρωνίαν τῶν κατόπιν ποιημάτων του τὸ δριμύ ἄρωμα τῆς ἀσφάλτου τῶν παρισινῶν βουλεδάρτων, ὅπως ἐδάπτισε τοὺς πικροὺς καὶ βλασφήμους στίχους τῆς ὑστέρας ποιήσεώς του εἰς τὸ ἀπαίσιον σωματικὸν μαρτύριον, τὸ ὅπολον ἐφαρμάκευσεν, ὡς ὁ δηλητηριασμένος χιτῶν τοῦ Νέσσου, τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του.

* *

«Εἶμαι ὁ πρῶτος ἀνθρωπὸς τοῦ αἰῶνος, διότι ἐγεννήθην τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1800», ἔλεγεν ὁ Χαΐνε. Ἄλλ' ἡ πληροφορία αὐτὴ εἶναι μόνον εὐφυολογία καὶ δὲν εἶναι ληξιαρχικὴ πρᾶξις. Ὁ ποιητὴς, κατὰ τὰς ἀκριβεστερας εἰδήσεις, ἐγεννήθη τὴν 13 Δεκεμβρίου 1799 ἀπὸ γονεῖς Ἰουδαίους εἰς τὴν Δυσσελδόρφην «ὅπου ζοῦν δέκα ἕξ χιλιάδες ἀνθρωποὶ καὶ εἶναι βαμμένοι μερικαὶ ἑκατοντάδες χιλιάδων ἄλλων» λέγει ὁ ποιητὴς, εἰρωνευόμενος τὸ μελαγχολικὸν τῆς γενεῆς του πόλεως, τῆς καταπτριζομένης εἰς τὸ πρασινόχρυσον βεῦμα τοῦ Ἰήνου. Ὁ πατήρ τοῦ Χαΐνε ἦτο ἔμπορος βελούδων καὶ εἶχε καρδίαν ἀγαθὴν καὶ ἀπονήρευτον, χαρακτήρα ἀμέριμον καὶ φαιδρὸν. «Ἴδεν μίαν γωνίαν τῆς ψυχῆς του ἀντηγάζε διαρκῶς ἕνα κομμάτι γαλανοῦ οὐρανοῦ» — ἡ φράσις εἶναι καὶ αὐτὴ τοῦ Χαΐνε. Ἡ μητέρα του ἦτο γυναῖκα μορφώσεως μεγάλης, διακεκριμένη καὶ ἐγγονὴ τοῦ διασώμου τότε ἰατροῦ Ἰέλδερν. Αὐτὴ ἀνέθρεψε τὸν Χαΐνε.

«Ἡ μητέρα μου (γράφει ὁ ποιητὴς) ὠνειροπόλει δι' ἐμὲ μεγάλα πράγματα, τύχας ὑψητετεῖς καὶ βλα τῆς τὰ σχέδια περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεώς μου ἀπέβλεπαν σκοποὺς ὑψηλοῦς Κατ' ἀρχὰς τὴν μητέρα μου ἐβλάμινεν ἡ λάμψις τῆς Ναπολεοντείου Αὐτοκρατορίας· ἡ κόρη ἑνὸς σιδηροβιομηχάνου τῶν περιχώρων, φίλη της, καὶ ἡ ὁποία εἶχε γείνη Δούκισσα, τῆς διηγῆθη, ὅτι ὁ ἀνδρας της ἐκέρδισεν ἕνα σιρὸν μάχας, καὶ ὅτι γρήγορα θὰ ἐπροβιάζετο καὶ θὰ ἐφθάνεν εἰς τὸν βασιμὸν τοῦ Βασιλέως, (ὁ Ναπολεὼν εἶδεν καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιμοὺς!) Καὶ ἡ μητέρα μου ὠνειροπολοῦσα δι' ἐμὲ τὰς πλέον χρυσαῖς ἐπιμιδίας καὶ τὰ πλέον στολιδόφρα ἀξιώματα τῆς Αὐλῆς τοῦ Αὐτοκράτορος, ἠθέλησε κατ' ἀρχὰς νὰ μὲ ἀφιερῶσθαι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Ἦναγκάσθην οὕτω, κατὰ προτίμησιν, νὰ ἐπιδοθῶ εἰς τὰς σπουδὰς, τὰς

ὅποιας προϋποθέτει τοιοῦτον ἐπάγγελμα . . . Ἐπὴρα προγυμναστήν διὰ νὰ γείνω μέγας στρατηγὸς ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ νομάρχης καμμιάς ἀπὸ τὰς κατακτιωμένας ἐπαρχίας . . . Ἄλλ' ὅταν ἡ Αὐτοκρατορία ἔπεσεν, ἡ μητέρα μου ἤναγκάσθη νὰ παραιτήσῃ τὸ λαμπρὸν στάδιον, τὸ ὅποιον εἶχεν ὄνειρευθῆ δι' ἐμέ. Ἐστρεψε τότε πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν τοὺς μεγαλουργοὺς πόθους τῆς διὰ τὸ μέλλον μου. Ὁ οἶκος Ἐότσιλδ, μὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ οἴκου ὁ πατήρ μου εἶχεν ἰδιαιτέραν γνωριμίαν, εἶχεν ἐγκαινιάσει ἀπὸ τότε τὰ μυθώδη πλούτη του καὶ ἡ μητέρα μου διετείνετο, ὅτι ἓνα μεγάλο πνεῦμα, ὅπως ἐγώ, εἰμφοροῦσε νὰ ἀποκτήσῃ εἰς τὸ ἐμπόριον θέσιν κολοσσιαίαν. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μὲ κάμῃ πᾶμπλουτον τραπεζίτην καὶ ἤναγκάσθη νὰ πάρῃ τότε προγυμναστάς «ξένων γλωσσῶν καὶ τῆς διπλογραφίας» Ἔελος πάντων ἔκαμιν ὅτι δυνατὸν διὰ νὰ μὲ ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν ποίησιν, καὶ ἀπηγόρευσεν εἰς ἐμὲ μὲν νὰ πηγαίνω εἰς τὸ θέατρον, εἰς τὰς ὑπηρετίας δὲ νὰ μοῦ διηγοῦνται ἱστορίας βρυκολάκων. Ἡ ποίησις τῆς ἐνέπνευ ἀληθινὸν τρόπον».

Διὰ τὴν μητέρα αὐτήν, ποῦ ὄνειρεύετο μεγαλεῖον ἄλλο παρ' ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον εἶχε προορίσει τὸν Χαΐνε ἡ φύσις, ἀλλ' ἡ ὅποια ὑπῆρξεν ὅλη τρυφερότης καὶ ἀγάπη διὰ τὸν υἱόν, ἔγραφεν ὁ Χαΐνε τοὺς θαυμαστούς ἐκείνους στίχους, τοὺς ὁποίους, ὅσοι ἀνέγνωσαν θὰ ἐνθυμηθῶν ὅλοι αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἂν πρᾶφῃ τὰς πρώτας λέξεις τοῦ ᾄσματος αὐτοῦ τοῦ φίλτρου καὶ τῆς νοσταλγίας

Ich hie's gewöhnt den Kopf recht hoch zu tragen

Wenn selbst der König mir ins Antlitz säh,

Ich würde nicht die Augen niederschlagen.

καὶ διὰ νὰ τοὺς μεταφράσω εἰς τὴν πεζὴν καὶ ἄρρυθμον φρασολογίαν μου :

Ψηλά συνείθισα νὰ τὸ βαστάω τὸ κεφάλι. Κι' ὁ βασιλεὺς κατάματα νὰ μὲ κυτᾷ, ἀκόμα καὶ στὸ βασιλεῖα ἐμπρὸς τὰ μάτια δὲ θὰ χαμηλώσω.

Σ' ὦρα τρελλῆ σ' ἀφήνω μὴν ἡμέρα. Στὴν ἀκρὴ θέλησα γὰρ πάω τοῦ κόσμου, γὰρ ἰδοὺ μὴν εὖρω τὴν Ἀγάπη, θρῆκτὰ στὰ στήθια μου νὰ σφιξῶ. Σ' ὅλους τοὺς δρόμους μέσα ζήτησα τὴν Ἀγάπη' σὲ κάθε θύρα ἀπλώσα τὸ χέρι κι' ἐλεημοσύνη ζήτησα Ἀγάπης. Μὰ ὅλοι τους, γελῶντας, τὸ κρῦο μῖσος μοῦδωκαν. Καὶ πίσω ἀπ' τὴν Ἀγάπη πάντα τρέχοντας, πάντα ἀπὸ τὴν

Ἀγάπη πίσω, δὲ βρισκῶ τὴν Ἀγάπη ποιεῖν. Ἐγύρισσα στὸ σπῆτι ἄρρωστος, πονεμένος. Κι' ἐβγήκες τότε, πρόστρεςες! Ἄχ! καὶ τὰ μάτια σου πλημμύριζαν. Νὰ τῆνε ἡ γλυκαῖά, ἡ πολυζήτητη Ἀγάπη!

Ἄν τὸ ὄνειρον τῆς μητρός τοῦ Χαΐνε διὰ τὸν υἱόν τῆς, ὄνειρον ἠδολῆς χρυσοστόλιστου, ἐπιμιθιδίων, λοφίων, ἐξηφανίσθη τόσον ἀποτόμως μὲ τὴν πτώσιν τοῦ Βατερλώ, δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχέστερον αὐτοῦ καὶ τὸ δεύτερον: τὸ ὄνειρον τοῦ «μαθητευομένου ἑκατομμυριούχου», ὁ ὅποιος θὰ ἐγένετο ἑκατομμυριούχος. Δὲν γνωρίζω ἂν παρατηρήσατε πόσον ὀλίγοι γίνονται ἐκεῖνο ποῦ σπουδάζουν εἰδικῶς. Οἱ ἑκατομμυριούχοι μάλιστα, φαίνεται, ὅτι δὲν ἐγκύπτουν ποτὲ ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὰς σπουδὰς τοῦ ἐπαγγέλματός των. Ἔλινε ὅλοι αὐτομαθεῖς. Ὁ Χαΐνε ἀπειπειράθη νὰ ἐκμανοποιήσῃ τὴν μητέρα του καὶ τὰς φιλοδοξίας τῆς πρώτον εἰς τὴν Φράγκφούρτην, κατόπιν δ' εἰς τὸ Ἀμβούργον. Ἀπέτυχε δὲ πάνηγυρικῶς καὶ εἰς τὰς δύο πόλεις. Τοῦλάχιστον ὅμως εἰς τὴν δευτέραν ἐλλυσε τὰς συμπάθειάς τοῦ θεοῦ τοῦ μεγαλοτραπέζιτου, Σολομῶντος Χαΐνε, ὅστις αὐτὸς δὲν εἶχε σπουδάσει τὴν ἑκατομμυριουχικήν, ἀλλ' ἦτο βαλιύπλουτος. Ὁ Σολομῶν, ὅστις εἶχεν ἔλθει εἰς τὸ Ἀμβούργον μὲ δέκα ἑξ γροσσάκια εἰς τὸ Βουλὰκιον, ἐνόησεν ἢ ὅτι ὁ ἀνεψιὸς του δὲν ἦτο διὰ τιαυτὰ ἄλματα ἢ ὅτι τόσον θαυμάσια πειράματα δὲν ἐπαναλαμβάνονται ἐντὸς τῆς αὐτῆς γενεᾶς εἰς τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν καὶ ἐσκέφθη ἄλλως διὰ τὸν νεαρὸν ἀνεψιὸν του. Δὲν τοῦ ἔδωκε πρῶτον τὴν κόρην του, τὴν ὅποιαν ἐρωτεύθη ὁ Χαΐνε, ὅπως ἐρωτεύονται οἱ ποιηταὶ διὰ πρώτην φοράν, καὶ τὸν ἔστειλε μὲ ἔξοδά του εἰς τὴν Βόννην νὰ σπουδάσῃ νομικά.

Ὁ ἀγαθὸς Σολομῶν εἶχεν ἐπιτυχεστάτην ἔμπνευσιν, μὴ παραχωρῶν τὴν χεῖρα τῆς Ἀμαλίας Χαΐνε εἰς τὸν ἀνεψιὸν του. Ὁ ἀποτυχὼν ἐκεῖνος ἔρως, ἡ πρώτη ἐκείνη ἀπογοήτευσις, ἡ ὀδύνη τῆς διαφεύσεως τῶν πρώτων ἐκείνων ἐλπίδων, ὑπῆρξεν ἡ δύναμις ἡ ἀφυπνίσασα εἰς τὴν φυγὴν τοῦ ποιητοῦ τὰς πρώτας μελιχρίας τῶν Νέων Πόντων καὶ τοῦ Ἰντερμέτζο, ἡ ἀρπάσασα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδίας του τοὺς ἀλλαντάτους στεναγμοὺς τοῦ Βιβίλιου τῶν Τραγουδιῶν, ἡ σταλάξασα ἐπάνω εἰς τὴν ἀνεκφράστου χάριτος εἰρωνίαν του — ἀνθὸς ἀττικισμοῦ ἀβροτάτου — τὴν μαρμαρυγὴν τοῦ δακρύου τοῦ βαθυτάτου ἀνθρωπίνου πόνου — διὰ νὰ εἶναι

εἰς τὸ ἄνθος αὐτὸ τὸ ἀβρότατον ἢ δρόσος, ἢ διατηροῦσα ἀμύραντα τὰ πέταλά του διὰ παντός.

Τόσο ὠραία καὶ τόσο ἀγνή ποῦ εἶσαι, χαριτωμένου μου κορίτσι, ὄλη ἔλη μου τῆ ζωῆ σέ σένα νὰ χαρίσω θέλω. "Ίσυχά λάμπουν τὰ γλυκῆ ματάκια σου, σὺν τὸ ἀπαλὸ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Τὰ βόδινα τὰ μάγουλά σου ὀλόγυρά σου βόδινες χύνουν ἀναλαμπές. Ἀπὸ τὸ στοματάκι σου, ὦ! νὰ ξεφύγουν τὰ μαργαριτάρια. Μὰ τὸ ὠμορφώτερό σου τὸ στολίδι τὸ κρύβεις μέσα στὴν καρδιά! Ἀγάπη ἀγία μπήκε στὴν καρδιά μου, θταν σέ πρωταντίκρυσσα, γλυκειά μου κορασίδα!

Ἡ μελωδία αὐτὴ τοῦ αὐγάζοντος ἐαρινοῦ αἰσθητήματος διὰ νὰ τὴν διαδεχθῆ ἢ κραυγὴ αὐτὴ τῆς καρδίας, ποῦ ἠνοιχθῆ συγχρόνως εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὸν πόνον.

..... Καὶρὸ πολὺ μέσα στὰ βάλθη τῆς καρδίας μου, ἀγγέλων ἐδοκίμασα χαρὰ καὶ τῶρα φεύγουν τρέμοντας γιὰ τὴν ὀλόασπρη πατρίδα των οἱ ἄγγελοι. Νύχτα βαθεῖα τὰ μάτια μου βαραίνει, σκιές μὲ φοβερίζουν ἐχθρικές, κατάβαθα στὰ στήθη μου ξένη φωνὴ ἀκοίω. Μὲ δέρνουν πόνοι ξένοι, πίκρες ξένες, ἄγριες τὰ στήθια μου ξένη τὰ καίει φλόγα. Μ' ἂν καίτε πέρα τὴν καρδιά μου αἱ φωτιές, ἂν ἀπ' τὸν πόνο μου πεθάλω, ἀγάπη μου, τὸ βλέπεις, ἐσὺ εἶσαι ἢ αἰτία!

Καὶ ὡς διὰ νὰ μὴ λησμονηθῆ, ὅτι ὁ Χάϊνε ὑπῆρξεν εἰς ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους μεθυγράφους τοῦ κόσμου, πεταλοῦδα πολύχρωμος, μεθύσασα ἐπάνω εἰς τοὺς κάλυκας ὄλων τῶν λουλούδιων τῆς νοήσεως, οἱ στίχοι αὐτοὶ τῆς τρυφερότητος καὶ τῆς παιγνιώδους εἰρωνίας:

Νὰ ἦταν τὰ τραγοῦδια μου λουλούδια νὰ τᾶσταλνα νὰ τὰ μυρίση ἢ ἀγάπη μου. Νὰ ἦταν τὰ τραγοῦδια μου φιλάκια στὰ μάγουλά της νὰ τὰ στείλω μυστικά. — "ὦ! φασουλάρια νὰ ἦταν τὰ τραγοῦδια μου, νᾶφτιανα σοῦπα νόστιμη, γλυκειά!

Εἰς τὴν μητέρα του, ἢ ὅποια τὸν ἀπέτρεπεν ἀπὸ τὴν ποίησιν, ὀφείλει ἐν τούτοις ὁ Χάϊνε πολλὰ ἀπὸ τὰ ποιητικὰ του ὄψωρα. Ἦνῃ ὁ πατήρ του, ὁ Σαμφὼν Χάϊνε, ἦτο ἢ προσωποποιήσις τῆς ἐλαφρότητος, θελκτικὸς ἀνὴρ, ἠκιστα πρακτικὸς, ματαιόδοξος, ἀπολαυστής, καλλωπιστής, ἀγαθός, ἀλλ' ἀδύνατος κατὰ τὸν χαρακτήρα, ἢ μητέρα του, ἢ Μπέττυ Χάϊνε, ἢ κόρη καὶ ἐγγονὴ Ἰσραηλιτῶν ἰατρῶν τῆς Δυσσελδόρφης, συνεχέντρινονεν ὄλα τὰ χαρίσματα. Ἦτο οἰκεία πρὸς τὴν ἀρχαιότητα (τὴν ἐλληνικὴν ἀρχαιότητα, ἀπὸ τὴν ὅποιαν, ὅπως ἔλεγε Παιμμασίως ὁ Χάϊνε, ζητοῦμεν διαρκῶς τὴν «δροσερὰν πνοὴν τοῦ ἀγνοῦ κάλλους»), ἐγνώριζεν,

ἐκτὸς τῆς γερμανικῆς καὶ τῆς ἐβραϊκῆς, τὴν ἀγγλικὴν καὶ τὴν γαλλικὴν, μὲ τὴν φιλολογοίαν των, ἦτο δὲ ἀρίστη μουσικὸς καὶ, ἂν ὁ ποιητὴς δὲν ἔμαθε φλάουτον ἀπὸ τὴν μητέρα του, ἐκληρονόμησεν ὁμως τὸ βαθύτατον ἐκεῖνο αἶσθημα, εἰς τὸ ὅπολον ὀφείλομεν τὴν ἀπαράμιλλον ἄρμονίαν τῶν ρυθμῶν τῆς ποιήσεώς του. Αὐτὴ ἢ φιλοσοφία τῶν ἀρχῶν τῆς ζωῆς — διότι ἢ Μπέττυ Χάϊνε ἀνεπλήρωσε τὸν σύζυγόν της καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον, ἔχουσα ἀρχάς — εἶναι ὡς ὁ αἰσθητικὸς κανὼν, ὁ ὅπολος διεμόρφωσε καὶ διέπλασε τὴν ποίησιν τοῦ υἱοῦ της. Δὲν θέλει νὰ λεχθῆ ποτὲ ὅτι εἶναι «ἐνθουσιώδης αἰσθηματολόγος». «Ἄν ἐπιτρέπω (λέγει εἰς μίαν ἐπιστολὴν της γραφεῖσαν τὸ 1796) εἰς ἑαυτὴν κάποιαν ὀρμὴν ἐνθουσιασμοῦ, ἀφ' ἑτέρου μισῶ τὸν αἰσθηματισμὸν τοῦ συρμοῦ καὶ νομίζω, ὅτι ὀφείλεται μᾶλλον εἰς ψευδοαισθηματικότητα ἢ εἰς ἀληθινὴν καλωσύνην». Δὲν εἶνε ἀρά γε τὸ δόγμα αὐτὸ ὡς ἢ ἀρχὴ τοῦ Χάϊνε, ὅστις καὶ τὰς βαθυτάτας ὀδύνας, ἐκείνας ποῦ ἠροτρίωσαν σκληρῶς τὴν καρδίαν, τὰς πληγὰς αὐτάς, τὰς αἰμασσούσας ἐζήτει διαρκῶς νὰ κρύψη μὲ τὰ ἀνθη λεπτῆς εἰρωνίας, ὄψωρῶν ὑψιπετής, ὅστις γελᾷ διὰ νὰ μὴ κλαύσῃ; Καὶ τὸ ἄλλο ἐκεῖνο κήρυγμα ἄλλης ἐπιστολῆς της: «Μόνος ὁ ἀδύνατος πρέπει νὰ στηρίζεται ἐπάνω εἰς τὸ μέγαλον, ἀλλ' εὐθραυστον καλάμι, τὸ ὀνομαζόμενον ἐθιμοτυπία. Τὸ κατ' ἐμέ, ἂν καὶ προικισμένη μὲ μορφὴν καὶ πνεῦμα κοινά, αἰσθάνομαι ὁμως τὴν δύναμιν νὰ ὑψωθῶ ὑπεράνω ὄλων ἐκείνων, τὰ ὅποια ὀνομάζονται χίμαιραι, πρόλήψεις, κοινωνικαὶ συνθήκαι, ἐθιμοτυπία: μόνη ἢ εὐπρέπεια μὲ συγκρατεῖ». — Τὸ κήρυγμα αὐτὸ δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ δεσπόσαν τῆς ζωῆς τοῦ Χάϊνε; (1) λογικευόμενος αἰσθηματισμὸς τοῦ Χάϊνε — ἢ πρὸς τὴν σύμβασιν καὶ τὸ τεχνητὸν περιφρόνησίς του — ἢ πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀκατανίκητος βροπή — ἢ περιπαθῆς γλυκύτης τῶν ρυθμῶν, ἐντὸς τῶν ὀποίων ἐκλείσεν ὄλα αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ, εἶνε οὕτω ὄψωρα τῆς μητρὸς του. "Ὅπως τόσοι ἄλλοι καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μητέρα του ἠῶφειλε τὸ καλλίτερον μέρος ἑαυτοῦ. "Ἄν δὲν ἔκαμεν τὸν ἑκατομμυριοῦχον εἰς χρήματα, τὸν ἐπλούτισεν ὁμως, τὸν ἐπλούτισε μέχρι κόρου μὲ ὅ,τι ἢ φύσις σπανιῶτερα εἰμπορεῖ νὰ στέψη τοὺς ἐκλεκτοὺς της. "Ἄν αἱ ἀρεταὶ αὐταί, αἱ κληρονομικαί, ἐνετάθησαν εἰς αὐτὸν καὶ

έφθασαν εἰς ὑπερβολήν, ἂν ἡ τρυφερότης του ἐξέλιθη μέχρι ὑπεραισθησίας, ἂν ἡ τόλμη καὶ ἡ περιφρόνησις πρὸς τὰ κατὰ συνθήκην κοινωνικά ψεύδη ἐξετράπη μέχρι κυνισμού, ἂν ἡ λογική του ἔφθασε μέχρις ἀνατροπῆς — εἰς τὴν ποιητικὴν ἰδιοφυΐαν καὶ τὰ λεπτεπίλεπτα νεῦρα ποῦ δίδει ἡ ποίησις, πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ἡ ἀνέλιξις αὐτῆ τῶν μητρικῶν ἀρετῶν. Κληρονομεῖ κανεὶς, ἀλλὰ κληρονομεῖ ἐντὸς τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν ὄρων ποῦ ἔβηκεν ἡ φύσις εἰς αὐτόν.

Ἐλέχθη εὐφυῶς «ὅτι τὸ παιδίον δὲν εἶναι παρὰ τὸ πρόπλασμα τοῦ κατόπιν ἀνδρός.» Εἶναι ἀλήθεια, τὴν ὁποῖαν ἀποδεικνύει ὁ προχειρότερος πειραματισμός. Ὁ Χάινε ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος τῶν ἀντιθέσεων εἰς τὴν ζωὴν του. Ἀλλὰ τὰς ἀντιθέσεις αὐτὰς ἐκαλλιέργησεν εἰς τὴν ψυχὴν του ἡ παιδικὴ του ἡλικία, ὁποῖαν τὴν ἐμόρφωσαν αἱ περιστάσεις. Ἦτο γεννημένος ποιητὴς καὶ ἤρχισε τὸν βίον του προσπαθῶν νὰ μυηθῇ εἰς τὰ μυστήρια τῆς τραπεζιτικῆς ἢ τοῦ μεγαλεμπορίου. Ἦτο τέκνον γνησίων Ἰσραηλιτῶν καὶ ἐβαπτίσθη προτεστάντης. Παρέστη εἰς τοὺς θριάμβους τῶν Ναπολεοντείων διπλοῦν καὶ ἤκουσεν ἀπὸ τοὺς «βετεράνους» τῶν ἀνικῆτων στρατιῶν τὴν ἀφήγησιν τῆς ἐνδόξου ἐποποιΐας καὶ ἡ γερμανικὴ ψυχὴ του δὲν ἦτο δυνατόν ἢ νὰ αἰσθανθῇ τὸ μῖσος καὶ τὴν λύσσαν κατὰ τοῦ πορθητοῦ καὶ τοῦ περιφρονητοῦ. Μετὰ τὸ Βατερλό, παρακαλήσας εἰς γεῦμα, τοῦ ὁποῦ μετέσχεν ὁ Βλοῦχερ, γράφει: «Ἐγευμάτισα μὲ τὸν Ὀμηρικόν, τὸν θεῖον, τὸν μεγαλοπρεπῆ Βλοῦχερ· ἡ θέα τέτοιου ἀνδρός κάμνει καλόν.» Ἐκυμάνθη παιδί μετὰξὺ Ναπολέοντος καὶ Βλοῦχερ, ὅπως ἀνὴρ ἐκυμάνθη μετὰξὺ Γερμανίας καὶ Γαλλίας, κολακευόμενος ἀπὸ τοὺς μὲν, ἀναθεματιζόμενος καὶ προγραφόμενος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ μὴ εὐνοούμενος ἀπὸ κανένα. Διότι αὐτὸς εἶνε ὁ κανὼν ὁ ἀτεγκτος καὶ σιτήριος: «Ἦπρέπει κανεὶς νὰ ἀνήκη ψυχῇ καὶ σῆματι εἰς τὸ ἔθνος του καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν του, ἂν θέλῃ νὰ εἶνε καλὸν.» Ὡς μετὰφυτεύονται καὶ αὐτοὶ οἱ φοίνικες, ἐκτὸς τῶν ἀνθρώπων. Αἱ ψυχαὶ δὲν ἀντέχουν εἰς τὴν ἀλλαγὴν κλίματος.

* *

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ Ἀμβούργον καὶ εἰς τὸ πρῶτον αἰσθημα τοῦ Χάινε.....

(2' ἀγάπησα καὶ σ' ἀγαπῶ ἀκόμη,

Ὁ κόσμος νὰ χαλάσῃ ὅλος εἰμπορεῖ

Ἄπ' τὰ χαλάσματά του μέσα ἡ ἀγάπη μου (ὡς νὰ ξαστράψῃ).

Ἐπῆρξεν, ὡς εἶπομεν, ἡ ἐξαδέλφη του Ἀμαλία Χάινε. Πρὸ αὐτῆς ἡ κόρη τοῦ δημίλου τῆς Δυσελδόρφης τὸν εἶχεν ἐλκύσει, ἀλλὰ παροδικῶς. Ἀλλὰ καὶ ὁ Χάινε, ὡς ὁ Βύριον, δὲν ἦτο πολὺ ἐπίμονος εἰς τὰ αἰσθηματά του. Ἡ ἐπισταμένη κριτικὴ ἀνάλυσις τοῦ Βιβλίου τῶν Τραγουδιῶν ἀπέδειξεν ὅτι ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ «Ἄσματος Ἀσμάτων» αὐτοῦ τοῦ νεορομαντισμοῦ δὲν ἀπευθύνονται πρὸς μόνην τὴν Ἀμαλίαν, οὔτε ἐνεπνεύσθη ἀπὸ μόνον αὐτὸν τὸν ἀτυχῆ ἔρωτα, ὡς ὑπετίθετο ἕως τῶρα. Ὁ Ἔρνστ Ἐλστερ πρῶτος ἀπέδειξεν, ὅτι καὶ ἡ νεώτερα ἀδελφὴ τῆς Θηρεσία Χάινε, ἐνεπνεύσε καὶ αὐτὴ εἰς τὸν ἐξάδελφόν της φλογερὸν ἔρωτα, ὅτι τὸ πάθος ταῦτα ἠγνόησε καὶ αὐτὴ, ὅπως ἡ Ἀμαλία καὶ ὅτι ἐπλήγισεν ἐξ Ἰσου τὸν Χάινε. Ἀπὸ τὴν διπλῆν αὐτὴν πηγὴν τῶν ἀτυχῶν καὶ ἀγνοηθέντων αἰσθημάτων ἀνέδλωγεν ὅ,τι ἔχει γλυκύτερον, παθητικώτερον καὶ ὀδυνηρότερον ἢ λυρικὴ ποίησις τῆς Γερμανίας — ἴσως ἢ λυρικὴ ποίησις ὅλου τοῦ 19^{ου} αἰῶνος.

Ἡ Ἀμαλία, ἠραισιότητα καὶ πλουσιωτάτη, περιστοιχιζομένη ἀπὸ ὅλην τὴν νεολαίαν τῆς καλλιτέρας κοινωνίας τῆς πόλεως, χριστιανικῆς καὶ ἰσραηλιτικῆς, πολὺ ὀλίγον ἐπρόσεξεν εἰς τὸ αἰσθημα τοῦ εὐφυοῦς, ἀλλ' ἀφανοῦς αὐτοῦ ἐξαδέλφου, ὅστις ἐνώπιόν της ἔχανεν ἴσως καὶ τὴν εὐφυΐαν του. Ἐπῆρξε δι' αὐτὴν πιθανὸν εἰς ἀπλοῦς αἰσθηματικὸς στιχοῦργός, ἀλλὰ τίποτε περισσότερον. Ὁ ποιητὴς ὑπῆρξε τότε δυστυχῆς, δυστυχῆς μέχρις ὀδύνης, μέχρις ἀπελπισίας. Δύο ἐπιστολαὶ του γραφείσαι κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1816 μᾶς τὸ δεικνύουν. Ὡς ὑπῆρξε παροδικὴ ἢ ὀδύνη του. Ἐὸ αἰσθημα αὐτὸ ἐκυριάρχησε τῆς αἰσθηματικῆς ζωῆς του καὶ ἐσκέπασεν αὐτὴν ὡς μὲ τὸν πέπλον πένθους ἀλωνίου. Ὁ σταλαγμὸς τοῦ δηλητηρίου, ποῦ ἔπεσεν εἰς τὸ κύπελλον τοῦ ποιητοῦ, δὲν ἐξητηρίσθη ποτέ.

Φαρμακωμένα εἶναι τὰ τραγούδια μου

Καὶ πῶς νὰ μὴ φαρμακευτοῦν;

Στὸ ἄνθος τῆς ζωῆς μου φαρμακὶ βσταξέ πικρό.

Φαρμακευμένα τὰ τραγούδια μου
 Και πῶς νὰ μὴ φαρμακευτοῦν;
 Χιλιάδες φειδία ζώνουν τὴν καρδιά μου
 Μαζὶ μὲ σένα, ἀγάπη μου!

Τριάντα ἔτη ἀργότερα, εἰς τὴν κόλασιν τοῦ σωματικοῦ μαρτυρίου καὶ εἰς τὸ κατώφλι τοῦ θανάτου, ὁ σπαραγμὸς αὐτὸς ἀναφαίνεται ἀκόμη εἰς τὴν πικρόχολον γεύσιν τῶν τελευταίων τοῦ ποιητοῦ στίχων.

Μέσα ἀπὸ τὸν τάφο μου σὰν μάγισσα
 Τὸ κρῦο σῶμά μου ἦρθες γιὰ νὰ ἔσρκισες
 Καὶ μούδωσες ζωὴ μὲ τὰ φιλιὰ
 Καὶ δὲ μισοεῖς τὴ φλόγα μου νὰ σβύσῃς.

Σφιξε τὰ χεῖλια σου στὰ χεῖλια μου
 — Ἄχ ἢ πνοὴ τοῦ ζωντανοῦ εὐφραίνει
 Ὅλη σου θέλω τὴν πνοὴ νὰ πιῶ . . .
 εἶναι ἀχόρταγοι οἱ πεθαμμένοι.

κατὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Ἀγγέλου Βλάχου.

Ἐκείνη ἢ μᾶλλον ἐκείναι, τὰς ὁποίας ἐπρόκειτο ν' ἀποθανάτιση εἰς στίχους, ποῦ θὰ ζοῦν ὅσον ζῆ ἢ ἀγάπη καὶ τὸ αἶσθημα, δὲν τὸν ἐνόησαν.

Μιά νηὶ ἕνας νηὸς ἀγάπησε
 Κι' ἐκείνη ἄλλον ἀγαπᾷ.
 Ὁ ἄλλος παίρνει ἄλλη
 Στεφάνη νὰ τῆς βάλῃ.

Ἡ νηὶ ἀπὸ τὸ πεισιμά της
 Παίρνει τὸν πρῶτο ποδιτυχε.
 Τοῦ νέου τοῦ βαρυφάνη
 Καὶ πέφτει νὰ παλιάνῃ.

εἶν' ἱστορία παλαιά,
 Μὰ νὰ πάντα μένει
 Ἄλλοι σ' ἔποιον τὴν πάθη!
 Ὁ ἄμειρος ἐχάθη!

ὅπως καὶ πάλιν μετέφρασεν ὁ κ. Ἀγγελὸς Βλάχος.

Τὸ 1819, ὁ ποιητὴς, εἰκοσαετής, ὅπως ὁ Βύρων, ὅταν ἐπεχειρεῖ τὸ προσκύνημά του, μὲ τὸν θάνατον εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὸ δαιμόνιον εἰς τὴν κεφαλὴν, ἐπήγαινε εἰς τὴν Βόννην νὰ κάμῃ

τὰς σπουδὰς, τὰς ὁποίας τοῦ ἐξησφάλισεν ἡ γενναιοδωρία τοῦ θεοῦ του. Ἦτο ὠραῖος νέος, μὲ γλυκεῖαν παρθενικὴν φυσιογνωμίαν, καστάνην μακρὰν κόμην, καταγάλανους ὀφθαλμούς, ἀστράπτοντας ἀπὸ τὴν ὑγρότητα τῆς περιπαθείας καὶ τὴν φλόγα τοῦ πνεύματος, ἑλληνικὴν μύτην, χεῖλη παχέα καὶ ἀπολαυστικά, τὰ ὁποῖα συνέσπα ἢ πτυχῆ τοῦ σαρκασμοῦ. Φιλόκαλος καὶ κομψευτής, ἐφόρει κατὰ τὸν συρμὸν τῆς ἐποχῆς μανικέτια ἀπὸ δαντέλλας, ἱμάτιον ἀπὸ γαλάζιον βελοῦδο καὶ ὑποδήματα μὲ ἀργυρᾶς πόρπας. Πόσην σημασίαν ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν περιβολὴν ἀποδεικνύει ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν ἐχάραξε περὶ ἐνὸς τῶν καθηγητῶν του, τοῦ περιφύημου Σλέγελ. «Μετὰ τὸν Ναπολέοντα (λέγει) ἦτο ὁ πρῶτος μέγας ἀνὴρ, τὸν ὅποιον ἐβλεπα, καὶ δὲν θὰ λησμονήσω τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο θέαμα. Αἰσθάνομαι ἀκόμη τὴν ἀγίαν φρίκην, ποῦ ἐπλημμύρισε τὴν ψυχὴν μου, ὅταν εὐρέθη ἀπέναντι τοῦ Σλέγελ καὶ τὸν ἤκουσα νὰ ὁμιλῇ. Ἐφερα τότε βεδιγκόταν ἀπὸ ἄσπρον ἕφασμα καὶ κόκκινον σκοῦφον, ἔτρεφα μακριὰ μαλλιά καὶ δὲν εἶχα χειρόκτια. (1) Σλέγελ εἶχε χειρόκτια δερμάτινα, ἦτο ἐνδεδυμένος ἐντελῶς κατὰ τὸν τελευταῖον παρισινὸν συρμὸν καὶ ἀπέπνεε τὸ ἄρωμα τῶν ἀριστοκρατικῶν συναναστροφῶν καὶ τὸ «μίλλ-φλέρ» τὸ ὅποιον εἶχε βίψει ἄφθονον ἐπάνω του. Ἦτο ἡ κομψότης καὶ ἡ χάρις προσωποποιημένα. Καὶ ὅταν ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ μεγάλου Καγγελάρου τῆς Ἀγγλίας, προσέθηκε «τοῦ φίλου μου», ἐνῆ ὑπηρέτης, φέρων τὴν βαρωνικὴν λιθόρεαν τοῦ οἴκου τῶν Σλέγελ, πλησίον του, ἐστερέωνε τὰ κηρία εἰς δύο μεγάλα ἀργυρὰ κηροπήγια. Ἐπὶ τῆς ἔδρας εὐρίσκετο ποτήρι μὲ νερὸ ζαχαρωμένον μέσα εἰς κρυστάλλινον πιατάκι. Ὑπηρέτης μὲ λιθόρεαν! κηρία! ἀργυρὰ κηροπήγια! ὁ φίλος μου ὁ μέγας καγκελάριος τῆς Ἀγγλίας! πέτσινα χειρόκτια! νερὸ μὲ ζάχαρι! Ἦ ἀπίστευτα πράγματα ἐπάνω εἰς τὴν ἔδραν Γερμανοῦ καθηγητοῦ! Ὅλη αὐτὴ ἡ λάμψις δὲν μᾶς ἐθάμβωνεν ὀλίγον ἡμᾶς τοὺς νέους, ἰδίως ἐμέ! Καὶ ἔγραψα τρεῖς ἠδᾶς πρὸς τὸν Σλέγελ, αἱ ὁποῖαι ἤρχιζαν καὶ αἱ τρεῖς ἀπὸ τὴν προφώνησιν: «Σὺ μοῦ κλπ.» Ἰννοεῖται ὅμως, ὅτι μόνον εἰς τὴν ποιήσιν ἐτόλμων νὰ ὁμιλῶ μὲ τὸ Σὺ πρὸς ἄνδρα τόσον διακεκριμένον. Τὸ ἐξωτερικόν του ἦτο πράγματι ἐπιβλητικώτατον. Ἐπάνω εἰς τὸ λεπτόν κεφάλι του, ἠῶγαζαν πλέον ὀλίγα

ἀργυρόχροα μαλλιά και τὸ σῶμά του ἦτο τόσο ἰσχνόν, τόσο ἐξηντλημένον, τόσο διαφανές, ὥστε ἐφαίνετο ὅλος πνεῦμα και εἶχε τὸ ὕφος ἀληθινόν σύμβολον τοῦ ἰδανισμοῦ».

Ὁ Χάινε ἐκράτει πολλὰς σημειώσεις μετὰ τὸ καθαρὸν και στρωτὸν γράψιμόν του. Συγχρόνως δ' ἔγραφε στίχους, ροσιάντζες και σοννέτα. Ἀλλ' ἡ Βόννη τὸν ἐκούρασε γρήγορα και τὸ 1820 τὸν εὑρισκέν εἰς τὴν Γοττίγγην, τὴν πανεπιστημιακὴν πόλιν, τὴν κομψήν, τὴν μικροκατωμένην, ὅπως εἶπε ὅλαι αἱ πραγματικαὶ πανεπιστημιακαὶ πόλεις τῆς Γερμανίας, ἡ Γοττίγγη, ἡ Ίένα, ἡ Αἰδελβέργη, ἡ Βαϊμάρη. Εἰς τὴν Γοττίγγην ὑπῆρχαν ζυθαί-πωλεία, ὅπου ἐσύχναζαν φοιτηταὶ και ὅπου ὑπηρέτει μία νεαρὰ κελνερίνα χαριτωμένη και σεμινοτάτη. (1) Χάινε ἠμίλει εὐχαρίστως μαζί μετὰ τὴν οἰνοχοοῦσαν αὐτὴν Γρέτχεν. Ἡ κελνη δὲν ἐγνώριζε κατ' ἀρχὰς ποῖος ἦτο. Ἀλλὰ μίαν ἡμέραν, ἔταν μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν ὁ Χάινε ἐνεφανίσθη εἰς τὸ κατάστημα, ἔσπευσε πρὸς αὐτόν, αἰδῆμων και περιπαθῆς:

— Ἀ! Κύριε Χάινε, τοῦ εἶπε, δὲν εἴσθε ὅπως οἱ ἄλλοι φοιτηταί. Ἔσεἰς εἴσθε πλέον διάσημος ἀπὸ τοὺς καθηγητάς σας. Ἐδιάβασα τὰ ποιήματά σας. Ἐὰ ξεύρω ἐκ στήθους. Ἄν θέλετε φιλήστέ με!

Και τείνουσα τὴν παρεϊάν, ἐπὶ τῆς ὀπίστας ἤνθει τὸ ἐρύθημα τῆς συγκινήσεως, προσέθηκε.

— Νὰ ἐργάζεσθε διαρκῶς, κύριε Χάινε, και νὰ μὰς γράφετε διαρκῶς τόσο ὥρατα ποιήματα!

Ὁ Χάινε, διηγούμενος τὸ ἀνέκδοτον αὐτό, τοῦ ὀπίστου ἢ χάρις εὐωδιάζει δι' ὅσους ἐγνώρισαν γερμανικὸν βίον φοιτητῶν, ἔλεγεν, ὅτι ὅλαι τὰ χρυσὰ εἰκοσάμαρκα τῶν ἐκδοτῶν του τὸν ἔκαμαν πολὺ ὀλιγώτερον εὐτυχῆ ἀπὸ τὸ βραβεῖον αὐτὸ τῆς ἀφελοῦς κελνερίνας τῆς Γοττίγγης.

Οἱ πρῶτοι στίχοι τοῦ Χάινε ἐδημοσιεύθησαν ψευδωνύμως εἰς ἐφημερίδας. Ἀργότερα τοὺς συνέλεξε και τοὺς προσέφερεν εἰς τὸν μεγάλον ἐκδότην τῆς Λευφίας Βραχχάου, ὅστις, διὰ νὰ μὴ ἀθέτησῃ τὴν συνθήκειαν ὅλων τῶν μεγάλων ἐκδοτῶν, τοὺς ἠρνήθη. Ἀλλ' ὁ Χάινε δὲν εἰμποροῦσε νὰ ἔχη παράπονα. Ἐξωμοιόδοτο οὕτω μετὰ τὸν Γκαίτε, τοῦ ὀπίστου οἱ πρῶτοι στίχοι εἶχον ὑπόστῃ τὴν ἰδίαν τύχην. Ἐὸ 1821 τέλος ὁ βιβλιοπώλης Μάου-

ρερ ἐξέδωκε τὴν πρώτην ποιητικὴν συλλογὴν τοῦ Χάινε. Ἡ ἀμοιβὴ τοῦ ποιητοῦ ἦσαν σαράντα ἀντίτυπα τοῦ ἔργου τοῦ. Ὁ ἐνθουσιασμός, τὸν ὀπίστον ἐπροκάλεσαν οἱ στίχοι αὐτοί, τὰ Junge Leiden αὐτά, ὅπου τὸ γλυκὺ ἄρωμα τῆς πρώτης ἀγάπης ἀνεμιγνύετο μετὰ τὸ πικρὸν αἰσθημα τῆς πρώτης ὀδύνης — τῆς ὀδύνης ποῦ εἶνε ὁ αἰώνιος κληρὸς τῆς ζωῆς τῶν ποιητῶν — ἐπροκάλεσαν ἀληθινὸν ἐνθουσιασμόν. Ἐὸ βιβλίον τῶν Τριγυνοδιῶν, ἡ ἀθάνατος ἐποποιία, εὐρεν ἐκδότην προθυμότερον, τὸν Ἀμβούργειον Κάμπε, πληρώσαντα αὐτὸ μετὰ χίλια φράγκα. (1) Κάμπε ὑπῆρξεν ὁ διαρκῆς ἐκδότης ὅλων τῶν ἔργων τοῦ Χάινε, ἀλλ' ἐξεμεταλλεύθη τὸ χρυσοῦροχελον ἀπακλειστικῶς ὑπὲρ ἑαυτοῦ και ἡ ποιησις τοῦ Χάινε ἕνα μόνον δὲν ἐπλούτισε: τὸν ἴδιον Χάινε. «Οἱ Φαραῶ, ἔλεγεν εἰς ἕνα τῶν ἀναριθμητῶν σπινθηρισμῶν τοῦ πνεύματος του ὁ Χάινε, ἦσαν ἀνθρώποι πολὺ ἀγαθοί. Δὲν ἐζητοῦσαν ἀπὸ τοὺς Ἰσραήλους νὰ τοὺς κάμουν παρά μόνον κεράμους. Οἱ Χριστιανοὶ τοὺς ζητοῦν διαρκῶς νὰ τοὺς κάμουν χρυσόν.» Μὴ λησιμονῆτε, ὅτι ὁ Κάμπε ἦτο χριστιανὸς και ὁ Χάινε Ἰσραηλίτης.

⁽¹⁾ Ἐπειτα τὴ τέλη

ΔΗΜ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΓΑΓΓΑΡΑΙΟΙ¹

ΚΑΙ ΣΕΛΛΟΙ ΔΩΔΩΝΑΙΟΙ

Εἶπομεν ὅτι τὰ ἐκκλησιαστικά συναξάρια προήλθον ἐκ παλαιότερων ἑλληνικῶν ἐποποιῶν, τὰς ὁποίας οἱ Μοναχοὶ ἐξηγήσαν καὶ κατέστησαν προσιωτέρας τῆ λαῶν ἢ περὶ Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας ἐποποιῶν διεσιώθη ἐν παλαιᾷ Ἰταλικῇ ἐποποιῶν ἀναγομένη εἰς τὸν κύκλον τοῦ Πτωχολέοντος, ἀνεψιοῦ τῆς Εὐδοκίας καὶ πρώτου Ἀθηναίου αὐτοκράτορος τοῦ ἐν τῇ Θεοδοσίῳ Β' ἐκλιπόντος ἐν Βυζαντίῳ Ῥωμαϊκοῦ γένους. Ἐν τῇ Ἰταλικῇ ἐποποιῶν ἡ Μαρία Αἰγυπτία φέρει παραδόξως αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς κόρης τοῦ Ἀλεξάνδρου (Alexandrina) σχετιζομένη πρὸς αὐτὴν τὴν παρὰ Καλλισθένει μνημονευομένην (Ὀύναν²), τὴν ἐν τῇ θαλάσῃ βυθισθεῖσαν, καὶ εἰς Γοργόνα μεταβληθεῖσαν, αὕτη δὲ εἶναι αὕτη ἢ ἐν ἄλλοις συναξαρίοις μνημονευομένη ἑταῖρα Πελαγία, συνάδελφος τῆς παρὰ τῇ Γαίτε Μαρμαρίτας· εἶναι δὲ παράδοξον ὅτι ποιηταὶ τινες τῆς Ἀναγεννήσεως, ὡς ὁ Μαντουάνος, μεταφράζοντες τὴν Πελαγίαν εἰς Μαρτίαν ἢ Μαρτὴν, ἀξιοῦσιν ὅτι αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς τοῦ Χριστοῦ μήτηρ, ἡ Μαρία! Ὁ Ποντάνος ἀρκούμενος εἰς τὴν Ὀλυμπιάδα Μυρτάλην, τὴν Μυρτιδιώτισσαν, ὁμολογεῖ τὸν πανθειστικὸν ταύτης χαρακτήρα, καὶ ἐν τῇ ἀστερισμῶ τῶν Ἰχθύων φάλλει τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐπάναστον τῆς πανδήμου Ἀφροδίτης ἐν τῇ παλαιᾷ κοιτῆρι, τῇ Ἀλφειῷ ποταμῷ, εἶναι δὲ παράδοξον ὅτι οἱ τέως Ῥωμαῖζαντες βυζαντινοὶ διωχθέντες ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων αἰτοῦσιν ἐκδόκῃσιν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνοῦ Ἀλφειοῦ!

Ἄλλ' ἀφοῦ ἀρκετὰ εἶπομεν περὶ τῶν Δωδωναίων Θεραπευτῶν, πρέπει νὰ προσθέσωμεν τινα καὶ περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις

¹ Τέλος· συνέχεια ἀκ. σελ. 140.

² Καὶ τ' ὄνομα τοῦτο ψηφολεκτικῶς (521) ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ Ἀλεξάνδρος (521).

συναδέλφων, καὶ ἐξηγήσωμεν τὸν λόγον, δι' ὃν πᾶς ὁ μεσαιωνικὸς ἑλληνισμὸς ἀποβλέπει εἰς τὰς Ἀθήνας, ὡς τὸ ἀληθὲς παλάδιον τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ αὐτῆς τῆς ἀληθοῦς χριστιανικῆς θρησκείας. Ὅταν οἱ Σταυροφόροι γενόμενοι κύριοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέλυσαν τὸ ἀντίπαλον Ῥωμαϊκὸν κράτος, ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Γ', ὁ φανατικώτατος διοργανιστὴς τοῦ πολέμου ἐκείνου, καθιδρύσας ἐν Ἀθήναις δυτικὸν ἀρχιεπισκοπὸν ἐξέδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν περιώνυμον βούλλαν, ἐν ἣ ἠσημιονήσας καὶ φανατισμὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν χαρακτήρα χαιρετᾷ ὡς παλαιὸς «Ἑλλην τὴν τέως ψευδοπύθμενον Ἀθηναίων οὕτω: «Ἐπὶ τὴν παλαιὰν τῶν Ἀθηναίων δόξαν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἰσοπεδίωσῃ ὁ νεωτερικὸς (ἢ χριστιανικὴ θρησκεία), ἐξ ἐναντίας ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κατελλοῦσα ἡ Ἀθηναῖα ἐδίδοξεν ἡμᾶς, ἀντὶ τῶν τέως ψευδῶν θεῶν, τὴν ἀληθινὴν Τριάδα». Ἐὐ παραδοξότερον δ' εἶναι ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν Νικαίᾳ κατασκηνήσαντες βυζαντινοὶ καὶ πρῆξιν ἐκπλύνοντες δι' ὕβρειον τὴν ψευδοπύθμενον Ἀθηναίων, φιλοτιμούνται νὰ δειχθῶσι φιλαττικώτεροι τοῦ μισητοῦ Πάπα, ὡς δῆλον ἐκ τῶν λόγων τοῦ Νικήτα Χωνιάτου, ὑπουργοῦ τοῦ Θεοδώρου Λασκάρως, καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον γνωστοῦ ὕμνου τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου διδάσκοντος τοὺς παῖδας οὐχὶ χριστιανικὰ συναξάρια, ἀλλ' αὐτὴν τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν!¹

Κατὰ τὸν Ἰουλιανὸν ὁ Κωνσταντῖνος γενόμενος κοσμοκράτωρ ἐποίημα τὸν τίτλον τοῦ «Πολεμάρχου τῶν Ἀθηναίων» ἀπὸ παντὸς ἄλλου κοσμικοῦ τίτλου. Ἀλλὰ περὶ τῶν Ἀθηναίων πολέμαρχον καὶ τὸν Κωνσταντῖνον φέρεται μέγας κύκλος ἐποποιῶν, ἐξ ὧν προήλθον πάμπολλα ἐκκλησιαστικά συναξάρια· πολέμαρχος τιτλοφορεῖται καὶ ὁ ἀειμνηστὸς Σεραφεῖμ ἐπίσκοπος τῶν Φαρσάλων, ὁ ἐν τοῖς δημοτικαῖς ᾠδαῖσι ἐπινοούμενος «Καλόγερος Σεραφεῖμ», πολεμάρχης δὲ καὶ ὁ τῶν Σουλιωτῶν καλό-

¹ Ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς, ἔχουσα ἀκαμπτὰς, ἐχρησίμευσεν εἰς τὰς ἀντιμαχόμενας ἐκκλησίας ὡς ἀπειλή, μανθάνομεν καὶ ἐκ τῆς γεγονότος ὅτι μετὰ τὴν ἀποθῆξιν τῶν Σταυροφόρων Πάπας τε καὶ βυζαντινοὶ, ἠσημιονήσαντες καὶ Παλλάδα καὶ ἀκρόπολιν ἀπαντήθησαν εἰς τὰς ἐβραϊκὰς παραδόσεις. Οὕτως ὁ αὐτὸς Πάπας ἀπιστεῖν τὰς ἡθὲς μαχαίρας ἀπαιτεῖ τελείαν ὑποταγήν, ὁ δὲ πατριάρχης Γερμανὸς τῇ ἀπαντῆ «πάλιν ἐγενόμεθα Ἀθεοὶ καὶ Κεῖν!»

γηρος Σαμουήλ ὁ ὑπὸ τοῦ Βαλαωρίτου ὑμνηθεὶς. Ἄλλ' ὁ κατ' ἐξοχὴν πολέμαρχος τῶν βυζαντινῶν ἐποποιῶν εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Φλωρεντίου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, Palmerino di Oliva, οὗ διεσφύθη ἡ ἐποποιία ἐν παλαιᾷ ἰσπανικῇ μεταφράσει. Πρὸς τὸν Φλωρέντιον τοῦτον, πολέμαρχον τῶν Ἀθηναίων, συνδέεται καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Γρηγορά συνταχθεὶς κατηχητικὸς διάλογος. Ἄλλ' ὁ Palmerino di Oliva πολέμαρχος εἶναι αὐτὸς ὁ Ἴων, πρῶτος τῶν Ἀθηναίων πολέμαρχος, ὡς δῆλον ἐκ τῆς παραβολῆς, διότι ἀμφότεροι γεννῶνται ἐν τῇ κήπι, κρύφα τοῦ βασιλέως πατρὸς, καὶ φέρουσιν εἰς διάκρισιν κλάδον ἐλαίας ἐν τοῖς σπαργάνοις τοῦ κλάδου τούτου τῆς ἐλαίας εἶναι ἀπλή μετὰφρασις τὸ Palmerino di Oliva τῆς ἰσπανικῆς ἐποποιίας. Ἄλλὰ παρόμοιον ἔπος ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τοῖς βουδισταῖς ἐν τῇ Κορείκῃ διαλέκτῳ, ὅθεν καὶ ἐσχάτως μετεφράσθη γαλλιστὶ «L'arbre Sac.» Οὐδὲ πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήξῃ ἡ μεταξὺ βουδιστῶν καὶ Ἑλλήνων παλαιὰ σχέσις. Ἐσχάτως ἀνεκαλύφθησαν ἐν τῇ Ἰνδικῇ αἱ περιώνυμοι στήλαι τοῦ βασιλέως Ἀσόκα, αὐτοῦ τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ βουδικοῦ θρησκειώματος. Ὁ Ἀσόκας οὗτος, ἀκμάσας ἐν τῇ Ι' π. Χ. ἑκατονταετηρίδι, εἶναι συγγενῆς τοῦ γνωστοῦ ἡγεμόνος Σανδρακότη, τὸν ὁποῖον προσωπικῶς ἐγνώρισεν ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ Ἀσόκας ἀγέδειξε τὸν ὑπὸ τῶν Βραχμάνων προγεγραμμένον βουδισμόν ὡς ἐπίσημον τοῦ ἀπεράντου κράτους αὐτοῦ Ὀρησκελίαν, ἰδρύσας ἐν Συρία ἀποικίας καὶ ξενοδοχεῖα θεραπευτῶν, καὶ τὸ περιεργότερον, ὅτι ἐπικαλεῖται ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς αὐτοῦ εἰς θράμβον τοῦ νέου θρησκειώματος τὴν σύμπραξιν τοῦ ἐν Συρία βασιλεύοντος Ἀντιόχου, τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ Πτολεμαίου, τοῦ ἐν Κυρήνῃ Μάγα καὶ τοῦ ἐν Ἰπείρῳ Ἀλεξάνδρου, ἀδελφοῦ τῆς Ὀλυμπιάδος. Ἡ σύμπραξις αὕτη Ἑλλήνων ἡγεμόνων εἰς ἀνάδειξιν ξένου θρησκειώματος φαίνεται παράδοξος, παραδοξότερον δὲ ὅτι ὁ ἐν τοῖς βουδικοῖς συναξαρίοις μνημονευόμενος βίος τοῦ μεγάλου τούτου βασιλέως παριστᾷ ὁμοιότητα τοσοῦτον καταπληκτικῶς πρὸς τὸν βίον τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὥστε οἱ τὰ πράγματα μελετήσαντες ἔμειναν ἐκπληκτοί. Κηρύσσων ὁ Ἀσόκας τὸν βουδισμόν ὡς ἐπίσημον τοῦ κράτους Ὀρησκελίαν, συγκαλεῖ σύνοδον τῶν ἐξοχωτέρων μοναχῶν εἰς ἐκκλησιαστικὴν νομοθεσίαν, καὶ ἔχων σύζυγον ἐρωτόληπτον, ὡς ἐκεῖνος τὴν

Φαύσταν, θανατοῖ τὸν ἀθῶον αὐτοῦ υἱόν, ἀνακαλύψας δὲ τὴν ἀπάτην, διατάσσει, ὡς ἐκεῖνος, τὸν ἐν θερμῇ λουτρῇ θάνατον τῆς συκοφάντιδος βασιλίσσης.

Αἱ πρὸς τὴν Ἰνδικὴν σχέσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ἐν τῇ Γάγγῃ γενομένη ἀποθέσις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦσαν γεγονότα γνωστότατα εἰς τοὺς Φιλικούς· οὕτως ὁ Μάρουλλος φάλλων τὸν πάνθεον ἡλίον Ἀλέξανδρον λέγει:

Οὔτε κλεισοῦραι βάρβαροι τὸν δρόμον τοῦ Πά φράξουν,
οὔτε τὰ πλήθη τ' ἀμετρα τοῦ ἀγεράχου Πύρου,
μὰ κεραινὸς ἀκράτητος τὸν κόσμον Πά μετρήσῃ
μὲ τὴν νικητράν σπάθην τοῦ κ' εἰς τὸν ἄκρον Γάγγην
οὐ βάλλη νόμον ἔς τοὺς λαοὺς εἰς ἄνθρωπος καὶ μόνος.

Αἱ πρὸς τοὺς βουδιστὰς σχέσεις τῶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ Ἑλλήνων ἀπεδείχθησαν οὐ μόνον ἐξ ἐπιγραφῶν, νομισμάτων καὶ ἄλλων μνημείων, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτως δημοσιευθέντος ἐν τῇ μεγάλῃ συλλογῇ τοῦ Μάξ Μύλλερ λειτουργικοῦ βιβλίου τῶν Βουδιστῶν «Ἀπορίαι τοῦ βασιλέως Μενάνδρου» (Miliukli Questions). Ὁ μέγας οὗτος βασιλεὺς, περὶ οὗ ἐλάχιστα διέσωσαν ὁ Στράβων, ὁ Πολύβιος καὶ ὁ Πλούταρχος, ὀρμήσας ἐκ τῶν Βάκτρων¹, καὶ διαθὰς τὸν Γάγγην ὑπέταξε πλείω Ἑλλήνῃ ἢ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀριθμῶν ἐν τῇ ἀχανεῖ αὐτοῦ κράτει τρεῖς χιλιάδας πόλεων. Ὁ Πλούταρχος γράφει ὅτι οἱ ὑποτελεῖς λαοὶ τιμῶντες τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ διεμοιράσθησαν ἐμπολέμους τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐφύλαξαν ὡς ἅγια λείψανα. Ἄλλὰ ταῦτα δὲν ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς τόσον, ὅσον αἱ ἐν Ἀθήναις τηρούμεναι ἔτι περὶ τοῦ μεγάλου τούτου βασιλέως παραδόσεις. Μεγάλη ἐποποιία συγγραφεῖσα ὑπὸ τινος Ἀθηναίου (Athienais), ἀγνωστον εἰ ὄνομα ἀνθρώπου ἢ ἐθνικόν) καὶ διασημείσα ἐν ἰσπανικῇ μεταφράσει, ἐξιστορεῖ τὸν δραματικὸν βίον τοῦ Μενάνδρου τούτου ὡς βασιλέως τῆς Βαιωτίας (Βουζία). Ἐν τῇ περὶ Κωνσταντίνου ἐποποιίᾳ τοῦ γερουσιαστοῦ Βολογιεσί μνημονεύεται ὁ βασιλεὺς Μηνας (Μενια) βασιλεύων ἐν τῇ Πέτρᾳ τῆς Βαιωτίας, ἡ δὲ μνημονευομένη ὑπὸ Κωνσταντίνου ἀρκαγῆ τοῦ ἵππου αὐτοῦ ἀναπολεῖ τὸ Κυπριακὸν ἔσση (Ψτερόπουλον καὶ Κωνσταντᾶς) καὶ

¹ Ἐντὶ ὁ Πολύβιος ἀποκαλεῖ τούτον Μάγγητα, τὰ βουδικὰ θμῶς συναξάρια θέλουσι τούτον γεννηθέντα ἐν Ἀλληλικῇ κήπι τῶν Βάκτρων.

ιδίως τὴν ἐν τῇ Πύργῳ τῆς Πέτρας ἔτι σωζομένην δημοτικὴν παράδοσιν, ἣν ἔφαλεν ὁ Θ. Ὀρφανίδης ἐν τῇ γνωστῇ ποιήματι.

Ἄλλὰ πρὸς τὴν παράδοσιν ταύτην σχετίζεται καὶ τὸ συναξάριον τοῦ ἁγίου Μηνᾶ τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ ὁποῦ ἢ λάρναξ πλέει ἐπὶ τῶν ὑδάτων εἰς κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸ τοῦ Κωνσταντίνου. Εἶναι γνωστὸν ὅπως ἡ λατρεία τοῦ στρατιωτικοῦ τούτου ἁγίου εἶναι διαδεδομένη ἐν ἅπασῃ τῇ Ἑλλάδι, πολλὰ δ' ἐνδείξεις συνηγοροῦσιν ὅτι οὗτος ἔστιν ὁ πρῶτος τύπος τῶν στρατιωτικῶν ἁγίων Γεωργίου, Δημητρίου καὶ Θεοδώρων. Κατὰ τὸ βουδικὸν συναξάριον ὁ βασιλεὺς Μενάνδρος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν Ἰαβανῶν (Ἑλλήνων) ἀφοῦ διὰ μακρῶν συνεζήτησε πρὸς τοὺς βουδιστὰς φιλοσοφικῶς, ἐπὶ τέλους ἠσπάσθη μετὰ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ τὸ πανθειστικὸν τοῦτο θρησκειον. Ἄλλ' ὅ,τι δὲν λέγει τὸ δίτομον συναξάριον συμπληροῦσιν ἕτεροι παραδόσεις ἀποδεικνύουσαι ὅτι αἱ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γάγγου θρησκευτικαὶ σχέσεις ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐγένοντο συνεχέστεραι καὶ ριζικώτεραι· ἀληθῶς εἶναι πολὺ ἀκατανόητος ἢ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Ἀσόκα μνημονευομένη σύμπραξις τῶν Ἑλλήνων βασιλέων, καὶ ἰδίως Ἀλεξάνδρου τοῦ Μολοσσοῦ, εἰς ἀνάδειξιν τοῦ βουδισμού· εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τούτον ὑπήγετο καὶ τὸ ἐν Διοδώγῃ μαντεῖον, καὶ πιθανὸν ὅτι ὁ ἐν Σάμῃ τῆς Κεφαλληνίας ὑπὸ τῶν Ἰνωστικῶν Ἰδρυθεὶς ναὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ πρὸς τὸν Ἀιδωνέα σχετιζόμενος, ἀναφέρεται εἰς ἓνα τῶν ὁμωνύμων Ἀλεξάνδρων, τὸν θεῖον ἢ τὸν ἀνεψιόν. Ὅπως δὲ ἦν εἰς τὰς πρὸς τὴν Ἰνδικὴν σχέσεις τῶν Ἑλλήνων ἀποδίδωμι τὸ μέχρις ἡμῶν περιωθὲν ἐπώνυμον τῶν Ἀθηναίων Γαγγαριῖται, οὐχὶ διότι κατάγονται, οὐδ' ἔσχον ποτὲ φυλετικὴν ἐπιμιξίαν πρὸς τοὺς περὶ τὸν Γάγγην Ἰνδοὺς, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ μετὰ τὸν θάνατον τούτου Ἰδρυθέντος ἐν Βάκτροις μεγάλου ἑλληνικοῦ κράτους, μετηνάστευσαν ἐκεῖσε καὶ Ἀθηναῖοι στρατιῶται¹ πολὺ συντελέσαντες εἰς τὴν δόξαν τοῦ περὶ τὸν Γάγγ-

γην ὑπερεκχειλίσαντος Ἑλληνισμοῦ, ἐπανερχόμενοι δ' ὕστερον εἰς τὰς πατρικάς ἐστίας ἐγένοντο οἱ ἀπόστολοι τῆς ἐν τῇ Ἰνδικῇ ἐπελθούσης θρησκευτικῆς ἀναμορφώσεως.

Τὸ δίτομον συναξάριον τοῦ βασιλέως Μενάνδρου εἶναι ὁ πρῶτος τύπος τῆς παρ' ἡμῖν ὕστερον ἀναπτυχθείσης ἀγιογραφίας, παριστῶν καταπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰς ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου μνημονευομένας διενέξεις τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν, περὶ ὧν λαλοῦσιν αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ὡς συμπλήρωμα δὲ τοῦ βουδικοῦ συναξαρίου ἔχομεν καὶ τὴν τότε γραφεῖσαν μυθώδη τῶν Ἀθηναίων περιγραφὴν ὡς καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ προμνημονευθέντος Ἰλδοῦίνου γραφέντα ἐπὶ τῇ βάσει παλαιῶν ἐγγράφων βίον τοῦ ἁγίου Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου ἀκμάζοντος ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μενάνδρου. Ἰάπιν λόγιος ὑπέβαλεν εἰς τὸν ἄγγλον μεταφραστὴν τῶν Ἀποστολῶν τοῦ βασιλέως Μενάνδρου, τὴν ἰδέαν, ὅτι τὸ βουδικὸν τοῦτο συναξάριον συνεγράφη ἐν νεωτέροις χρόνοις ἐν Ἑλλάδι καὶ δὴ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου! (Ὅπως δὲ ἦν τὸ σύγγραμμα εἶναι ἄξιον εἰδικῆς μελέτης καὶ ὅσον νὰ ἐξελληνισθῇ καὶ μελετηθῇ μετὰ τῆς δεούσης ἐπιστημονικῆς εὐσυνειδησίας, ἵνα καλῶς γνωσθῇ ὅποιοι οἱ μετὰ τοῦ βασιλέως φιλοσοφικῶς συζητοῦντες πρὸς τὸν βουδιστὴν Ναγασέναν Ἰαβάναι (Ἑλληνες) καὶ ἐπὶ τέλους ὁποῖος ὁ μυστηριώδης Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, θεολόγος καὶ ἀστρονόμος ὁ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Μενάνδρου ζῶν, ὡς γράφει ὁ Ἰλδοῦίνος ἐπὶ τῇ βάσει παλαιῶν ἐγγράφων ἀποκειμένων ἐν τῇ Παρισινῇ μονῇ, ὡς καὶ τότε καὶ πῶς καὶ διὰ τίνων ἐκομίσθη εἰς Ἀθήνας ἢ λατρεία τοῦ Μενάνδρου τούτου μεταμορφωθέντος εἰς τὸν Ἀθηναῖον μάρτυρα ἁγίον Μηνᾶν, πρῶτον τύπον τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀγιογραφίᾳ στρατιωτικῶν ἁγίων. Ἡ ὁμολογία τοῦ Μελλοῦ παραπέμποντος τὸν ἁγίον Διονύσιον «εἰς τὸ τοῦ Ἰαμβλίχου πέλαγος»¹ συμπληρουμένη ὑπὸ τῆς τοῦ Παχυμέρη δεχομένου τούτου ὡς τὸν Ἰδρυτὴν τῆς νεο-

¹ Λιδάριος ἀπολογούμενος εἰς τοὺς Ἀντιοχεῖς περὶ τῶν καρπῶν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ βεβαιῶν ὅτι ἡ ἀκατοχία προήλθεν ἐκ τῆς προτιμίας τοῦ βασιλέως Κωνσταντοῦ τῶν Ἀθηναίων στρατιωτῶν.

² Ὡς γνωστὸν ὁ Ἰαμβλίχος μετέτρεψε τὴν νεοπλατωνικὴν φιλοσοφίαν ἐπὶ τὸ μαγικώτερον.

¹ Ὁ τότε στρατιωτικὸς ὄργασμός τῶν Ἀθηναίων δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν ἐν Γερμανίᾳ μνημονευομένων στρατιωτικῶν τῶν ἀποικιῶν καὶ τῆς ἀνὰ τὴν Δύσει διαδόσεως τῶν ἀθηναϊκῶν ἐποποιῶν. Ἐν τῇ δ' ἑκατονταετηρίδι Πλατωνικῆς καὶ Στρατιώτης ἐγένοντο συνώνυμα, ὡς παρὰ Θερμιστῆ¹ ὁ δὲ

πλατωνικής φιλοσοφίας, απαιτούσι λεπτομερεστέραν εξέταση, οὐδὲ πρέπει τοσοῦτον ἐπιπολαιῶς νὰ δεχώμεθα τὰς τῶν ξένων γνώμας, ὡς Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις ἐν τῇ Ἑκατονταετηρίδι αὐτοῦ ἀρνηθεὶς πᾶν ἐκκλησιαστικὸν κύρος εἰς τὸν πρῶτον τοῦτον ἰδρυτὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν δογματικῆς εἰς μεγίστην δυσθυμίαν τοῦ πολυμαθοῦς ἀγιορτίου Νικοδήμου, ἐμμένοντος ἐν τῇ παραδόσει τῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλησίας.

Τὸ κατὰ τῶν Ἀθηναίων μῖσος τῶν παλαιῶν βυζαντινῶν καὶ ἡ πρὸς τὸν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην, πρῶτον κήρυκα τοῦ μυστηρίου τῆς ἀγίας Τριάδος, ἀπέχθεια, ὡς καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ βασιλεύοντας περιφρόνησις τῶν Ἀθηναίων Στρατιωτῶν¹ ἔχει καὶ μυστηριώδη λόγον περὶ πολιτικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ πρωτείου· τοῦτο δηλοῖ καὶ ἡ ἀντὶ μνημονευθεῖσα ὑπὲρ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τῶν Ἀθηναίων βουλλὰ τοῦ πάπα Ἰννονκεντίου Γ', ἐγκλείουσα ὡς ἀπειλὴν πρὸς τοὺς βυζαντινοὺς τὴν ὑπεροχὴν τῆς πόλεως τῆς Παλλάδος, ἀληθοῦς ἐστίας τοῦ ἐν Τριάδι Χριστιανισμοῦ, οὐδὲ ἦν ἀπλή ἀπειλὴ ἢ Παπικὴ δῆλωσις, ἀφοῦ οὕτω πιστεύει ἅπας ὁ μεσαιωνικὸς ἑλληνισμὸς.

Κατὰ τὰς μοναχικὰς παραδόσεις δικαιοῦται παντὸς πρωτείου ἡ πόλις, ὡς πρώτη ὁμολογήσασα τὸν χριστιανισμὸν διὰ τοῦ ἀγίου Διονυσίου, ἀναδειξάσα τοὺς πρώτους ἀπολογητάς, τὸν Κοδράτον, τὸν Ἀριστείδην καὶ τὸν Ἀθηναγόραν, καὶ γαλουχήσασα τοὺς πρώτους τῆς Ἐκκλησίας κατέρρας, τὸν Βασίλειον, τὸν Χρυσόστομον καὶ Γρηγόριον, πρὸ πάντων δὲ τὸν μέγαν Ὁριγένην, τοῦ ὁποῦ ὁ πατὴρ ἅγιος Λειωνίδας ἐορτάζεται ἐν τοῖς λειτουργικοῖς Μηναίοις ὡς ἐπίσκοπος Ἀθηναίων καὶ μάρτυρ. Εἰς τὸν ἅγιον Βασίλειον τοῦ ἀθηναϊκοῦ συναξαρίου ἀφορῶντες οἱ μοναχοὶ φέρουσι τὸ διακριτικὸν ὄνομα «Βασιλειανοί» συντάκτης τοῦ παλαιτάτου καὶ περιέργου τούτου συναξαρίου εἶναι αὐτὸς ὁ ἅγιος Ἀμφιλόχιος, ἐπίσκοπος Ἰκονίου· κατὰ τοῦτο ὁ Καισαρεὺς ἱεράρχης ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας κατηχεῖται ὑπὸ τοῦ ἱερέως Εὐδούλου, μεθ' οὗ μεταβὰς εἰς Αἴγυπτον βαπτίζεται καὶ ἀρχεται κηρύσσειν τὸ χριστιανικὸν δόγμα. Εἰς τὸ ἀθηναϊκόν

συναξάριον ἀναφέρεται καὶ τὸ ἔτι ἀδόκιμον τροπάριον: «Εἰς πάσαν τὴν γῆν ἐξῆλλεν ὁ φθόγγος σου ὡς δεξαμένην τὸν λόγον σου». Ὁ Σάβελλιος ἐδημοσίευσε καὶ τὸ τοῦ Χρυσοστόμου συναξάριον, ἐρχομένου εἰς Ἀθήνας καὶ κατηγουμένου ὑπὸ τῆς ἱερείας τῆς Ἀθηναῶν. Ἐὰ συναξάρια ταῦτα εἶναι πολὺ παλαιά, γνησιώτερα μάλιστα τῶν ὕστερον πλασιέντων, ἀφοῦ βλέπομεν τὸν Παλλάδιον, τὸν ἅγιον Μαρτύριον καὶ ἰδίως Λέοντα τὸν Σοφὸν βεβαιοῦντας ὅτι ὁ Χρυσόστομος ἐδιήχηθη καὶ ἐξεπρίσθη ὑπὸ τῶν ἐν Βυζαντίῳ δι' αὐτὰς τὰς πρὸς τὰς Ἀθήνας σχέσεις αὐτοῦ. Οὕτως ἐξηγεῖται καὶ τὸ κατὰ τοῦ Διονυσίου καὶ τοῦ Ὁριγένους μῖσος τῶν βυζαντινῶν, τὸ ὅπολον αὐτοὶ οἱ πρῶτοι τῆς ἐκκλησίας ἱστορικοὶ ἀποδίδουσιν εἰς ἀπλοῦν φθόνον.

Ἀλλὰ τὴν κατακλείδα τῆς πρὸς τὰς Ἀθήνας, ὡς ἀληθῆς πρωτεύουσας τοῦ ἑλληνισμοῦ, προσηγήσεως τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων ἀποτελεῖ δίτομος ἐποποιΐα διασωθεῖσα ἐν παλαιᾷ γαλλικῇ μεταφράσει καὶ ἀποδιδομένη εἰς αὐτὸν τὸν ἀπολογητὴν τοῦ χριστιανισμοῦ, Ἀθηναγόραν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ τῆς προπαρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἐπεκράτησεν ὑποψία τις περὶ νοθείας τῆς μυθιστορίας, ὀφειλομένης εἰς ἐμπαλίη καὶ ἐπιπόλαιον μαρτυρίαν τοῦ γερμανοῦ Iulian (Γιουλιαν), βεβαιώσαντος ψευδῶς ὅτι ἀνέγνω τὴν βιβλίον καὶ ἀνεκάλυψεν ἀστρολογικὴν τινα ἐπιρροήν, διαβεβαίωσις ψευδестаτή, διότι οὐδαμοῦ γίνεται λόγος περὶ ἀστρολογίας. Ἡ γνώμη τοῦ Γιουλιαν, ἀσπασθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, ἐπανελήφθη καὶ ὑπ' ἄλλων, ἐνῆ ἕτεροι θεωρήσαντος τὴν βιβλίον γνησίαν ἀναφέρονται εἰς ταύτην ὡς ἐπιστημονικὴν πηγὴν¹. Τὸ ἔργον, ὡς καὶ ὁ τίτλος δηλοῖ, «Le vray et parfait aigue», ἀνήκει εἰς τὴν λεγομένην Ἱερωτικὴν αὐλήν ὡς καὶ οἱ προμνημονευθέντες Ἱερωτικοὶ Ἰμνιοὶ τοῦ νέου Θεολόγου. Ἐν τῇ πολυτίμῳ τούτῳ συγγράμματι ἔχομεν πιστὴν εἰκόνα τῶν παλαιῶν ἐγκλείστων μοναχῶν τοῦ Λιβυκοῦ Ἀμμωνος, οἵτινές εἰσιν αὐτοὶ οἱ ἐν Δωδώνῃ καὶ Ἀθήναις θεραπευταί. Κατὰ τὸν Ἀθηναγό-

¹ Αὐτὸς ὁ ὕστερον ἀνακαλυφθεὶς Χαρίτων τιλοφοροῦμενος ὑπογραφεὺς τοῦ σοφιστοῦ Ἀθηναγόρου ἀνατρέπει τὴν παραδοξολογίαν τοῦ Γιουλιαν. Ὁ καρδινάλιος Βησσαρίων βεβαίως εἰς τὸν Ἀθηναγόραν τοῦτον ἀπαθλῆσαι γράφων πρὸς τοὺς Φραγκισκανοὺς ὅτι «Ἡ μεταβῆμεν κατὰ τῶν Ἰούρκων οὐχὶ φέροντες ὡς ὁ Ἱεραεὺς τὴν χεῖρα ἀπὸ τοῦ βωμοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ βίβλου».

¹ Βλέπε τὴν ἐπὶ Κομνηνῶν δῆλωσιν τῶν Ἀθηναίων Στρατιωτῶν ἐν προλόγῳ Μεσ. Βιβλιοθήκης τόμ. Ζ'.

ραν ἢ μετὰ τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Μακεδονίας, τοῦ Περσέως, ἀπαχθεῖσα εἰς Ῥώμην Μακεδονίς δέσποινα, μετὰ πολλάς περιπατείας, ἐγκλείεται ἐν τῇ τοῦ Ἀμμωνος μονῇ ἐντεῦθεν δὲ ἀπαχθεῖσα, ὡς ἢ περιστερὰ ἢ τὸ ἐν Διοδίωνη μαντεῖον ἰδρύσασθαι, ἔρχεται εἰς Ἀθήνας καὶ νυμφευθεῖσα τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως χορηγεῖ τὰ ἐφ' ἅπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ δικαιώματα τοῦ Μακεδονικοῦ οἴκου.

Ὅτι δὲ βλέπομεν διὰ τῶν Διοδωναίων μοναχῶν διατηρηθεῖσαν μέχρις ἡμῶν τὴν περὶ Ἀλεξάνδρου παράδοσιν ὡς πολεμάρχου τῶν Ἑλλήνων καὶ διαδόχου τοῦ Ἴωνος, τοῦ Palmirio di Oliva τῆς ἀθηναϊκῆς ἐποποιίας· ὁ αὐτὸς μάλιστα φαίνεται ὁ ἀληθὴς γενάρχης τῶν Θεραπευτῶν, ἐορταζόμενος ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας ὡς ὁ ἰατρὸς καὶ μάρτυς ἅγιος Θαλλέλαιος τῆ 20 Μαΐου· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος, ὁ τῶν Ἀθηνῶν πολεμάρχος, ἐορταζόμενος τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ (21 Μαΐου), εἶναι υἱὸς τοῦ μεγάλου πολεμάρχου, ἦτοι Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος φέροντος τ' ὄνομα τοῦ Φλωρεντίου, Ξανθίνου τῶν Ἰοντικῶν ἀσμάτων, ἦτοι αὐτοῦ τοῦ Ξούθου. Εἰς δύο παλαιὰς ἰσπανικὰς ἐποποιίας ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ μεταχθείσας οἱ μεταφρασταὶ ἀγνοοῦντες τὴν σημασίαν τοῦ Πολεμάρχου, ἔγραψαν ἀπλῶς Rey Polesmos ἢ Bolemos. Εἶπομεν ὅτι τ' ὄνομα τοῦ Φλωρεντίου φέρει καὶ ὁ κατηχητικὸς διάλογος τοῦ Γρηγοῦρα, ὡς καὶ τὴν ἀθηναϊκὴν στιχηρὰ παράδοσιν «ὁ Φλωρέντσος», ὁ ἐν ταύτῃ ὁμῶς μνημονευόμενος Μαρδόνιος ἀναπολεῖ τὰ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανόν· ἀλλὰ καὶ γαλλικὴ ἐποποιία περὶ Ὀλιβιέρου (Θαλλέλαου) ῥητῶς μνημονεύει τοῦτον ὡς πατέρα τοῦ Ἰουλιανοῦ.

Κ. ΣΑΘΑΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΥΠΟ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΓΚΕΖ (FRANÇOIS GUEZ)

Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λωζάνης

ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΩΚΚΙΟΣ (JOHN LOCKE)

Ὁ Ἰωάννης Λώκκιος εἶχε τὸ γένος ἐκ παλαιᾶς οἰκογενείας ἐμπόρων, λίαν ἀκμαζούσης ἐπὶ Ἰερρίκου II', τῆς ὁποίας ἐν μέλος ἦτο εἰσέτι τὸν 17' αἰῶνα δήμιάρχος τῆς Βριστόλης. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦτο δικαστικὸς. Ὁ Ἰωάννης Λώκκιος ἐγεννήθη ἐν Βράιγκτον, ἐν τοῖς περιχώροις τῆς Βριστόλης, τῆ 29' Αὐγούστου 1632. Ἀνατραφεὶς ἐν εὐπείλειᾳ καὶ σεβασμῷ ὑπὸ πατρὸς ἰσχυροῦ τὴν ἑλπίσιν καὶ μητρὸς εὐλαβοῦς καὶ φιλοστόργου, ἐγένετο δεκτὸς ὁ νεαρὸς Λώκκιος ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ περιωνύμῳ σχολῇ τοῦ Οὐεστμίνστερ. Ἰδιδάχθη, κατὰ τὰ τότε ἐν Ἀγγλίᾳ κρατοῦντα, πολλὴν γραμματικὴν, ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ, θεματογραφίαν, λατινικὴν μετάφρασιν καὶ στιχουργίαν, καὶ ποικίλας ἀσκήσεις τῆς μνήμης, ἀλλ' οὐδαμῶς θετικὰς γνώσεις. Ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῆς σχολῆς εἰς τῶν τριῶν φοιτητῶν (junior student) τῶν ἀποστελλομένων εἰς Ὀξωνίαν, ἐσπούδασεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τούτῳ ἄνευ πολλοῦ διαφέροντος τὰ κατὰ τὸ παλαιὸν καθιερωμένον πρόγραμμα μαθημάτων τοῦ trivium καὶ quadrivium¹ πρὸς δὲ καθυπεβλήθη εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν χρῆσιν τῆς λατινικῆς καὶ ἑλληνικῆς καὶ κατ' αὐτὰς ἔτι τὰς διαλέξεις καὶ τὰς παιδιὰς. Καίπερ ἐντελής ἀνὴρ

¹ Ἐν τοῖς μοναστηριακοῖς παιδευτηρίοις τῆς Δύσης κατὰ τὸν μεσαίωνα trivium μὲν ἐκαλεῖτο ἡ γραμματικὴ, διαλεκτικὴ καὶ ῥητορικὴ, quadrivium δὲ ἡ μουσικὴ, ἀριθμητικὴ, γεωμετρία καὶ ἀστρονομία καὶ τὰ μόν τρία πρῶτα μαθημᾶτα ἦσαν γλωσσικὰ ἄγοντα εἰς τὴν ἐπέσειαν, τὰ δὲ τέσσαρα δευτέρα ἐδίδασκον τὴν γνώσιν τῶν ταπεινῶν καὶ χρονικῶν σχέσεων καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ τεχνικὴν αὐτῶν ἀφαρμογὴν, ἄγοντα πρὸς τὴν σοφίαν. Σ. Μ.

πιστής¹, ἐν τούτοις ἠσθάνθη ἰσχυρὰν ἀντιπάθειαν πρὸς τὴν καθαρῶς τυπικὴν κλασικὴν παιδείαν, πρὸς τὰς λεξιγνωστικὰς σπουδὰς, ἐν αἷς παντάπασιν ἠγνοοῦντο τὰ πράγματα. Γενόμενος διδάκτωρ ἀνῆλθεν ἀπὸ τοῦ φοιτητικοῦ βάλθρου εἰς τὴν ἔδραν τοῦ καθηγητοῦ διδάξας κατ' ἀρχὰς μὲν τὴν ἑλληνικὴν, εἶτα δὲ τὴν ῥητορικὴν καὶ τέλος τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν.

Ὅτε διέρρηξε τὰς πρὸς τὸν διδακτικὸν βίον σχέσεις, ἀβεβαία ἦτο ἡ κλίσις αὐτοῦ. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ δυνηθῆ νὰ τύχῃ τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος, εἶτα δ' ἀνεμίχθη εἰς ζητήματα πολιτικὰ καὶ διπλωματικά. Τῷ 1666 ὁ λόρδος Ἀσλεῦ, ὁ μετὰ πέντε ἔτη κόμης τοῦ Σαφτέσμουρου, ὁμότιμος καὶ σφραγιδοφύλαξ τῆς ἐπικρατείας, προσέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του ὡς ἰδιαιτέρον ἰατρὸν καὶ ἐμπιστον σύμβουλον. Συνάμα ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν τὴν ἀγωγὴν τοῦ υἱοῦ καὶ βραδύτερον τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ. Ὅτε ὁ ἰσχυρὸς ὑπουργὸς ὑπέπεσεν εἰς δυσμένειαν, ὁ Λώκκιος συμμετέσχε τῆς τύχης του. Ἐξῆσεν ἐν τῇ μονίῳσει μεταφράζων τὸ περὶ ἠθικῆς δοκίμιον τοῦ γάλλου Νικόλ. Λίαν εὐπαθῆς ὦν τὴν ὑγίειαν, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεσημβρινὰ τῆς Γαλλίας, διέμεινε πολλὰ ἔτη ἐν Μομπελιέ, εἶτα ἐν Παρισίοις, καὶ περιῆλθε τὰς δυτικὰς καὶ μεσημβρινὰς ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας ὡς δέξυς καὶ βαθὺς παρατηρητής. Ἀνακληθεὶς εἰς Ἀγγλίαν ὑπὸ τοῦ Σαφτέσμουρου ἠναγκάσθη, μετὰ τὸν θάνατον τούτου, νὰ ἐκπατρισθῆ εἰς Ὀλλανδίαν, διότι ἐθεωρήθη ὑποπίτος καὶ κατηγγέλθη ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1688 ἐπανήγαγεν αὐτὸν εἰς Ἀγγλίαν. Τὰ τελευταῖα τοῦ βίου αὐτοῦ ἔτη ἠνάλωσεν εἰς συγγραφὴν διαφόρων πραγματειῶν περὶ ἠθικῆς, ἀγωγῆς, πολιτικῆς καὶ φιλοσοφίας. Ἀπέθανε τῷ 1704. «Ὁ θάνατός του ὑπῆρξεν, ὅπως ὁ βίος του, ἀληθῶς εὐλαβῆς, φυσικὸς, πρᾶος καὶ ἀπλοῦς», λέγει ἡ λαίδη Μέσαμ, ἡ ἀναγινώσκουσα εἰς ἐπήκοον αὐτοῦ καὶ ἦν στιγμὴν ἐξέπνευσε.

¹ Humanistae ἐκαλοῦντο κατὰ τὸν μεσαίωνα οἱ θεωροῦντες τοὺς Ἕλληνας καὶ Λατίνους συγγραφεῖς ὡς βίαιον νέας παιδείας σκοποῦσης τὴν τελείαν διαμόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὑφισταμένοι τὴν ἐπιδρασίαν αὐτῶν καὶ κατὰ τὰ νοήματα καὶ τὴν γλωσσικὴν αὐτῶν ἔκφρασιν. Σ. Μ.

Ὁ Ἑρρίκος Μαριόν, ὅστις συνέγραψεν ἠραῖον βιβλίον περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Λώκκιου, χαρακτηρίζει αὐτὸν ὡς ἐξῆς.

«Ἐκ παντὸς τούτου τοῦ περιπετειώδους καὶ πολλαπλοῦ βίου, ἡ φυσιογνωμία τοῦ ἀνδρὸς ἐκφαίνεται μετ' ἱκανῆς εὐκρινείας, εὐκίνητος ἄμα καὶ ἤρεμος, πρᾶεια καὶ ζωνηρά. Οὐδὲν εἶχε τὸ ἀγέρωχον, οὐδὲ τὸ θεατρικόν, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐπιτήδευσιν ἢ ἰδιοτροπίαν ἐντελής ἀπλότης ἐν πάσι. Πάντα εἶχον ἐν αὐτῇ τὸ προσὸν τοῦτο: τὰ κανονικὰ χαρακτηριστικά, ἢ νοσοῦσα ἀλλ' ἄδολος καὶ εἰλικρινῆς αὐτοῦ μορφῆ, αἱ τρόποι, ἢ γλῶσσα, ὅλον αὐτοῦ τὸ ἄτομον, πάσαι αἱ ἕξεις.

«Τὸ προσιδιάζον εἰς αὐτὸν ἦτο ἐξαιρετὸς εὐπρέπεια, σπανιῶτατον κράμα χάριτος καὶ ὀρθοπρεπείας, προσηγορίας καὶ σοβαρότητος. Θελκτικὸς τὴν ὀμιλητικότητά, οὐδαμῶς χυδαῖος, ἦτο προσηγῆς πρὸς πάντας, πρὸ πάντων πρὸς τοὺς μικροῦς. Ἐξῆπτετο εὐχερῶς ἐν τῇ συζητήσῃ, ἀλλ' οὔτε πικρὸς ἦτο, οὔτε μισαλλόδοξος ἠνείχετο τὰς ἀντιρρήσεις τῶν ἀντιπρονοούντων καὶ ἐγίνωσκε ν' ἀκούῃ. Μόνον τὴν κακὴν ἀγωγὴν δὲν ἠνείχετο. Κατ' αὐτὸν ἦ εὐγένεια τῆς συμπεριφορᾶς δὲν ἦτο ἀπλοῦν κόσμημα, ἦτο χριστιανικὸν καλλήκον, τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς ἀγαθότητος.

«Ἦτο οἰκονόμος ἐξ ἀγάπης τῆς τάξεως, ἀλλὰ γενναϊόδιωρος ἐκ φύσεως κατέγραφε λεπτομερέστατα τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα αὐτοῦ, ἀλλ' ὅπως ἐξοικονομῆ πλεόνα ὑπὲρ τῶν πτωχῶν... Ὁμιλητῆς περισκευιμένος καὶ εὐφυῆς, συχνάκις ἐσκωπτε ἀλλ' οὐδέποτε ἔδακνε. Ὁ τέλειος οὗτος τὴν συμπεριφορὰν ἀνὴρ εἶχεν ὑπὲρ πάντα τὴν βρεττανικὴν ἐκείνην ἀστειοσύνην τὴν γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «χιοθμορ» (humour) ἀποτελουμένην ἐξ εἰρωνείας ἄμα καὶ μελαγχολίας καὶ ἐκφράζουσαν χαριέντις νοήματα βαθέα. Πρὸς τούτοις δὲ εὐσταθῆς, πιστὸς εἰς τὴν δουλείαν ὑπόσχεσιν, εἰλικρινῆς σύμβουλος, καίτοι δὲ οὐδόλιος ἐποιεῖτο ἐπίδειξιν πολυμαθείας, πρόθυμος νὰ καταστήσῃ εἰς τοὺς ἄλλους χρήσιμον τὴν πείραν αὐτοῦ. Ἦν συνόψει κατεῖχε πάντα τὰ γνωρίσματα τοῦ ἀγγλικοῦ χαρακτήρος, ὑπερεχόντων ὅμως τῶν ἀδρῶν προσόντων καὶ οὐχὶ τῶν ἰσχυρῶν, τῆς χάριτος μάλλον ἢ τῆς τόλμης. Ἦτο οὐδὲν ἦττον Ἀγγλος κατὰ πάσας αὐτοῦ τὰς πνευματικὰς τάσεις, ἐμπαθῶς ἐλεύθερος ἀλλ' ἀποστρεφόμενος

τὴν ἀπλῶς κατεδαφίζουσαν κριτικὴν καὶ ἤκιστα ἀρεσκόμενος εἰς τὴν ἀπλὴν θεωρίαν».

«Ἡγάπα ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴν ἀλήθειαν, λέγει ἡ λαϊκὴ Μέσαμ, τὴν ἀλήθειαν δι' ἑαυτήν, ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τὰς ὠφελίμους ἀληθείας».

Ἐκ παιδευτικῆς ἀπόψεως τὰ δύο ἐπόμενα ἔργα τοῦ Λωκίου κέκτηνται μεγίστην σημασίαν: τὸ ψυχολογικὸν ἔργον Δοκίμιον περὶ τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, δημοσιευθὲν τῷ 1690, καὶ ἡ παιδαγωγικὴ πραγματεία Σκέψεις τινὲς περὶ ἀγωγῆς, ἐκδοθεῖσα τῷ 1693. Ἐν τῇ τελευταίᾳ τούτῃ συγγράμματι διετύπωσε τὰ πορίσματα τῶν ὀξυδερκῶν αὐτοῦ παρατηρήσεων καὶ τῆς παιδαγωγικῆς ἐμπειρίας.

Ἐν τῇ Δοκίμῳ ὁ Λώκιος δεξιότατος περὶ τὴν τέχνην τοῦ ἀναλύειν τὴν ἀρχὴν τῶν στοιχείων τοῦ πνεύματος τίθησι τὴν ψυχολογικὴν βᾶσιν τῆς μεθόδου αὐτοῦ. Ἀφορισμώμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ Βάκωνος ὅτι «οὐδὲν ἐν τῇ νῆ ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει», ἀπορρίπτει τὰς ἐμφύτους ιδέας. Ἡ ψυχὴ τοῦ παιδίου εἶναι ἀγραφὸς χάρτης, διότι τὸ αἰσθημα εἶναι ἡ ἀφετηρία πάσης γνώσεως. Ἐπὶ τοῦ αἰσθηματος καὶ διὰ τοῦ αἰσθηματος ὁ νοῦς ἐνεργεῖ ὅπως σχηματίζει τὰς ἐννοίας, ἀπλᾶς καὶ συγκεκριμένας τὸ πρῶτον, ἀφ' ὧν τὸ πνεῦμα ἀνέρχεται βραδύτερον εἰς τὰς συνθετωτέρας ἀφηρημένας καὶ γενικάς. Ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ὑλικὸν τῆς γνώσεως σχηματίζεται ἐν ἡμῖν διὰ τῆς αἰσθήσεως, ἡ περὶ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς ἀντίληψις αὐτοῦ φέρει ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τὸ ὄνομα αἰσθητισμοῦ (sensualism). Ὁ Λώκιος θεωρεῖ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα «ὡς ζῶν ἐν ἐν διαρκεῖ σχηματισμῷ καὶ μετασχηματισμῷ». Δὲν ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξίν προδιαθέσεων, ἰδιοτήτων, ὧν ἡ ποικίλη ἰσχὺς «ἔγκειται ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ φυσικοῦ ὀργανισμοῦ, παραγοῦσθαι τὴν καύτην διαφορὰν τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους, ὥστε οὐδέποτε ἔξωθεν προσπάθεια ἀδυνατεῖ νὰ τὴν ἐξαλείψῃ», ἀλλὰ παραδέχεται ὅτι ἡ ἀσκησις συντελεῖ ἰδίᾳ εἰς ἐνίσχυσιν αὐτῶν. «Μόνη ἡ ἐκγύμνασις ἄγει εἰς τελειότητα τὰς πνευματικὰς καὶ σωματικὰς ἰδιοφυίας».

Ἡ φυσικὴ ἀκολουθία τοῦ συστήματος τούτου ἦτο ἡ διὰ τῶν πραγμάτων διδασκαλία, ἡ ἄμεσος παρατήρησις καὶ ἐμπειρία

ὡς ἀφετηρία πάσης σπουδῆς, ἡ καταδίκη τῆς κενολογίας, τῆς μελέτης τῶν λέξεων ἄνευ τῆς τῶν πραγμάτων, ὡς πρὸς δὲ τὴν μέθοδον ἡ ἐγκατάλειψις τῆς παραγωγικῆς μεθόδου (inductive) ἢ τῆς ἀδιαλείπτου ἐκθέσεως.

Ὁ Λώκιος ἐγένετο οὕτως ὁ ἀρχηγὸς πολυαρίθμου φιλοσοφικῆς σχολῆς, ἣτις ἔσχε πλὴν ἄλλων ἀντιπροσώπων, ἐν Γαλλίᾳ μὲν τὸν Κονδιλλιάκ, ἐν Γερμανίᾳ τὸν Ἑρβάρτον, τὸν Βένεκε, τὸν Λότσε, τὸν Φόλκμανν καὶ δὴ ἐκ τῶν νεωτέρων τὸν Βοῦνδ καὶ τὸν Φέχνερ, ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ τὸν Χιούρι καὶ τὸν Σπένσερ. Ἐπεκλήθη σχολὴ τῆς ἐμπειρικῆς ψυχολογίας ἢ ἀπλῶς ἐμπειρικῆς σχολῆς. Ὁ ἐγγύτερον ἐξετάζων ἀνακαλύπτει ἐν αὐτῇ τὰς πρῶτας προσπάθειας τῆς πειραματικῆς μεθόδου καὶ αὐτῆς ἐτι τῆς συγχρόνου φυσιολογικῆς ψυχολογίας.

Πράγματι, μετὰ τοῦ Λωκίου εὕρισκόμεθα ἀπώτατα τῆς μεταφυσικῆς σχολῆς, τῆς ὁποίας τὸ πνεῦμα δύναται νὰ συνοψισθῇ εἰς δύο λέξεις: εἰς τὸ παρατηρεῖν ἑαυτὸν καὶ λογικεύσθαι, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν παρατήρησιν καὶ τὸ λεπτολόγον πνεῦμα, τὸ μεταβάλλον τοὺς ψυχολόγους εἰς εἶδος μυθιστοριογράφων καὶ ποιητῶν ἀναζητούντων τὸ ἀφηρημένον. Πᾶσα ψυχικὴ κατάστασις εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη πρὸς νευρικὴν κατάστασιν, ἥς ἀπλούστατος τύπος εἶναι ἡ ἀνακλαστικὴ ἐν ἄλλοις λόγοις, πᾶσα ὠρισμένη ψυχικὴ κατάστασις συνδέεται πρὸς ἐν ἢ πλείονα ὠρισμένα φυσικὰ φαινόμενα, ἅτινα γενιῶσκομεν ἀκριδῶς ἐν τισι περιπτώσεσι, ὀλίγον δὲ ἢ κακῶς ἐν ἄλλαις. Ἐνόητον ὅτι ὁ Λώκιος δὲν μετεχειρίσθη, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ, τὴν φρασεολογίαν ταύτην ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπαγωγικῆς αὐτοῦ μεθόδου διέστη πρὸς τὴν παλαιὰν θεωρίαν περὶ δυνάμεων ὠρισμένων τὸν ἀριθμὸν, ἐχουσῶν ὠρισμένην ἐνεργεῖαν καὶ μετ' αὐτῆς πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ἐμφύτων ιδεῶν.

Ἄλλ' ὁ Λώκιος ὁ παιδαγωγὸς μέλλει ν' ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς μακρότερον. Τὸ ἔργον τὸ καθορίζον εἰς αὐτὸν μίαν τῶν πρῶτων θέσεων ἐν ταῖς φιλοσόφοις τῆς ἀγωγῆς φέρει τὸν τίτλον «Σκέψεις τινὲς περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδίων». Γενικῶς εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Σκέψεις καὶ ὁ Λαϊβνίτιος ἔταξεν αὐτὸ ὑπεράνω τοῦ Δοκίμιου περὶ τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος. Αἱ Σκέψεις πραγματεύονται περὶ τῆς φυσικῆς, ἠθικῆς καὶ πνευ-

ματικής αγωγής και καθορίζουσι τὸν σκοπὸν αὐτῶν. Ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ὑπῆρξε μεγάλη ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης.

Ὁ σκοπὸς τῆς γενικῆς αγωγῆς εἶναι νὰ ἐνοικισωμεν ὑγιᾶ ψυχὴν ἐν ὑγιεῖ σώματι, κατὰ τὴν ρῆσιν τοῦ Ἰουβενάλη ἐν τινὶ τῶν σατιρῶν αὐτοῦ «mens sana in corpore sano». Ἐπιπνεῦμα ἐν ὑγιεῖ σώματι, λέγει ὁ Λώκιος, εἶναι ὁ πλήρης ὁρισμὸς τῆς εὐδαιμονίας ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου. (1) κεκτημένοι τὰ δύο ταῦτα πλεονεκτήματα οὐδὲν ἄλλο πλεόν δεόν νὰ ἐπιθυμῆ. Ὁ στερούμενος τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου οὐδὲν ἄλλο θέλει δυνηθῆ νὰ ἐπωφεληθῆ οἷονδὴποτε ἄλλο ἀγαθόν».

Ἀναντιρρήτως, τὸ πνεῦμα εἶναι τὸ κύριον μέρος τοῦ ἀνθρώπου· ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ λησιμονώμεν νὰ μεριμνῶμεν καὶ περὶ τῆς ἐξ ἀργίλλου οἰκίας ἡμῶν (clay cottage) διότι τὸ σῶμα πρέπει νὰ εἶναι «εὐπειθὲς ὄργανον, ὅσον ἔνεστι καταλληλότερον νὰ ἐκτελῆ τὰς διαταγὰς τοῦ πνεύματος».

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ Λώκιος ἐκφέρει σειρὰν ὕλην διαιτητικῶν παραγγελμάτων ὀρίζων τροφὴν ἀπλήν, ἐνδύματα ἐλαφρὰ καὶ εὐρύχωρα, ὑποδήματα διαπεριώμενα ὑπὸ τοῦ ὕδατος, πολὺν ἀέρα καὶ ἥλιον, πολλὰς καὶ συνεχεῖς σωματικὰς ἀσκήσεις, ὕπνον τακτικὸν ἐπὶ στρωμνῆς σκληρᾶς, φάρμακα οὐδαμῶς. Εὐρίσκομεν ἤδη ἐν τῇ Λωκίᾳ τὸν χρυσοῦν τοῖτον τῆς ὑγιεινῆς κανόνα. «Κατακλίνου ἐνωρὶς καὶ ἐγείρου πρωί». Ἰπάρχουσιν ἄλλως, σπεύδομεν νὰ τὸ εἴπωμεν, πολλὰ τὰ παράδοξα ἐν τοῖς ὑγιεινῆς αὐτοῦ παραγγέλμασιν. Ἀπαγορεύει τὴν σάκχαριν, τὸν οἶνον, τὰ καρυκευτὰ ἐδέσματα, ἀπαγορεύει τὸ κρέας, τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ τρίτου ἢ τοῦ τετάρτου ἔτους. Οἱ καρποί, οἷς τὰ παιδία ὑπερμέτρως ἀγαπῶσι, «πιθανῶς, λέγει χαριεντιζόμενος ὁ Λώκιος, διότι δι' ἓνα καρπὸν οἱ προπάτορες ἡμῶν ἐστερήθησαν τοῦ παραδείσου», δὲν εἶναι πάντες ὑφέλιμοι· ἐκ τούτων ἐπιτρέπει τὰ χαμαικέρασα, τὰ φραγκοστάφυλα, τὰ μήλα καὶ τὰ ἄπια, ἀλλ' ἀπαγορεύει τὰ ροδάκινα, τὰ δαμάσκηνα, καὶ τὰς σταφυλάς, ἀναμφιδόλως ἕνεκα τῆς ἀτελοῦς ὀριμάνσεως αὐτῶν ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἢδη ἐνταῦθα βλέπομεν τί παρέλαθεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ Διμιλίου παρὰ τοῦ συγγραφέως τῶν Σκέψεων.

Ὁ Λώκιος, ὡς ἀληθὴς λατρός, εἶναι ὁπαδὸς τῆς ἀκρας σκλη-

ραγωγίας τοῦ σώματος· παρὰ τὰ πολλὰ δὲ παραδοξολογήματα ἢ αὐστηρά, ἀνδρική καὶ ἐγκρατῆς διαίτα, ἣν ἀπαιτεῖ, συντελεῖ εἰς ὑγιᾶ αγωγὴν. Ἐφ' ὅλων τούτων τῶν ζητημάτων ὁ Λώκιος εἶναι ὁ πρόδρομος τοῦ Ρουσσώ. Ἐπιστρέφει εἰς τὴν φύσιν καὶ καταδικάζει πάσας τὰς κοινωνικὰς συμβάσεις, πάσας τὰς τεχνητὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἐκζητήσεις τῆς μαλθακότητος.

Ἐκφράζει ἐντόνως ὅτι τὸ παιδίον εἶναι ἀνάγκη νὰ λάβῃ, πλὴν ἄλλων ἀγαθῶν ἕξιων, καὶ τὴν ἐσώτημον πρὸς πάσας τὰς λοιπὰς, ὡς παράγουσαν καὶ διαφυλάττουσαν τὰς ἄλλας, τὴν ἕξιν τοῦ ἐπιτηρεῖν ἑαυτὸ, τοῦ συνέχειν καὶ νικᾶν ἑαυτὸ, ἔστιν καὶ μόνον πρὸς ἀπόδειξιν ἀνδρικῆς βουλήσεως.

Ἄς μεταδῶμεν εἰς τὴν ἠθικὴν αγωγὴν. «Ἡ διδασκαλία, λέγει ὁ Λώκιος, εἶναι τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς αγωγῆς». Ἦάσσει δ' οὕτω τὴν πνευματικὴν αγωγὴν ὑποδεέστερον τῆς ἠθικῆς αγωγῆς, ἣς σκοπὸς εἶναι ἡ ἀρετή. «Ἰστε ὁ Λώκιος ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνην τῶν παιδαγωγῶν, τὴν εὐάριθμον εἰσέτι, τῶν φρονούντων ὅτι τὸ κύριον ἐν τῇ αγωγῇ δὲν εἶναι ἡ πλήρωσις τῆς μνήμης, ἡ ἀνάπτυξις τῆς διανοίας, ἀλλ' ἡ μόρφωσις ἰσχυρῶν χαρακτήρων, ἀνθρώπων ἀγαπώντων καὶ ἐκτελούντων τὰς ὑψηλὰς ἀρετάς. «Ἦς ἐντιμὸς ἀνὴρ ὀφείλει νὰ εὐχηθῆ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἰοῦ ἀρετὴν, 2ον σύνεσιν, 3ον εὐγενῆ συμπεριφορὰν καὶ 4ον μάθησιν. Ἡ ἀρετή, ἡ καθαρότης, ἡ ἀπλή ἀρετή, εἶναι τὸ δυσχερὲς καὶ οὐσιῶδες σημεῖον τῆς αγωγῆς».

Ἐὶς ἐλατήριον τῆς βουλήσεως τοῦ παιδὸς δὲν πρέπει νὰ εἶναι οὔτε τὸ συμφέρον, οὔτε ὁ φόβος, οὔτε αἱ ποιναί, ἀλλὰ τὸ συναίσθημα τῆς τιμῆς. Ἡ πρώτη τῶν ἠθικῶν ἕξιων, εἰς ἣν πρέπει ν' ἀσκήσωμεν τὸ παιδίον, εἶναι νὰ ὑποτάξωμεν τὴν βούλησιν αὐτοῦ εἰς τὸ λογικὸν τῶν ἄλλων: τοῦ πατρὸς ἐν πρώτοις, τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ τῶν ἐνηλίκων μετὰ ταῦτα. Ἦατ' ἀρχὰς καλὸν εἶναι ν' ἀπαιτῶμεν παρὰ τοῦ παιδὸς ἀπόλυτον ὑποταγὴν· ἀλλ' εὐθὺς ὡς τοῦτο εἶναι δυνατόν, πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν αὐτὸ ὡς ἄνδρα καὶ ν' ἀντικαταστήσωμεν τὴν προσταγὴν, τὴν μὴ ἐπιδεχομένην ἀντίρρησην, διὰ τῆς συμβουλῆς, τῆς συζητήσεως.

Νομίζομεν ὅτι ὁ Λώκιος περιπίπτει εἰς πλάνην, ἐπικαλούμενος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συναίσθημα βεβαίως ὑπέρτερα τῆς παιδικῆς ψυχῆς. Πράγματι τὸ συναίσθημα τῆς τιμῆς, ἡ ἀγάπη

του έπαινου, ο φόβος τής αίσχυνής και του φόγου, άτινα άσκοϋσι μεγίστην επίδρασιν επί του ένηλικου άνθρώπου, δέν έπενεργούσιν όμοίως επί άδιαμορφώτου άκόμη συνειδήσεως. Το συναισθημα τής τιμής δέν άρκει, έν τή τρυφερή ηλικία, να μορφώση έν τή παιδίω άγαθός έξεις. Η εύαισθησία του θυμικού συντελεί τδ πλείστον, διότι ήδη μεγάλη είναι ή δύναμις του άγαπών παρά τή παιδίω, τδ διαφέρον ύπό πάσας αύτου τας μορφάς, τδ σέβας προς τόν πατέρα και τόν διδάσκαλον· όμοίως και ο φόβος τής ποινής έπενεργεί προς τούτο. 'Αλλ' είναι καθαρά φαντασιοπληξία τδ να θέλωμεν να λογικευώμεθα προς παιδιά μόλις δυνάμενα ν' άρθρώσωσι, να θέλωμεν να καταστήσωμεν άκουστήν έν ήλικία έπτά και όκτώ έτών τήν φωνήν του καθήκοντος και μόνην ταύτην, να θέλωμεν να έλευθερώσωμεν άπό τής νεαρωτάτης ήλικίας τήν βούλησιν άπό παντός φόβου, παντός καταναγκασμού.

'Αλλ' άφ' έτέρου ο Λώκκιος είναι άξιός έπαινων, διότι έξεγείρεται κατά των σωματικών ποινών.

Ο Λώκκιος, όπως και ο συγγραφεύς των *Δοκιμίων* (Μονταίνιος) είναι ύπερ τής «αύστηράς προσηνείας», ήτις είναι τδ άπόκρυφον τής παιδονομίας, τδ άσφαλές έχέγγυον πάσης καλής διδασκαλίας. Έν τή άγωγή άπαιτείται κρδμα αύστηρότητος και προσηνείας, αύστηρότης προσηνής ή αύστηρά προσήνεια, άγαθότης άνευ αδυναμίας, αλλά προς παντός εύμέγεια και άγάπη. Οι βραδισμοί δέν καταστρέφουσι τήν προς τδ κακόν τάσιν, καθιστώσι μόνον μισητόν τόν παιδαγωγόν· καθιστώσι δουλικόν τδ φρόνημα· άποκτηνοϋσι τδ πνεϋμα.

Η μαστίγωσις είναι πειθαρχική ποινή άνδραποδώδης, άνδραποδώδης ποιούσα τόν χαρακτήρα.

Ίδού κρίσις κατηγορική και όριστική. Και έν τούτοις έν τή χώρα ήμών (τ ή Έλβετία) έδέησε να χωρήσωμεν μέχρι του ΙΘ' αιώνος όπως διαγράψωμεν έκ των νόμων και διατάξεων ήμών τας σωματικάς ποινάς, άκμαζουσι δ' αύται άκόμη έν πολλοίς σχολείοις των παρακειμένων χωρών!

Έν τούτῳ ο Λώκκιος έφάνη άληθώς μέγας. Προηγήθη του αιώνος του. Διότι έν χώρα, έν ή μετ' αύστηρότητος έπεβάλλοντο και έν τινι μέτρῳ έπιβάλλονται έτι αι σωματικά ποινά

έτόλμησε να διαμαρτυρηθή κατά των ταπεινωτικών και έξευτελιστικών ποινών.

Οϋδεις κατενόησε κάλλιον του 'Αγγλου φιλοσόφου τήν σημασίαν του παραδείγματος· «'Εκ πάντων των μέσων των καταλλήλων, λέγει, εις διδασκαλίαν των παιδίων, εις μόρφωσιν των ήθών αυτών, τδ άπλούστατον, τδ εύχερέστατον, τδ λυσιτελέστατον είναι να θέσητε προς των όφθαλμών αυτών τδ παραδείγματα εκείνων, άτινα θέλετε να πράξωσι ή ν' άποφύγωσι. Δέν ύπάρχουσι λόγοι, βσον έντονοι και άν ώσι, παρέχοντες εις τδ παιδία τήν ιδέαν των άρετών και των κακιών, βσον δύνανται να πράξωσι τούτο αι πράξεις των άλλων, ως αντιλαμβάνονται αυτά ταύτα τδ παιδία. Οϋδέν εισδύει ήδύτερον, βαθύτερον εις τδ πνεϋμα των ανθρώπων, ύσον τδ παράδειγμα».

Αί συμβουλαί αύτου προς καταπολέμησιν τής φιλαργυρίας, των δακρύων, του ψεύδους, προς έμπνευσιν ήάρρους, συνέσειος και σωφροσύνης μαρτυροϋσι βαθείαν γνώσιν τής ανθρωπίνης φύσεως και έπιθυμίαν να διαμορφώση έν έκάστη παιδίω συνείδησιν ήθικήν, τιμίαν και εύθειαν.

Όσον δ' άφορᾷ εις τήν μορφήν τής άγωγής ο Λώκκιος κηρύσσεται ύπερ τής ιδιωτικής άγωγής και κατά τής δημοσίας. Έκαστος έννοεί ότι σήμερα ή θέσις αύτη δέν θα ήδύνατο να ύποστηριχθή. Οϋ μόνον διότι έκαστος δέν εύμοιρεί των μέσων, όπως έχη κατ' οίκον παιδαγωγόν των τέκνων αυτου, αλλά και διότι τδ δημόσιον σχολειον, προασητήριον του τραχέος μόχλου, οστις καλείται ζωή, ένέχει πλεονεκτήματα, ίν στερείται ή κατ' ιδίαν άγωγή. Έν τή πνευματική άγωγή ο Λώκκιος είναι ύφελιματικός. Όπως ο 'Ερβέρτος Σπένσερ, ήα διετύπου άσμένως τδ προεισαγωγικόν έρώτημα: «Τίς γνώσις είναι ύφελιμωτάτη;» 'Τδ σχολειον είναι μαθητεία του βίου. Πρέπει να διαπλάση πρακτικούς ανθρώπους, ώπλισμένους προς τόν περι ύπάρξεως άγώνα και ή βλως τυπική, πολυτελής, διακοσμητική μάθησις δέον να ύποχωρήση εις τήν ύφέλιμον, ηθικήν, πραγματικήν, άμέσως δεκτικήν έφαρμής.

«Δέν ύπάρχουσι γνώσεις άληθώς άξιαί του όνόματος τούτου, λέγει ο Λώκκιος, ειμή αι άγούσαι εις νέαν τινα και ύφέλιμον έφεύρεσιν, αι διδάσκουσαι να ποιημέν τι κάλλιον, ταχύτερον,

εὐκολώτερον». Ὅθεν ἀπαιτεῖ νὰ μὴ θυσιάζωμεν τὸ οὐσιώδες εἰς τὸ ἐπουσιώδες, νὰ ἐγκαταλίπωμεν δὲ τὰς τυπικὰς σπουδὰς τὰς διδασκούσας «νὰ παίζωμεν μετὰ τῶν κενῶν καὶ ἄνευ πραγματικότητος ἰδεῶν». Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθῃ τὰ πάντα τὸ παιδίον, «διότι εἶναι ὅλως καθαρὰ ματαιοπονία ἢ ἀπόκτησις γνώσεων ἐπὶ ὀλέθρῳ τῆς ὑγείας· καὶ εἶναι σφάλμα νὰ καταπονεύσωμεν τὸ πλοῖον φορτώνοντες αὐτὸ ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ ἂν ἐπιφορτώσωμεν αὐτὸ διὰ χρυσοῦ, ἀργύρου ἢ πολυτίμων λίθων».

Αἰσθανόμεθα ὅτι γράφει ἔχων ὑπ' ὄψιν ἐπιχειρηματικὰ πνεύματα, τοὺς βιομηχάνους καὶ τοὺς ἐμπόρους τῆς Ἀγγλίας.

Εὐθὺς ὡς τὰ παιδία δύνανται νὰ ὀμιλῶσι, πρέπει νὰ μάθωσι νὰ ἀναγινώσκωσι, ἀλλ' ἄνευ βίας καὶ καταναγκασμοῦ, παίζοντα, ἐπὶ παραδείγματι, διὰ κύβων, ἐφ' ὅν εἶναι κεχαραγμένα τὰ γράμματα. Ὡς ἀναγνωστικὸν κείμενον ὁ Λώκκιος συνιστᾷ τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου. Μετὰ τὴν στοιχειώδη ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφήν, θὰ διδάξωμεν τὴν ἰχνογραφίαν, οὐχὶ τὴν ζωγραφικὴν, ἀλλὰ τὴν ἰχνογραφίαν, λίαν ὠφέλιμον καὶ ἀπαραίτητον εἰς τοὺς βιομηχάνους. Αἱ γλώσσαι, καὶ αὐτὴ ἡ λατινικὴ, ἧς ἀμφισβητεῖ τὴν παιδευτικὴν ἀξίαν, πρέπει νὰ διδασκῶσι διὰ τῆς χρήσεως, διὰ τῆς συνδιαλέξεως καὶ τῆς ἀναγνώσεως τῶν συγγραφέων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κομενίου. Οἱ ἀφηρημένοι κανόνες θὰ διδασκῶσι μετὰ τὴν πρακτικὴν χρῆσιν. Ἡ μελέτη τῶν γλωσσῶν εἶναι ἀπλῶς μέσον πρὸς ἔκτασιν τῆς γνώσεως τῶν πραγμάτων· ἡ γραμματικὴ πολυμάθεια δὲν εἶναι ὁ σκοπὸς αὐτῆς. Ἄμα τῇ γνώσει τῆς μητρικῆς γλώσσης ἢ πρῶτη ξένη διδακτέα γλώσσα ἔστω ἡ γαλλικὴ. Ἐπὶ τὴν ἑλληνικὴν προγράφει ἀπολύτως. Ἰπιφυλάσσει αὐτὴν εἰς τοὺς λογίους καὶ τοὺς ἐπιστήμονας, εἰς ἐκείνους οἵτινες θὰ ἔχωσι πράγματι ἀνάγκην αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν ἀποκλείει ἀπὸ τῆς μέσης παιδεύσεως, ἧτις πρέπει νὰ εἶναι σχολεῖον τοῦ βίου.

Βλέπομεν ὅτι ἡ περιδότης ἔρις τῶν κλασικῶν καὶ τῶν χρησιμοφρόνων εἶναι παλαιά. Ἐν τῇ κύκλι τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν δὲν ὑπάρχουσι πολλὰ τὰ καινὰ ὑπὸ τὸν ἥλιον.

Ἀρχὴ τῆς διδασκαλίας ἔστω ἡ σήμερον λεγομένη πραγματογνωσία. Πρέπει νὰ εἶναι σαφῆς, ἀπηλλαγμένη τῆς σχολαστικῆς τεθροείας, ὅσον ἔνεστι πρακτικώτερα. Ἐν ἐνὶ λόγῳ,

πρέπει ν' ἀποταχθῇ, κατὰ τε τὴν οὐσίαν καὶ τὴν μορφήν, τῆς μισητῆς παραδόσεως. Μόνον τὰ μαθήματα τὰ ἀμέσως ὠφέλιμα εἰσὶν ἀξία διδασκαλίας, ἢ γεωγραφία, ἢ ἀριθμητικὴ, ἢ γεωμετρία, ἢ λογιστικὴ, ἢ ἀστρονομία, ἢ ἱστορία, ἢ ἠθικὴ, ἢ ῥητορικὴ καὶ ἢ λογικὴ. Ὁ πρακτικὸς φιλόσοφος, ἔξετιμα, ὡς εἰκόσ, ὀλίγον τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικὴν. Ἡ αἰσθητικὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὕρη θέσιν ἐν ἀγωγῇ σκοπούσῃ ἀπλῶς τὸ ὠφέλιμον. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου ὁ χορὸς, ὁ ἀναπτύσσων τὴν χάριν καὶ τοὺς κομψοὺς τρόπους, ἢ ξιφασκία, ἢ ἵππασία εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὸν νεαρὸν εὐπατρίδην. Ἠλθὲν ταύτην τὸ παιδίον, ἢ μᾶλλον ὁ εὐγενῆς νέος, θὰ μάθῃ ἐν ἐπάγγελμα ἢ καὶ πλεονα. Ἦν πάσαις ταῖς κοινωνικαῖς τάξεσι καλὸν εἶναι νὰ ἐκτελῇ τις χειροτεχνικὴν τινα ἐργασίαν. «Δὲν διατάζω νὰ τὸ εἴπω, ἤθελον ὁ εὐγενῆς μου νεανίας νὰ μάθῃ ἐν ἐπάγγελμα, ναί, ἐν χειρωνακτικὸν ἐπάγγελμα· ἤθελον μάλιστα νὰ γινώσκῃ δύο ἢ τρία, ἀλλ' ἐξάπαντος ἓν».

Ὁ ἄνθρωπος ὁ δυνάμενος νὰ ἐργάζεται ὡς γεωργός, ὡς κηπουρός, ὡς τορνευτῆς δὲν εἶναι ἐπαχθῆς εἰς ἑαυτὸν, οὐδ' ἀνευφελῆς εἰς τὴν κοινωνίαν.

Ἄλλως δὲ ἡ κηπουρικὴ, αἱ γεωργικαὶ ἐργασίαι, ἢ ξυλουργικὴ θὰ ἐπιφέρωσιν ἀνάπαισιν εἰς τὸν μαθητὴν, θὰ ψυχαγωγῶσιν αὐτὸν καὶ ἔσονται ἐπιωφελῆς ἀσκήσις εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Τέλος, ὁ Λώκκιος ἔχει ἀκριβῆ ἐννοίαν τῆς μεθόδου· θὰ εἶναι ἐπαγωγός, κατὰ τὴν μικρὰν ἠλικίαν, θὰ εἶναι μάλιστα παιδιὰ, διότι θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη παντὸς ἀπαικνένοντος ἐργασίαν ἢ ὑπὲρ τὸ δέον σοβαροῦ». Προσέτι, «τὸ διδασκόμενον πρέπει νὰ καταταχθῇ κατὰ βαθμίδας, τουτέστι νὰ συνδεδῆ ὅσον ἔνεστι στενώτερον πρὸς τὸ ἤδη γνωστὸν· τοῦτο ἔστω διακεκριμένον καὶ κεχωρισμένον, ἀλλ' οὐχ' ἀπομεμακρυσμένον· ἔστω νέον καὶ ἀγνωστον ὅπως τὸ πνεῦμα δύναται νὰ προχωρῇ· ἀλλ' ἔστω ἐπίσης ὀλίγον ἐκάστοτε ὅπως ἢ πρόδοξος εἶναι καταφανῆς καὶ ἀσφαλῆς. Ἐὸ πνεῦμα θὰ διατηρήσῃ ὅλον τὸ κατακτηθὲν ἔδαφος».

Τοιαῦτα εἶναι, ταχέως ἀναλυόμενα, αἱ οὐσιώδεις ἰδέαι τοῦ Λωκκίου. Ἄς ἀναφέρωμεν προσέτι τὰ «ἐργαστήρια» τὰ ὅποια ἤθελε νὰ ἰδρῦσῃ ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸς περίπαλψιν τῶν πτωχῶν παιδίων καὶ καταπολέμησιν τῆς ἐνδεείας τῶν πολλῶν. Ἰξαιρέ-

σει τούτου ὁ Λώκκιος ἐν παρόδῳ μόνον πραγματεύεται περὶ τῆς ἀγωγῆς τοῦ λαοῦ, ὡς καὶ περὶ τῆς ἀγωγῆς τοῦ θήλεος φύλου καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς, ἐν ἐνὶ λόγῳ δημοσίᾳς.

Ἐν τούτοις εἶναι ἄξιος μελέτης ὁ συνετὸς οὗτος καὶ μετριοπαθῆς παιδαγωγός, ὁ φρονῶν ὅτι ἡ διδασκαλία ἀρχικὸν καὶ κύριον σκοπὸν ἔχει νὰ καταστήσῃ ἕκαστον ἀνθρώπινον ἱκανὸν νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ καθήκοντα τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ τάξεως. Ἡ δὲ ἀγωγή, πάλιν, δεόν νὰ σκοπῆ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν τὴν σταθερὰν βούλησιν τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῆν. Ἐὐ πνεῦμα, τὸ κάλλιστα παρεσκευασμένον πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοῦ βίου, δὲν εἶναι κατ' αὐτόν, τὸ ἔχον τὰς πλείονας γνώσεις. «Ἐὐ ἔργον τοῦ διδασκάλου, γράφει ὁ Λώκκιος δὲν ἔγκειται τόσον εἰς τὸ νὰ διδάξῃ τὸ παιδίον ὅ,τι δύναται νὰ μάθῃ τοῦτο, ὅσον νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν τῆς μαθητικῆς, καὶ πρὸ παντὸς πνευματικῆν πειθαρχίαν, καθιστῶσαν αὐτὸ ἱκανὸν ν' ἀποκτήσῃ γνώσεις, ἂν θέλῃ».

Ὅθεν εὐνόητον εἶναι ὅτι σημαντικῶς ἐπέδρασαν ὁ Λώκκιος ἐπὶ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ. Ἰνέπνευσεν ἀμέσως πλὴν ἄλλων, τοὺς Ἐλβετοὺς Σουλτσερ, Γκρουσσάξ καὶ Γουσσώ, ὅστις δικαίως καλεῖ αὐτὸν «συνετὸν Λώκκιον».

Μετὰφρασις ΑΡ. Κ.

ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟΝ J. HÉRICOURT

...

13^{ον} Κοιμοῦ διατῶ ὥρας.

Αἱ ἀρχαιότεραι ἠθικαὶ διατάξεις δὲν ἐπέτρεπον χάριν τῆς ὑγείας εἰς τὸν ἀνθρώπινον πλέον τῶν ἐξ ἢ ἐπτὰ ὥρῶν ὕπνου. Ἐν τούτοις καμμία σύγκρισις δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ Ἀθηναίου ἐργάτου εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Πλάτωνος ἢ τοῦ Ῥωμαίου ἀστοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ὀρατίου καὶ τοῦ ἐργάτου τῆς ἰδικῆς μας ἐποχῆς.

Ἦν σήμερον ἢ τε σωματικῆ καὶ ἢ πνευματικῆ ἐργασία ἀπαιτοῦν μεγαλειτέραν παραγωγὴν, μὴ ἀρκουμένην εἰς ἕξ ὥρῶν ὕπνον καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸν ἔφηβον καὶ εἰς τὸν καλῶς, τῶν ὀποίων ἡ αὐξήσις ἀποτελειοῦται μόνις κατὰ τὸ 2^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας.

Καὶ δὲν πρέπει ἄλλως νὰ νομιζώμεν, ὅτι εἰάν παραταθῇ ὀλίγον ἢ νῦξ δύναται νὰ ζημιώσῃ τὴν ἡμέραν τῆς ἐργασίας. Δὲν βαρύνει εἰς τὴν πλάστιγγα ὁ ἀριθμὸς τῶν ὥρῶν τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ ὁ τρόπος κατ' ὃν ἐχρησιμοποιήθησαν.

Κατόπιν ὕπνου ἐπαρκῶς ἀναπαικτικῶ, ἢ προσοχῆ δύναται συντόμως πάλιν νὰ ἐργασθῇ, αἱ κινήσεις γίνονται ἀκριβεῖς, αἱ ἰδέαι σαφεῖς καὶ τὸ ἔργον, ἐν γένει, διεξάγεται καλῶς καὶ ταχέως.

Εἰς τί ὠφελοῦν αἱ μακρὰ ὥραι παρουσίας ἐν τῇ γραφείῳ ἢ ἐν τῇ ἐργαστηρίῳ, εἰάν παρέρχονται εἰς μίαν ὑπνηλὴν κατάστασιν ἢ μὲ τρόπους ναρκομένου κτήνους;

Ἡ διάρρησις τοῦ ἡμερονικτοῦ εἰς τρία ὀκτάωρα διαστήματα εἶναι ἐπιτυχῆς καὶ ψυχολογικῆ, διότι εἰς ὀκτὼ ὥρας δύναται νὰ ἐξαντληθῇ ὅλον τὸ ἡμερήσιον ἀποταμίευμα φυσικῆς ἐνεργείας καὶ νὰ παραχθῇ τὸ μέγιστον ποσὸν τῆς ἐργασίας.

Ἀπαιτεῖ ὁμοῦ καὶ προϋποθέτει ἐκ μέρους τοῦ ἐργαζομένου ἀπόλυτον εὐλύτητα συνειδήσεως καὶ σύντονον θέλησιν. Μόνη δὲ ἡ ζωὴ ἢ συμμορφουμένη μὲ τοὺς νόμους τῆς ὑγιεινῆς εἶναι ἱκανὴ νὰ παράσχῃ τὰς δύο αὐτὰς ὥρας κοινωνικῆς ἰδιότητος.

14^{ον} Μή καπνίζης και μή μασσᾶς τὸν καπνόν.

Ὁ καπνὸς ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν φυτῶν ἐκείνων, τὰ ὅποια παράγουν οὐσίας ἀποναρκούσας τὴν ψυχικὴν εὐαισθησίαν και τοιοῦτοτρόπως παρέχουν κάποιαν στιγμιαίαν ἀνακούφισιν ἀπὸ τὰς θλίψεις τῆς ὑπάρξεως.

Διὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης τοῦ καπνοῦ ἐγεννήθη εἰς μερικοὺς ἢ πλάγη, ὅτι εὐνοεῖ δῆθεν και διεγείρει τὴν διανοητικὴν ἐργασίαν, ἐνῶ κατ' οὐσίαν ἀποκοιμίζει και ρίπτει, οὕτως εἶπεῖν, πέπλον ἐπὶ τῆς πραγματικότητος.

Ἡ ἐνέργειά του ἄλλως δὲν ἐπηρεάζει μόνον τὰς διανοητικὰς δυνάμεις, ἀλλὰ παραβλάπτει και τὴν μυϊκὴν ἐργασίαν, διότι ὁ καπνὸς εἶναι δηλητήριο τοῦ μυϊκοῦ συστήματος και ὑπάρχει μάλιστα εἰς μῦς, ὁ ὅποιος πρῶτος πάσχει μεταξὺ ὄλων τῶν ἄλλων, και αὐτὸς εἶναι ἡ καρδιά.

Οἱ φίλοι τῶν σωματικῶν ἀγώνων, οἱ δρομεῖς, οἱ παλαισταί, οἱ ὀρειβάται, οἱ κωπηλάται, οἱ ποδηλάται και ἐν γένει οἱ φιλαθλοὶ ἐγκαίρως παραιτοῦνται τοῦ καπνοῦ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ὀλεθρίων συνεπειῶν του.

Ἡ ἀνάγκη ἢ προκύψασα ἀπὸ μίαν ἔξιν, τὴν ὅποιαν ἄλλως εἰς τὰς ἀρχὰς μὲ τόσην ἀποστροφὴν ἀπεκτίσαμεν, μᾶς τυφλώνει εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ μὴ συναισθανώμεθα τὰ βλαβερά του ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς διανοίας και μάλιστα ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος.

Και ὅμως εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ καπνὸς ἀμιδύνει ὄχι μόνον τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ και τὰ ἠθικὰ αἰσθηήματα, μετριάζει μὲν τὰς θλίψεις, ἀλλ' ἀποκοιμίζει συγχρόνως και τοὺς δισταγμοὺς και ἐμποδίζει ἢ καταστρέφει τὴν ὠραίαν ἀνθισιν τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως.

Μὲ τὴν κατάχρησιν τοῦ καπνοῦ εἶναι ματαίᾳ ἢ ἐπιδίωξις τῆς τελείας εὐθύτητος τῆς συνειδήσεως και τῆς ἐνεργοῦ θελήσεως.

15^{ον} Ἐχε τὰ ἠθῆ ἀγνά.

Πολλοὶ ἔχουν τὴν πρόληψιν ὅτι ἡ τελεία σωφροσύνη εἶναι ἀδύνατος και ὅτι δύναται νὰ βλάψῃ τὸν ἄνδρα.

Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα ἐκ τῆς ἱατρικῆς, τὸ ὅπολον νὰ ἐπικυρώνη τὴν γνώμην ταύτην.

Ἡ ἀγνότης τῶν ἠθῶν ποτὲ δὲν βλάπτει τὴν υἰείαν. Τοῦναντίον μάλιστα ἡ ἀρετὴ αἰτή φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος λόγος ἐκτάκτου διανοητικῆς παραγωγικότητος και ἐν τῇ ἐπιτήμη και ἐν τῇ τέχνῃ και πολλοὶ μεγαλοφυεῖς ἄνδρες ὑπῆρξαν πρότυπα σωφροσύνης και ἀγνότητος.

Ἐὰν ὁ ἔφηδος, ἀπὸ παράλογον ἐντροπὴν ἢ ἀπὸ περιέργειαν ἢ και ἀπὸ ματαιοφροσύνην, περιφρονήσῃ τοὺς λόγους τοὺς ἐπιβάλλοντας τὴν ἀγνότητα, ἢ ἀκτελή πολλὰκις εἰς τὸν μεγαλύτερον κίνδυνον τὸν ἐπαπειλοῦντα τὴν υἰείαν του.

Κινδυνεύει νὰ προσβληθῇ ἀπὸ ἀσθενείας θεραπευτέους και βλαβεράς ὄχι μόνον δι' αὐτὸν τὸν ἴδιον, ἀλλὰ και δυναμένας νὰ μεταδοθοῦν και εἰς τὴν σύζυγον και εἰς τὰ τέκνα του, τὰ ὅποια κατόπι ἀποβαίνουν ὄνματα ἄθῆρα τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ πατρὸς.

16^{ον} Μή τεκνοποιῆς παρὰ μόνον ἐν πλήρει υἰείᾳ.

Ἀναρίθμητοι ἱατρικαὶ παρατηρήσεις ἀπέδειξαν τρανῶς, ὅτι ὅλαι αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ σωματικοῦ και τοῦ ἠθικοῦ ἐκφυλισμοῦ ἐνὸς ἀτόμου αἰτίαν ἔχουν τὴν παθολογικὴν κατάστασιν ἀμφοτέρων τῶν γονέων ἢ τοῦλάχιστον τοῦ ἑτέρου ἐξ αὐτῶν.

Ἡ παθολογικὴ αὐτὴ κατάστασις δυνατὸν νὰ εἶναι ὀξεῖα ἀσθένεια, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἢ εἰς τὸ τέρμα τῆς, ἐνδέχεται ὅμως νὰ εἶναι και χρόνιον πάθος ἢ και δηλητηριασμοὺς τοῦ σώματος.

Ὁ ἀναρριωνύων ἀπὸ τὸν τῶρον ἢ ὁ προσβεβλημένος ἀπὸ τὴν φθισιν και ὁ δηλητηριασμένος μὲ τὸ οἰνόπνευμα δὲν δύνανται νὰ παραγάγουν ἢ μόνον φιλάσθενα και καχεκτικὰ πλάσματα, διατεθειμένα εἰς τὰς ἀσθενείας τοῦ μυελοῦ και τοῦ ἐγκεφάλου, ὑστερικὰ και ἐπιληπτικὰ και ἀνίκανα ν' ἀντισταθοῦν εἰς τὰ μολυσματικὰ νοσήματα.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἐγκλημα ἢ γέννησις τοιούτων δυστυχῶν ὄντων, τῶν ὁποίων ὁ βίος μέλλει νὰ καταστῇ ἀλληλουχία πόνων και θλίψεων; Ἡ παροδικὴ μέθη δὲν εἶναι τόσον ὀλεθρία, ὅσον ὁ χρόνιος ἀλκοολισμὸς, διότι ἡ δηλητηρίασις δι' αὐτῆς εἶναι πρόσκαιρος, ἀλλὰ και τοιαύτην οὐσαν κρέπει νὰ τὴν ἀποφεύγωμεν διὰ νὰ μὴ καταστήσωμεν τὰ τέκνα μας λείαν και βόραν τῶν νευρικῶν ἀναστατώσεων.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀξιοκατάκριτον εἶναι καὶ τὸ ἔθιμον τῶν ταξιδίων κατὰ τοὺς γάμους. Οἱ σύζυγοι ὀφείλουν νὰ θεωροῦν τὴν τεκνοποίησιν ὡς τὴν σπουδαιότεραν πράξιν ὑπὸ ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν ἔποψιν καὶ συνεπῶς χρεωστοῦν νὰ παρασκευάζωνται εἰς αὐτὴν μὲ πολλὴν περίσκεψιν.

Διότι πρόκειται νὰ δώσουν ὑπαρξίν εἰς ἓν πλάσμα, τοῦ ὁποῦ ἢ κατὰστασις τῆς ὑγείας θὰ εἶναι αἰτία εὐτυχίας ἢ δυστυχίας, τοῦ ὁποῦ ἢ ὑγεία θ' ἀποτελέσῃ τὸ μέτρον τῆς ἀξίας μιᾶς κοινωνίας· πρόκειται εἰς κρῖσιμον στιγμὴν νὰ παραγάγουν μιαν ζωὴν, ἢ ὅποια θὰ εἶναι ἢ ὠραία ἢ ἀθλια. Εἰς καιμίαν ἄλλην πράξιν ἢ ἠθικὴ καὶ ἢ κοινωνικὴ εὐθύνη δὲν συνδέονται τόσο στενῶς, ὅσον εἰς τὴν πράξιν τῆς τεκνοποιίας.

17^{ον} Τὸ καθήμιον τῆς γυναικὸς ἀπαιτεῖ νὰ εἶναι μήτηρ.

Ἀπὸ αἰώνων ὄλαι αἱ παρατηρήσεις τῶν ἰατρῶν δύνανται νὰ συνοψισθοῦν εἰς τὴν ἐξῆς πρότασιν: ἡ γυνὴ φθάνει εἰς τὴν τελείαν ἀνάπτυξιν τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ὑγείας τῆς μόλις ἀφοῦ γεννήσῃ τὸ τρίτον τῆς τέκνον, μίαν δὲ μόνη ἔκτρωσις εἶναι καταστρεπτικιωτέρα δι' αὐτὴν παρὰ ὀδύνη κληρὸς σειρὰ φυσικῶν γεννήσεων.

Αἱ διάφοροι λειτουργίαι τοῦ ὀργανισμοῦ συνεπάγονται καὶ πράξεις αὐστηρῶς κανονιζομένας καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὴν τάξιν. Ἦς δὲν θὰ ἐβλεῖται παράφρονα ἐκείνον, ὃ ὅποτος θὰ διετείμετο, ὅτι δύναται χωρὶς κίνδυνον τῆς ὑγείας νὰ ἐξαιρέσῃ μιαν τῶν φάσεων τῆς πέψεως;

Ἡ γένεσις ὅμως, περὶ τῆς ὁποίας ἐλήφθησαν ὑπὸ τῆς φύσεως τόσαι καὶ τόσαι ὀργανικαὶ προφυλάξεις, εἰς τρόπον ὅστε ἢ διατήρησις τοῦ εἶδους νὰ φαίνεται ὡς ὁ ὑπατος σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀτόμου, ὑπόκειται εἰς αὐστηροτέρους κανόνας ἀπὸ τὴν πέψιν καὶ ἀπὸ τὴν ἀλληλεγγύην τῶν διαφόρων πράξεων, ὡς συνεπάγεται, καὶ ἢ ἀναστάσις, τὴν ὁποίαν ἢ θέλησις τοῦ ἀτόμου ἐπιφέρει εἰς τὴν φυσικὴν ἀνέλιξιν τῆς λειτουργίας ταύτης, συνεπάγεται ἀναποφεύκτους συνεπειάς. Πιθανὸν αἱ συνέπειαι αὗται νὰ μὴ γίνωνται τόσο ταχέως αἰσθηταί, ὅσον αἱ ταραχαὶ τῆς πέψεως, ἀλλ' εἶναι πάντοτε σοβαριώτεραι καὶ ἀπηχοῦν πολὺ βαθύτερον εἰς τὸν ὀργανισμόν, αἱ δὲ νευρικαὶ ἀσθε-

νειαὶ καὶ ἄλλαι παθήσεις χαρακτηριστικαὶ τῆς γυναικοπαθολογίας δὲν ἔχουν βέβαια ἄλλα αἰτία ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω.

Ἡ ἀρνούμενη τὴν μητρότητα ἐν ἐπιγνώσει ζητεῖ τὴν ἐλάττωσιν τῆς ὀντότητός τῆς καὶ ἐκτίθεται εἰς πολλὰ δεινὰ δηλητηριάζοντα τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου τῆς. Ὑπὸ ἔποψιν κάλλους καὶ χάριτος ἢ καὶ ὑγείας ποτὲ δὲν θὰ εἶναι ἐκείνη, ἢ ὅποια ἔπρεπε νὰ εἶναι.

18^{ον} Περίθάλπει καὶ ἀνακούφιζε τὴν μητρότητα.

Ἡ ἐγκυμονοῦσα εἶναι ἀξία πάσης περιποιήσεως.

Πάν ὅ,τι ἐμβάλλει εἰς κίνδυνον τὴν ὑγείαν τῆς μελλούσης μητρὸς ἀπειλεῖ ἐπίσης καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμβρύου καὶ τὸ ἐκτροχιάζει ἀπὸ τὴν φυσικὴν του ἀνέλιξιν.

Αἱ στενοχωρίαι καὶ αἱ ὀλίψεις καὶ αἱ ὑπερβολικαὶ κόποι δύνανται ν' ἀποβοῦν ἀρχαὶ σωματικῶν καὶ διανοητικῶν ἐλλείψεων, αἵτινες θὰ προσβάλουν τὸ παιδίον εὐθὺς ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του καὶ θὰ τὸ βασανίσουν κατ' ὄλην του τὴν ζωὴν.

Ἀπαιτεῖται λοιπὸν κατ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς κυήσεως ν' ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τὴν γυναῖκα πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ βλάψῃ τὸ ἠθικόν τῆς καὶ τὴν ὑγείαν τῆς.

Ἡ μέλλουσα μήτηρ εἶναι πρόσωπον ἱερόν· εἰς τὰς λαγόνας τῆς φέρει τὸ μέλλον καὶ τὴν πρόβον τῆς ἀνθρωπότητος.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὀμαλῆς ἐγκυμοσύνης δύναται ν' ἀσχολῆται εἰς ἐλαφρὰ ἔργα, μὴ διακόπτουσα ταῦτα παρὰ μόνον ἡμέρας τινὰς πρὸ τοῦ τοκετοῦ, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀναλαμβάνῃ προῶπως τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας μετὰ τὸν τοκετόν.

Ἡ ἀνεπαρκὴς ἀνάπαυσις προκαλεῖ πολλάκις ταραχὰς εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ὄργανα τῆς γυναικὸς, αἵτινες θὰ τὴν καταστήσουν ἀνάπηρον κατ' ὄλην τὸν ὑπόλοιπον βίον καὶ ἀνίκανον ν' ἀντιέξῃ εἰς τὰς μεταγενεστέρας κυήσεις.

Κατὰ γενικὸν κανόνα ἡ λεχίη ἔχει ἀνάγκη ἀναπαύσεως δεκαπέντε ἡμερῶν, πρὶν ἢ ἀναλάβῃ ἀργότερα βασιμῆδον τὴν οἰκιακὴν ἐργασίαν.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΟΙΞΙΣ¹

ΥΠΟ ΓΕΡΑΡΔΟΥ ΧΑΟΥΠΤΜΑΝ

Ψυχρός τῶν βουνῶν ἄνεμος μᾶς ὑποδέχεται κατὰ τὸν εἰσπλου εἰς τὸν κόλπον τοῦ Γαλαξιδίου, τὸν παλαιὸν Κρισαῖον κόλπον, καὶ πρὸς μεγάλην μου ἀπορίαν νομίζω ὅτι τὸ πλοῖόν μου εἰσέρχεται εἰς κανέν Φιόρδ, ὅτι εὕρισκόμην δηλαδὴ εἰς τὴν Νορβηγίαν καὶ ὄχι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅταν βλέπω τὰ δάση τῶν ἐλάτων, τὰ ὁποῖα σκεπάζουν τὰ ἀπότομα πλάγια τῆς Κιόνας, αἰσθάνομαι ὄλην τὴν ἔμφυτον εἰς ἐμὲ εὐρωστον καὶ ὑγιεινὴν εὐτυχίαν. Μὲ ἐλκύουν εἰς τὰ ὕψη τῶν αἰ κορυφῶν τῆς ὄρυμῶδους Κιόνας, πρὸς τὰς ὁποίας καρφύνην τὸ βλέμμα μου, ὡς νὰ ἤμποροῦσα καὶ σήμερον ἀκόμη νὰ διακρίνω ἐκεῖ μεταξὺ τῶν κορμῶν τῶν δένδρων κανένα ὄμιλον Βακχῶν, ὑπὸ θείας μανίας κατεχομένων. Ἐντός μου κατοικεῖ ἡ δύναμις τῆς ἄνευ χρόνου αἰσθήσεως, ἥτις πρὸ πάντων εἰς τοιαύτας στιγμὰς μου καθίστα δυνατὴν τὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς ὡς μεγάλου παρόντος· καὶ διὰ τοῦτο ἀκόμη ἀμετάτρεπτον κρατῶ ἐκεῖ ἐπάνω τὸ βλέμμα μου, ὡς ἂν νὰ μὴ εἶχον παρέλθῃ χιλιάδες ἔτην, ἀφ' ὅτου τελευταίαν φοράν διήλθε τὰ βουνὰ ταῦτα ἡ βακχικὴ πομπή, καὶ ἀδιακόπως βομβοῦν εἰς τὰ ὠτὰ μου αἱ φωναί:

Ἐκεί εἶμι, ἔγε με, Ἡρόμα Ἡρόμα.

Ἐκεῖ Χάριτες, ἐκεῖ δὲ Πόθος.

Ἐκεῖ δὲ Βάκχαις θέμις ὀργυλλεῖν.

Ποῖος συνήθως σκέπτεται ὅτι αἱ Ἑλληνες ἦσαν ὄρεινός λαός; Ἐγὼ αἰσθάνομαι τοῦτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σαφέστερον, ὅσον πλησιάζομεν εἰς τὴν Ἰτέαν, εἰσχωροῦντες εἰς μίαν σοβαρὰν λεκάνην βουνῶν. Ὁ ἀῆρ γίνεται ὄρσοιότερος καὶ περισσότερο ζωογόνος. Τὰ σήματα τῶν κορυφῶν στέκονται ψυχρὰ καὶ σαφῆ ἐντός τοῦ βαθέος καὶ ψυχροῦ γαλανοῦ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆρα

ἀκτινοβολεῖ ἀπὸ τὰ δεξιὰ μας, ἐξέχουσα ὑπεράνω τοῦ βραδυνοῦ σκοιόφωτος τοῦ κόλπου, ὀπισθεν σκοτεινῶν γυμνῶν ὄγκων βράχων, χιονοσκεπαστος σειρὰ παρνασσίων κορυφῶν.

Ἐκεῖ ὅπου ὁ ἥλιος ὀπισθεν τῆς Κιόνας ἔδουσε καὶ χιόνιος δμίχλη βραδέως ἀνέρχεται ἀπὸ τοὺς βαθεῖς κόλπους τῶν κοιλάδων τῶν βράχων, τῶν βάχειων καὶ τῶν χαραδρῶν, ἐπισκοτίζουσα τὸ ὄρος, παραμένουν ἀκόμη πάναγνα καὶ θεοφώτιστα τὰ ἀνώτατα αὐτοῦ ὕψη. Ἐνῶ τὸ πλοῖόν μου ἠρέμα ἤδη προσεγγίζει τὴν ἀκτὴν, ἡ ἰερότης τῆς στιγμῆς καταλλίβει τὴν ψυχὴν μου.

Συνάμα αἰσθάνομαι ὅτι ἐδῶ δὲν εὕρισκομαι πλέον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἀλλ' ὅτι πλησιάζω εἰς τὰς ἀρχὰς αὐτῆς, ἀκριβῶς καὶ ὅσον περισσότερο πλησιάζω εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἑλληνικῆς χώρας.

Εὕρισκομαι ἀντικρὺ μεγάλης φύσεως, ἡ ὁποία συνενώνει τραχύτητα καὶ σοβαρότητα βορείων χωρῶν μὲ τὴν μαλακότητα καὶ γλυκύτητα τῶν μεσημβρινῶν. Ἵψηλὰς τινὰς χιονοσκεπεῖς κορυφὰς ἀναβιδάζει ἡ φύσις αὐτὴ μέχρι τοῦ ἐγγύς αἰθέρος καὶ τὰ κράσπεδά τῆς ἀφίνει νὰ κατέλλουσι εἰς τὰ ἐδάφη τοῦ Κρισαίου κόλπου, πληροῦσα αὐτὰ ἐδῶ μὲ ἓν μόνον ἐκτεταμένον δάσος ἐλαιῶν. Αἰσθάνεται κανεὶς ὅτι ἐδῶ πλησιάζει τὰς πρώτας τῆς φύσεως δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐφανερώνοντο εἰς τὰς αἰσθήσεις τοῦ ὄρεινοῦ λαοῦ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ὅπως καὶ τὸ νερὸν τῶν πηγῶν τῶν βράχων, ὁ καρπὸς τῆς ἐλαίας ἢ τῆς ἀμπέλου, ὥστε ὁ ἄνθρωπος εἴτε μεταξὺ βουνῶν καὶ δένδρων, μεταξὺ χαραδρῶν καὶ ὕψηλῶν βράχων, μεταξὺ ποιμνίων προβάτων καὶ αἰγῶν, εἴτε εἰς τὸν ἀγῶνα μεταξὺ θηρίων, πανταχοῦ εὕρισκετο μεταξὺ θεῶν, ὑπεράνω θεῶν καὶ ἐν μέσῳ θεῶν δυνάμεων.

Ἀπὸ τὴν Ἰτέαν εἰσερχόμεθα εἰς τρίπτυον ἀμαξίαν καὶ διὰ μέσου ἀγρῶν πρασίνων κριθῆς φερόμεθα εἰς τὸ Κρισαῖον πεδῖον. Ἐντός αὐτῶν παρουσιάζονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐλαιόδενδρα, τὰ ὁποῖα ὄλονεν συμπυκνοῦνται εἰς τοίχους, ὥστε ἡμεῖς ἐκατέρωθεν τῆς κονιορτώδους ὁδοῦ συνοδευόμεθα ἀπὸ ἐλαιῶνας. Εἰς τὸ θαμπόφωτον ὑποκάτω τῶν κλάδων βλέπομεν περὶ τὰς ῥίζας τετραγωνικῶς περιοριζομένης ἐπιφανείας, πλήρεις νερῶν. Συχνάκις παμμαγέλη δένδρα ἀνυψίονονται ἐξ αὐτῶν, ῥιζωμένα εἰς τὸν λεῖον ἀργυρόφαιον καθρέπτην τοῦ νεροῦ, εἰς τὸν ὁποῖον

¹ Συνέχεια ἐκ σελίδος 168.

κατοπτρίζεται ἐν δεύτερον ἐλαιόδενδρον, ὑποκόκκινος ἐσπερινὸς σφραγὶς καὶ δευτέρα, ὄχι ὀλιγώτερον ἀκτινοβόλος, κορυφή τοῦ Παρνασσοῦ.

Προσπερνοῦμεν χωρικούς, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τὰς ἀγροτικὰς τῶν ἐργασίας ἐπιστρέφουν εἰς τὰ ὄρεινά τῶν χωρίων. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ φαίνονται ὡς ἐξευγενισμένη γερμανικὴ φυλή· τόσον κάμνουν τὴν ἐντύπωσιν οἱ χωρικοὶ ὅτι εἶναι ὅπως οἱ ἰδιόκοι μας κατὰ τὴν στάσιν καὶ τὸ βᾶδισμα, κατὰ τὰς ἀναλογίας τοῦ σώματος καὶ κατὰ τὴν ξανθὴν κόμην καὶ τὰ γαλανὰ μάτια. Ἀριστερὰ ἀφίνομεν ὀπίσω μίαν ξανθὴν κόμην, ἣ ὅποια τρέχει βιαστικῆ εἰς τὸν δρόμον τῆς, ἐνῶ ἐξακολουθεῖ τὴν ὀμίλιαν τῆς μετὰ τὴν μελαχρινὴν συντρόφισσαν. εἶναι εὐρωστον ἀνδροκόριτσον ὡς γνησία Γερμανίς. Καὶ τὸ ὑπεροπτικὸν χαιρέτισμά τῆς εἶναι συνάμα ἄγριον, τολμηρὸν, ἀγροϊκὸν καὶ καλόκαρδον. Δὲν θὰ ἦτο διόλου διαφορετικὴ ἀπὸ μίαν νέαν καὶ ὠραίαν χωρικὴν τῆς γερμανικῆς μου πατρίδος, ἐὰν δὲν ἦτο μαζί μετὰ ἄλλα αὐτὰ ἐν τούτοις πλέον εὐλύγιστος — ἐὰν δὲν ἦτο κόρη τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ εἰς τὸν νοῦν μου ἔρχεται τώρα ἡ Πυθία.

Τὸ ὀρησκειτικὸν αἰσθημα ἔχει τὰς βαρύτερας ρίζας του εἰς τὴν φύσιν· ἐνῶ ὁ πολιτισμὸς, ὅταν δὲν φθάσῃ μέχρι τοῦ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν φύσιν μετὰ ὅσον τὸ δυνατόν πολυσχιδέστερον καὶ βαρύτερον τὸ σύστημα τοῦτο τῶν ριζῶν, εἶναι ἐχθρὸς τῆς ὀρησκειᾶς. Ἰὼς ταύτην τὴν μεγάλην καὶ συνάμα πλήρη τελείας ὑγείας ἐπικράτειαν τοῦ ἐγγύς μεγάλου μυστηρίου δὲν σκέπτεται κανεὶς τὰ ἀγάλματα τῆς ἀκμαίας ἐποχῆς, ἀλλὰ τὰ πολὺ ἀρχέγονα ξάνα, ἐκεῖνα δηλαδὴ τὰ ἱερά ὡς ἐκ τῆς παλαιότητος σύμβολα, τὰ ὅποια ἀκόμη δὲν παρουσιαζαν ἀνθρωπομόρφους τοὺς θεοὺς. Ἐδῶ δὲ νοθεύεται εἰς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ ἄνθρωπος, μετὰ ὅλας τὰς δυνατὰς καὶ ἀπαραμορφώτους αἰσθήσεις του, ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμοὺς του εὐθύς ἀπὸ τὴν πρώτην γέννησίν του εἰς τὸ μυστήριον, τὸ ὅποιον τὸν περιεστοίχιζε καθ' ὅλην τὴν ζωὴν καὶ τὸ ὅποιον ποτὲ αὐτὸς δὲν ἐπεθύμησε ν' ἀποκαλύψῃ.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐπερίμενε ν' ἀκούσῃ σοφίας λόγους ἀπὸ τοῦ σοφοῦ τὸ στόμα, ὁ πόθος του δὲν ἐστρέφετο πρὸς τὴν ἐμφάνισιν ἐνός σοφοῦ. Ἐπόθει, καὶ μόνην εὐχα-

ρίστησιν εἶχε, νὰ βλέπῃ τὴν ζωὴν, τὴν βασιλείαν ζωὴν καὶ τὸ αἶνιγμα, τὸ αἶνιγμα τὸ ὅποιον γεννᾷ τὴν ἔκστασιν.

Ἀλλὰ καὶ πάντοτε ἄνθρωπος εἰς τὸν ἄνθρωπον μετέδωκε καὶ ἐκήρυξε τὰ βαρύτερα αἶνιγματα καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸ αἶνιγμα ἀπέλαυσε πάντοτε τὴν ὑπερτάτην λατρείαν, ἔταν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκηρύσσεται, ἢ θεότης δηλαδὴ ἢ ὅποια διὰ τοῦ ἀνθρώπου λαλεῖ. Τόσον δὲ περισσότερο ἐλατρεύετο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τὸ αἶνιγμα, ἢ θεότης, ὅσον βιαιότερον ἐμπρὸς εἰς τὰς ὄψεις ὄλων μετέβαλλε τὴν μορφήν τοῦ ἀπλοῦ καὶ ἀνθρώπου, τῆς συνήθους γυναικὸς ἀπὸ τὴν κοινονίαν τῶν ποιμένων καὶ κυνηγῶν, ὥστε μεταβαλλόμενον τὸ ἄν τοῦτο καὶ ὁ ὀλοκληρῶν ἐφαίνετο κατεχόμενον ἀπὸ ἑνα θεὸν ἢ δαίμονα.

Τοιοῦτον ἠλλοιωμένον ἄν ὑπῆρξε πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἢ πρώτη χωρικὴ Πυθία, καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ταξοφόρου κυνηγοῦ καὶ τοῦ βουτρόφου βασκοῦ, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θεοῦ τῶν κυνηγῶν καὶ βασκῶν Ἀπόλλωνος ἐφαίνετο ἡ Πυθία αὐτὴ ὅτι ἔχανε πλέον τὴν θέλησίν τῆς. Τοῦ ἀνθρώπου τὴν θέλησιν συνέτριβεν ὁ θεός, ὅπως ἤμπορεῖ νὰ θραύσῃ κανεὶς τὸ κλειθρον, τὸ ὅποιον κλείει τὴν ἰύραν ξένης οὐσίας, ἔταν θέλη νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν ὡς κύριος καὶ δεσπότης. Ἰὼς τοῦς τότε δὲ ἀνθρώπους ἢ μόνη ἐκπληξὴν καὶ τρόμον διασπείρυσσα αἰθένητα ἦτο ὄχι ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ἡ θεία καταδούλωσις καὶ αὐτὴ ὄχι ἡ πνευματικὴ καὶ λογικὴ, ἀλλ' ἡ ἐπιουσιαστικὴ καὶ μανιακὴ.

Οἱ ἵπποι ἀρχίζουσιν νὰ ἀναβαίνουν τὰ βῆψη. Καὶ ὅσον ὑψηλότερα ἀνερχόμεθα ἀπὸ τὰ τεφρόχρα δάση τῶν ἐλαίων, τόσον πυκνότερον γίνεται τὸ χαμηλόφυτον εἰς τὰ βουνά. (1) ἄλλο εἶναι θερμὸς καὶ ἀκίνητος. Ἰὼς ὡς ζωτικὴ περιότης αὐτῆ, ἢ ὅποια ἀνέρχεται ὡς ἀχνὸς ἀπὸ τὸ ἔδαφος, ἀπὸ τοὺς ὄγκους τῶν βράχων, ἀπὸ κάθε τι τριγύρω μας. Παντοῦ ἀναρριχῶνται ποίμνια αἰγῶν. Ποίμνια αἰγῶν διασταυρῶνουν τὸν δρόμον ἢ κατακυλισθὲν εἰς τὴν κοιλάδα. Διὰ μῆς αἰσθάνομαι βεβῆ δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς ν' ἀντιληφθῇ ὡς εἰδύλλιον τὴν ζωὴν τοῦ βασκοῦ καὶ κυνηγοῦ. Εἰς αὐτὴν τὴν ζεστὴν ἀτμοσφαιραν, ἢ ὅποια ἐπικάθηται ἐπάνω εἰς τὰ μαυριδερά δάση τοῦ βάλλου τῆς κοιλάδος καὶ εἰς τὰ

βαραθρώδη κοιλώματα τῶν βουνῶν, τὸ αἰμά μου θερμαίνεται κατὰ παράδοξον τρόπον καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι ἀπὸ τὸν ἡδυπαθῶς ἤσυχον αὐτὸν ἀέρα ἡμπορεῖ νὰ γεννηθῇ ἀμέσως ὁ καρπὸς τῆς ζωῆς. Ἐὸ μυστήριον γύρω — γύρω εἶναι πλησίον μου καὶ σχεδὸν μὲ φόβον αἰσθάνομαι ὅτι μὲ ἐγγίζει. Μοῦ φαίνεται ὅτι ὅλον τὸ μυστήριον, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ κοιμώμεθα, κεῖται εἰς ἓνα συγκρατούμενον θεῖον ἀνασασμόν, καὶ ὅτι ὁ ἐλάχιστος ψιθυρισμὸς αὐτοῦ θὰ ἡδύνατο νὰ μᾶς διανοιξῇ μιαν γνῶσιν ὑπερβαίνουσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐτὴν στιγμὴν αὐτὴν αἰσθάνομαι μὲ πολλὴν λύπην ὅτι στεροῦμαι τῆς μουσικῆς φύσεως πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἐνδομύχων μου διανοημάτων, πᾶν ὅτι μὲ περιστοιχίζει εἶναι μιὰ μεγάλη ἀφωνος μουσική. Τοῦτο δὲ τὸ μυχιαίτατον ἀφώνιον ἀκριβῶς ἔχει ἀνάγκη τῆς ὑψίστης γλώσσης διὰ νὰ ἐκφράσῃ ἑαυτὸ. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον σκορπίζεται εἰς τὴν φύσιν ἐκεῖνο τὸ μαγικὸν φῶς, τὸ ὁποῖον, πρὶν ἐπέλθῃ πλήρες σκότος, ρίπτει μιαν ἀκόμη ὄνειρῶδη λάμψιν εἰς τὸ πᾶν. Ἄλλ' αἱ λέξεις δὲν λέγουν τίποτε καὶ, ἐὰν ἤμην κάτοχος τῆς γνησίας Διονυσιακῆς τέχνης, δὲν θὰ εἶχα ἀνάγκη νὰ προσπαθῶ νὰ ἐξεύρω λέξεις.

Ἐν μέσῳ αὐτῆς τῆς ἀπέιρου ποικιλίας τοῦ ὠραίου, τὴν ὁποῖαν ὑπερπληροῦ λάμπεις μεγαλοπρεπῆς, σκυθρωπῆ, μὲ καταλαμβάνει μιὰ ὀδυνηρὰ σχεδὸν στενοχωρία, ὡσὰν νὰ ἐπλησίαζα εἰς μιαν λαλοῦσαν πηγὴν, εἰς τὴν ἀρχέγονον πύσης χθονίας σοφίας πηγὴν, ἢ ὁποῖα πάλιν, ὁμοίᾳ πρὸς ἀρχέγονον στόμα, θὰ ἤνοιγεν ἀμέσως ἀπὸ τὴν ψυχὴν τῆς γῆς.

Ποτέ μου, παρὰ μόνον εἰς ὄνειρα, δὲν εἶδα χροῖματα ὅποια εἰς τὴν πλατείαν τῆς ἀγορᾶς τοῦ χωρίου Χρυσό, πλησίον τοῦ ὁποῦ πρέπει νὰ ἔκειτο ἡ ἀρχαία Κρίσα. Εἰς τὴν ὄρεινὴν αὐτὴν πολίχνην ποτίζονται τὰ ὑποζύγια μᾶς. Ἐὸ νερὸν φέρουν εἰς καδίσκους ἀπὸ τὴν πλησίον κρήνην τοῦ χωρίου, ἥτις ὑπὸ τὸ μαγικὸν φῶς τῆς ἑσπέρας ἀπὸ τὸν βράχον ἐκρέον χύνεται εἰς μαρμαρίνην λεκάνην. Ἐἰδῶ συνωστίζονται Ἑλληνίδες καὶ Ἑλληνες χωρικοὶ μὲ τὰ ζῆνά των, ἐνῶ ἀντίκρου εἰς τὴν σκιάν τῆς οἰκίας ἀξιοπρεπεῖς ἀγρόται καὶ ποιμένες μὲ τὰ ποτήρια τοῦ οἴνου παραπλεύρως των ἀναπαύονται ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας. Ὅλα αὐτὰ ἔχουν μιαν πανηγυρικὴν καὶ μυστηριώδη ὄψιν,

ὡσὰν οἱ ἄνθρωποι τῆς πολίχνης νὰ εἶχαν προσυμφωνήσῃ νὰ μὴ ταραξοῦν τὴν ἐνδομύχον κατάνυξιν τῶν προσκυνητῶν τῶν Δελφῶν μὲ φωνὰς καὶ μὲ λόγια.

Μεταξὺ τῶν σιωπηλῶς πινόντων, οἱ ὁποῖοι μᾶς προσβλέπουν μὲ ἀξιοπρέπειαν καὶ χωρὶς διόλου νὰ γίνονται ἐνοχλητικοί, προκαλοῦν τὴν προσοχὴν μᾶς πολλὰ εὐγενεῖς μορφὰ τῶν παρακαθημένων. Ἀπὸ ἓνα λευκοπύγωνα δὲν κατορθώνω ν' ἀπομακρύνω τὸ βλέμμα μου. Εἶναι ὁ ἐκ φύσεως εὐγενῆς ἄνθρωπος. Ἡ στάσις τοῦ λεβέντη αὐτοῦ γέροντος, ὅστις ἡξεύρει νὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν ὠραιότητά του, δεικνύει ἐμφυτον κοσμιότητα. Τὸ πρόσωπόν του ἀποπνέει ἀγαθότητα καὶ ἀνθρωπισμόν. Εἰς αὐτὸν βλέπω ἀκριβῶς ὅτι εἶναι ἀντίθετον τῆς βαρβαρότητος. Εἰς αὐτὸν τὸν ποιμένα κάθε στροφῆ τῆς κεφαλῆς, κάθε αὐτόματος κίνησις τοῦ βραχίονος μαρτυρεῖ εὐγενῆ κατὰγωγὴν, μιαν ἀξιοπρέπειαν, τὴν ὁποῖαν αἱ χιλιετηρίδες ἐλέπτυναν. Διότι ποῦ ἄλλο παρὰ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ποιμένου ἡμπορεῖ νὰ διατηρηθῇ ἀλώδητος ἡ ἐλευθερία τῆς κινήσεως, ἡ ὑπερήφανος ἕξις τῆς αὐταρεσκείας καὶ ἡ ὑπερτέρα πάσης ζωώδους φύσεως ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου;

Ἔπεται συνέχεια

Μετάφρασις Γ. Σ.

ΧΑΡΤΟΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟΝ ΤΟΥ ΤΣΕΧΩΦ

(Ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ Δημοσίου).

«Ὁ Δημοδιδάσκαλος Α... Β... τοῦ χωρίου Β... τοῦ δήμου Γ... τοῦ νομοῦ Δ... πρὸς τὸν κύριον Ἐπιθεωρητὴν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων: Ἐυπειθεῖς ἀναφέρω ὑμῖν ὅτι τέσσαρες ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Σχολείου μου προσεβλήθησαν συγχρόνως ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀσθενείας. Συμπτώματα τῆς ἀσθενείας ταύτης εἶναι πυρετός καὶ ἐρυθρὰ ἐξανθήματα ἐπὶ τοῦ δέρματος. Παρακαλῶ λοιπὸν ὑμᾶς νὰ ἐνεργήσητε τὰ δέοντα πρὸς ἐξέτασιν τῆς νόσου ταύτης οὕσης κατὰ τὰ φαινόμενα μεταδοτικῆς. Ἐυπειθέστατος Α... Β... «Ἐν Β... τῇ 1ῃ Νοεμβρίου 1894».

«Ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ἐν Ὑπουργεῖον: Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω συνημμένως ἀναφορὰν τοῦ δημοδιδασκάλου Α... τοῦ χωρίου Β... τοῦ δήμου Γ... περὶ τινος νόσου κατὰ τὰ φαινόμενα ἐπιδημικῆς ἀναφάνεσης ἐν τῷ Σχολείῳ του καὶ παρακαλῶ διὰ τὰ περαιτέρω. Ἐυπειθέστατος Ζ... Η... Ἐν Δ... τῇ 20 Νοεμβρίου 1894».

«Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργεῖον: Διαβιβάζομεν ὑμῖν τὸ παρὸν ἔγγραφο τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τοῦ Νομοῦ Δ... καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ ἐνεργήσητε τὰ δέοντα διὰ τῶν ἀρμοδίων διοικητικῶν ἀρχῶν πρὸς ἐξέτασιν τῆς νόσου. (Ὁ ὑπουργὸς Θ... Ι... τῇ 3 Δεκεμβρίου 1894».

«Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν πρὸς τὸν Νομάρχην Δ... Διαβιβάζεται ὑμῖν ἡ παροῦσα ἀλληλογραφία, ἵνα διαταχθῇ ἐπιτόπιος ἰατρὸς καὶ ἐξετάσῃ τὴν νόσον. (Ὁ ὑπουργὸς Χ. Ψ... τῇ 12 Δεκεμβρίου 1894».

«Ὁ Νομάρχης τοῦ Νομοῦ Δ... Πρὸς τὸν Δήμαρχον τοῦ δήμου Γ...: Συμφώνως πρὸς τὴν ἀνωτέρω διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου διατάξατε ἐπιτόπιον ἰατρὸν νὰ ἐξετάσῃ τὴν νόσον. (Ὁ Νομάρχης Μ... Ν... Ἐν Δ... τῇ 17 Δεκεμβρίου 1894».

«Ὁ Δήμαρχος τοῦ δήμου Γ... πρὸς τὸν κύριον Ξ... Ο... ἰατρὸν: Διαβιβάζων ὑμῖν πᾶσαν τὴν σχετικὴν ἀλληλογραφίαν σᾶς παρακαλῶ πολὺ νὰ ἐξετάσητε τὴν φύσιν τῆς ἐν λόγῳ νόσου καὶ προτείνητε τὰ κατάλληλα μέτρα». Ὁ Δήμαρχος Π... Ρ... τῇ 20 Δεκεμβρίου 1894».

«Πρὸς τὸν Κύριον Δήμαρχον Γ...: Συνεπελά τῆς ὑμετέρας ἐντολῆς ἐξετάσας τὴν νόσον εὔρον ὅτι αὕτη εἶναι ὀστρακιά μετ' ἐπιπλοκῶν νεφρίτιδος. Παρίσταται ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ διακοπῶσι τὰ μαθήματα τοῦ ἐν λόγῳ Σχολείου μέχρι τελείας ἐξαλείψεως τῆς νόσου. (Ὁ ἰατρὸς Σ... Τ... Ἐν Β... τῇ 22 Δεκεμβρίου 1894».

«Ὁ Δήμαρχος Γ... πρὸς τὸν κύριον Νομάρχην Δ...»

«Ὁ Νομάρχης Δ... πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργεῖον.»

«Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.λ.».

«Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως πρὸς τὸν Ἐπιθεωρητὴν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τοῦ Νομοῦ Δ... Διαβιβάζοντες ὑμῖν τὴν παροῦσαν ἀλληλογραφίαν διατάσσομεν, ἵνα σίμωτον διακοπῶσιν ἐπ' ἀόριστον τὰ μαθήματα τοῦ δημοτικοῦ Σχολείου Β... χάριν τῆς δημοσίας υγείας. (Ὁ ὑπουργὸς Κ. Λ... τῇ 18 Ἰανουαρίου 1895».

«Ὁ Ἐπιθεωρητὴς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τοῦ Νομοῦ Δ... πρὸς τὸν δημοδιδάσκαλον Β...: Συμμορφωθήτε πάραυτα πρὸς τὴν ἀνωτέρω διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου. (Ὁ ἐπιθεωρητὴς Ζ... Η... Ἐν Δ... τῇ 22 Ἰανουαρίου 1895...»

Ο Λ Α Α Ν Α Π Ο Δ Α

ΑΓΓΛΙΚΟΝ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

Τὸ συμβάν ἔπερ μου διηγῆθη ὁ φίλος μου Ἄρθουρος Μάλ-
λετ εἶναι τόσον ἐξαιρετικόν, τόσον ἐντελῶς ἀνόμοιον παντὸς
ἄλλου περιστατικοῦ, συμβάντος ἐν οὐρανῷ καὶ ἀναφε-
ρομένου εἰς οὐρανῷ τῶν ἀνθρώπων, ὥστε, ἂν δὲν εἶχα ἀπόλυ-
τον πεποίησιν εἰς τὴν φιλαλήθειαν τοῦ φίλου, ἀφεύκτως θὰ τὸ
ἐξελάμβανα ὡς μῦθον.

Ὁ Μάλλετ καὶ ἐγὼ συγκατοικοῦμεν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν,
ἐκεῖνος μὲν εἰς τὸ τρίτον πάτωμα, ἐγὼ δὲ εἰς τὸ δεύτερον. Ἐσπέ-
ραν τινά, ἀφοῦ τὸν ἤκουσα νὰ ἀνέρχεται τὴν κλίμακα μὲ τὸ
σύνθηδες αὐτοῦ ἤρεμον καὶ μετρημένον βῆμα καὶ ν' ἀνοίγη τὴν
θύραν τοῦ μικροῦ του διαμερίσματος, τὸν ἤκουσα νὰ επιστρέφῃ
σχεδὸν ἀμέσως, νὰ καταβαλῆ ὀρμητικῶς, καὶ τὸν εἶδα εἰσερχό-
μενον ἐντὸς τοῦ γραφείου μου ὡχρὸν ὡς νεκρὸν τὸ πρῶτον δὲ
πράγμα, τὸ ὅπολον μου ἐζήτησε μὲ φωνὴν ἐξηντλημένην, ἦτο
νὰ τοῦ προσφέρω ὀλίγον κονιάκ.

Μὴ ἔχων πρόχειρον τὸ ζητηθὲν ποτόν, τοῦ προσέφερα ἀντ'
αὐτοῦ μικρὸν ποτήριον πλήρες ὀρμητικῆς βρακῆς, τὴν ὅποιαν
ἐρρόφησεν ἀμέσως ἀπνευστὶ μὲ πολλὴν προθυμίαν. Ἐπειτα
κατέπεσε βαρέως ἐπὶ τινος ἑδρας. Ἦν ἡρώτησαν ἂν ἔπασχε
καὶ τί ἤσθάνετο.

— Μὲ κατέλαθε μέγας φόβος, ἀπήντησεν, ἀλλὰ φόβος ὅλως
διόλου παράδοξος. Ἄν σοῦ εἶπαῖ δὲ τὴν ἀφορμὴν, θὰ μὲ ἐμπαί-
ξης βεβαίως καὶ θὰ μοῦ εἴπῃς ὅτι πρόκειται περὶ ἀτόπου τινὸς
ἀστειότητος, περὶ παραισθήσεως, περὶ ἐπινοίας τερατολόγου τινὸς
καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἠξεύρω καλὰ ὅτι σὺ δὲν πιστεύεις εἰς μερικά
πράγματα.

— Ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ πράγματα;

— Νά... — καὶ ὁ φίλος μου ἐφάνη καταβάλλων κοπιώδη
προσπάθειαν ὅπως ἐξεύρη τὴν κατάλληλον λέξιν — ἐκεῖνα ποῦ

λέγονται ψυχικὰ φαινόμενα... Ὅχι, ὄχι, μὴ μὲ κυττάζῃς ἔτσι
δὲν πρόκειται περὶ ὑπερφυσικῶν συμβάντων, οὔτε περὶ πνευμα-
τισμοῦ ἢ ἄλλων παρομοίων ἀνοησιῶν...

— Περὶ ὑπνωτισμοῦ λοιπόν;...

— Οὔτε τοῦλάχιστον δὲν τὸ πιστεύω καὶ αὐτὸ εἶναι ποῦ μὲ
ταράττει. Κατ' ἀρχὰς ἐνόμισα καὶ ἐγὼ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἐπι-
τηδαιοτάτης ὑποβολῆς. Ἄλλ' ἔπειτα...

Καὶ διέκοψε τὴν ὁμιλίαν τοῦ φρικιῶν.

— Μήπως ὑπάρχη κανὲν μυστικὸν εἰς τὴν μέσην;... Ἄν
τοιοῦτό τι δὲν ὑπάρχη καὶ ἂν ἢ ἀνακοίνωσίς σου δύναται νὰ σὲ
ἀνακουφίσῃ, ὁμίλει· ἀδιάφορον ἂν ἐγὼ θὰ πιστεύσω ἢ ὄχι.

⋈ ⋈

— Λοιπόν, ἤρχισε λέγων ὁ Ἄρθουρος μετὰ βραχείαν σιγὴν,
κατὰ τὴν ὅποιαν ἐφαίνετο οἶονεὶ περισυλλέγων καὶ συνάπτων
τὰς ἰδέας του, πρὸ παντὸς ἄλλου θὰ σοῦ διηγηθῶ, ἂν καὶ τὸ
πράγμα δὲν ἔχει σχέσιν ἄμεσον μὲ τὸ καθαυτὸ γεγονός, ὅτι
σήμερον συνέβη νὰ μαλώσω πολὺ τραχέως μὲ τὴν Βεατρίκη,
εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ διαλυθῇ ἡ μεταξὺ μας μνηστεία ἰσως ὀρι-
στικῶς. Σοῦ εἶπα ἄλλοτε ὅτι ἡ μητέρα τῆς καταβάλλει πᾶσαν
προσπάθειαν νὰ μᾶς χωρίσῃ, ζηλοτυποῦσα διὰ τὸ αἶσθημα τῆς
ἀγάπης, τὸ ὅπολον ἡ νέα τρέφει πρὸς ἐμέ, ὅπερ θεωρεῖ ὑπέρ-
τερον τῆς πρὸς αὐτὴν στοργῆς τῆς. Ἐώρα, πρὸ τινῶν ἡμερῶν
τῆς ἐχώθηκεν εἰς τὸν νοῦν ἡ ἰδέα νὰ ἔλθῃ νὰ κατοικήσῃ μαζί
μας μετὰ τὸν γάμον μας καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῆς
φιλονικίας μας.

Ἐπολλάκις συνωμίλησα περὶ τοῦ θέματος τούτου μὲ τὴν Βεα-
τρίκη καὶ δὲν τῆς ἀπέκρυφα τὴν ἀποστροφὴν μου πρὸς τὴν
τοιαύτην ἰδέαν τῆς συγκατοικήσεως. Σήμερον ἦλθεν εἰς τὸ γρα-
φεῖόν μου κατὰ τὰς 4 μ. μ. ὅπως εἶχομεν συμφωνήσῃ διὰ νὰ
ἰδῇ μερικάς καλλιτεχνικάς εἰκόνας ποῦ ἠγόρασα. Ἰννοεῖται
ὅτι τὴν ἐδέχθη μὲ ὀλην τὴν ἀγάπην· μάλιστα, ὅταν εἰσῆλθεν,
ἀντηλλάξαμεν θερμὸν φίλημα — λυποῦμαι ὅτι κατέρχομαι εἰς
τοιαύτας λεπτομερείας, ἀλλ' εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ ἐννοήσῃς
καλῶς τὰ κατόπιν συμβάντα. — Ὅτε ὁμιλοῦν τὴν εἶδα νὰ ἐπανέρ-
χεται εἰς τὸ προρηθὲν σχέδιον τῆς μητρὸς τῆς καὶ νὰ ἐπιμένῃ

ζωηρώς εις αὐτὴν τὴν ἰδέαν, μολονότι ἐγνώριζε τὰς διαθέσεις μου, ἔχασα τὴν ὑπομονὴν καὶ ἀπήντησα κάπως δυσσηραστημένος. Ἡ συζήτησις μας ἐξήφθη καὶ ἐτραχύνθη εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὥστε ἡ Βεατρίκη μοῦ ἔστρεψε τὰ νῶτα καὶ ἐξήλθε, δηλοῦσα ὅτι δὲν ἤθελε πλέον νὰ με ξαναἰδῇ.

»Τὸ τραῦμα ὑπῆρξε δι' ἐμὲ ἀλγεινόν, ὁμολογῶ δὲ ὅτι ἀν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤθελεν ἐπιστρέψῃ καὶ φανῆ διατάζουσα καὶ συγκεκινημένη, ἢ ἀ συγκατένευα εἰς κάλλε τι, ἔστω καὶ ἀν ἤθελα κατόπιν μετανοήσῃ πικρῶς. Ἀλλὰ δὲν ἐπέστρεψε, δύνασαι δὲ εὐκόλως νὰ φαντασθῆς εἰς ποίαν ψυχικὴν κατάστασιν εὐρέθη, ὅτε ἐκλείσθη ἡ θύρα ὀπισθὲν τῆς καὶ ἔμεινα μόνος.

»Βραδύτερον ἐπῆγα νὰ γευματίσω εἰς τὸ σύνθητες ἐστιατόριον καὶ ἐκάθησα πλησίον ἑνὸς Ἰνδοῦ, συχνάζοντος ἐπίσης ἐκεῖ. Ἴσως ἕνας περιεργὸς τύπος, μὲ μορφὴν μελαγχρινὴν καὶ ἐκφραστικὴν, μὲ μαύρους πυκνοὺς μύστακας, φορεῖ εὐρωπαϊκὴν ἐνδυμασίαν καὶ φέρει εἰς τὴν κεφαλὴν ὀγκιῶδες λευκὸν σαρλκι, οἱ σύντροφοί μου δὲ, μὴ δυνάμενοι νὰ προφέρουν τὸ ξενικόν του μακρὸν καὶ δύσκολον ὄνομα, συνηθίζουσι νὰ τὴν ἀποκαλοῦν Μάγον.

»Ἦμην κατηφής, νευρικός, τεταραγμένος, διὰ νὰ διασκεδάσω δὲ τὴν μελαγχολίαν μου ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐλκυόμενος ἀπὸ τὴν ἀνεξήγητον γοητεῖαν, τὴν ὅποιαν ἐξασκεῖ ὁ μυστηριώτης αὐτὸς ἄνθρωπος, συνήψα συνομιλίαν μαζί του. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰσῆλθομεν εἰς σοβαρωτάτην συζήτησιν περὶ μεταφυσικῆς, περὶ τῶν Ἰνδικῶν μυστηρίων καὶ ἄλλων παρομοίων θεμάτων.

»Μοῦ εἶπε μερικά πράγματα τόσον παράξενα καὶ τόσον ἐκπληκτικὰ καὶ ἐξήγειρε τόσον πολὺ τὴν περιέργειάν μου, ὥστε συνήνεσα νὰ τὸν ἀκολουθήσω εἰς τὴν κατοικίαν του, εἰς τὸ μικρὸν διαμέρισμα τῆς ὁδοῦ Γκραβὺ Ἰνν, ὅπου ὡς ἄγαμος διέμενε, ὅπως συνεχίσωμεν ἐκεῖ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ κατὰ μόνας τὴν παράδοξον συνομιλίαν μας.

»Εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς αἴθουσαν πολὺ περιεργὸν τὴν θέαν, ἐντελῶς γυμνήν, χωρὶς τάπητα καὶ χωρὶς ἄλλα ἐπιπλά παρεκτός ἑνὸς θιβανίου τοποθετημένου παρὰ τὸν τοίχον, ἑνὸς ἀνακλίντρον, εἰς τὸ ὅποιον εὐγενῶς ὁ φιλοξενῶν με μὲ προσεκάλεσε νὰ καθίσω καὶ ἑνὸς μικροῦ ἀσιατικοῦ σχήματος τραπέζιου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατεσκεύασε τὸν καφέν.

»Μοῦ προσέφερον ἐν φλυτζάνι, αὐτὸς ὅμως δὲν ἔπιεν, ἀλλὰ ἐκάθησεν εἰς τὸ θιβάνιον, ἐξακολουθῶν τὴν ὀμιλίαν του. Συνδιελεγόμεθα περὶ τοῦ φιλοσόφου Καντίου, ὅτε εἰς ἕν σημεῖον τῆς συνδιαλέξεως, ἀφοῦ τοῦ εἶπα ἐγὼ ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ χρόνου καθὼς ἡ τοῦ διαστήματος εἶναι ἐγγενῆς εἰς τὸν ἄνθρωπον, παρετήρησεν ἐκεῖνος ὅτι δὲν τὸ ἠρνεῖτο μὲν, ἀλλ' ὅτι εἶχε γνωρίσῃ ἄλλοτε σοφὸν τινα Ἰνδόν, ὅστις εἶχε τὴν δύναμιν νὰ μὴ ὑποκύπτῃ εἰς τοὺς γενικοὺς αὐτοὺς νόμους, ἀλλὰ μάλιστα καὶ νὰ δεσπόζῃ αὐτῶν. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς τοὺς λόγους του· ἐνθυμοῦμαι ὅμως ὅτι ἐθεώρει ὡς δυνατὴν τὴν ἀναδρομὴν τοῦ χρόνου πρὸς τὰ ὀπίσω καθ' ὃν τρόπον ὀπισθοχωρεῖ ἡ ἀτμομηχανὴ διὰ τῆς ὀπισθενεργου δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ, κατὰ συνέπειαν δὲ δυνατὴν καὶ τὴν ἀναδίωσιν εἰς τὸ παρελθόν.

»Ἐννοεῖς ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη μοῦ ἐφάνη μικρά, ἀληθῆς φαντασιοπληξία παράφρονος. Ἀλλ' ὁ περιεργὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος ὠμίλει μὲ τόσῃν πεποιθήσειν, περιέγραφε δὲ τὸ πρᾶγμα μὲ τόσῃν σαφήνειαν, ὥστε, ὅταν μοῦ ἐπρότεινε νὰ κάμῃ τὸ πείραμα, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποποιηθῶ. Εἰς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν, εἰς ἣν διετέλουν, πᾶς ἀντιπερισπασμὸς ἦτο δι' ἐμὲ εὐπρόσδεκτος. Ὅσον δὲ ἀπίθανον καὶ ἀν μοῦ ἐφαίνετο τὸ τοιοῦτο πείραμα, ἐνόμισα πρὸς στιγμὴν ὅτι ἐν περιπτώσει ἐπιτυχίας ἢ ἀ μοῦ ἐχρησίμευεν ὅπως συμφιλιοῦμαι μετὰ τῆς Βεατρίκης, ἐπανερχόμενος δι' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀφετηρίαν τῆς δυσαρέστου φιλονικίας μας.

»Ἐξήγαγον ἐκ τοῦ θυλακίου τοῦ ὡρολόγιόν μου καὶ παρετήρησα ὅτι ἐσημεῖωνε τὴν 11, 21 μ. μ. γνωρίζων δὲ ὅτι ἡ λυπηρὰ ἐπίσκεψις τῆς μνηστῆς μου εἶχε γίνῃ κατὰ τὴν 1 μ. μ. παρεκάλεσα τὸν Μάγον νὰ μὲ κάμῃ ν' ἀναζήσω ἔξ ὥρας καὶ ἐν τέταρτον πρὸς τὰ ὀπίσω.

»»

»Μοῦ ἔδωκεν ἐν δακτυλίδιον χαλκοῦν, ὅμοιον κατὰ τὸ σχῆμα μὲ τὰ νυμφικὰ δακτυλίδια καὶ μοῦ παρήγγειλε νὰ τὸ περάσω εἰς ἕνα τῶν δακτύλιον μου καὶ νὰ τὸ ἀποσύρω ὅτε ἤθελα ἐπιθυμήσῃ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ τακτικὴ σειρά τῶν γεγονότων.

»Ἰπήκουσα καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἠσθάνθη ἑλαφρὰν ζάλην. Ἰβτα ὠθούμενος ὀλονεῖ ὑπὸ ἀκατανικήτου ὀρμῆς ἀπέσυρα τὸ δακτυλίδιον, τὸ προσέφερα εἰς τὸν μετ' οὗ συνομιλοῦν καὶ τοῦ εἶπα:

»— Οτι ουμ ετοδ

Ἐνῷ αἱ λέξεις αὐται μοῦ ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ στόματος, ἐνόησα ὅτι ἤρχισα ἤδη νὰ ζῶ ἀναδρομικῶς, διότι ἡ τελευταία φράσις τὴν ὁποῖαν εἶχα προφέρειν, πρὶν ἢ λάβω ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἰνδοῦ τὸ θαυματουργὸν δακτυλίδιον, ἦτο ἀκριβῶς αὕτη:

»— Δότε μοῦ το

Ἐὴν φράσιν δὲ αὐτὴν ἐπανέλαβα, συμφώνως πρὸς τὸ γινόμενον πείραμα, ἀντιστρόφως, ἀρχίζων ἀπὸ τὴν τελευταίαν συλλαβὴν καὶ τελειῶνων εἰς τὴν πρώτην.

» Ἀδύνατον νὰ περιγράψω τὴν διανοητικὴν κατάστασιν, εἰς ἣν εὐρέθην ἀφνιδίως. Ἐὸ ἐγὼ μοῦ ἐδιχάζετο εἰς δύο ἀτομικότητας διακεκριμένας, ἐξ ἧν ἡ μὲν ἔδρα, ἡ δὲ ἄλλη ἐθεάτο, ἡ μὲν ἔβαινε ἀνάποδα διὰ τῶν ἔργων καὶ διὰ τοῦ λογισμοῦ, ἡ δὲ ἄλλη παρίστατο βλέπουσα μὲ τελείαν διαύγειαν ἀντιλήψεως τὸ ἀνεξήγητον φαινόμενον, παρήκολούθει ὅλας αὐτοῦ τὰς φάσεις καὶ συνησθάνετο πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ὑπερφυσικὴν καὶ τρομακτικὴν ιδιότητα.

» Καὶ ὁ Μάγος ἐπίσης ἐλάλει ἀνάποδα, ἐπαναλαμβάνων τὰς ὁδηγίας, τὰς ὁποίας μοῦ εἶχε δώσει πρὸ ὀλίγου. . . .

»— Νοιδιλυτικῶς οἱ ἐπιζήγησθαι, καὶ οὕτω καλεξῆς προφέρων τοὺς λόγους τοῦ καρκινικῶς.

» Ἀφοῦ συνωμιλήσαμεν ἐπ' ὀλίγον κατὰ τὸν αὐτὸν πάντοτε τρόπον, ἐξήγαγον ἐκ τοῦ θυλακίου τὸ μανδήλιον, τὸ ἐξεδίπλωσα βραδέως, ἀπέμαξα δι' αὐτοῦ τὰ χεῖλη, τὰ ὅποια ἀφήκαν ἐπάνω τοῦ κηλίδου μαυροκίτρινον· ἔπειτα τὸ ἐδίπλωσα, τὸ ἔθεσα πάλιν εἰς τὸ θυλάκιόν μου καὶ ἐξέτεινα τὴν χεῖρα διὰ νὰ λάβω τὸ φλυτζάνι τοῦ καφέ, τὸ ὅποion εὐρίσκετο κενὸν ἐπὶ τοῦ τραπέζου. Ἐνῷ τὸ προσήγγιζα εἰς τὰ χεῖλη, ἠρπάζοντι τὸ θερμὸν καὶ εὐῶδες ποτὸν νὰ μοῦ ἀνέρχεται εἰς τὸν λαιμὸν καὶ νὰ ἐξέρχεται διὰ τοῦ στόματος, ἐκείθεν δὲ νὰ χύνεται βραδέως εἰς τὸ φλυτζάνι, τὸ ὅποion ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατεβίβαζα.

» Ἰσθαινόμην τὴν γεῦσιν τοῦ καφέ ὡς νὰ τὸν ἐπινα πραγματικῶς καὶ τὸ ἀπροσδόκητον κίνημα τῆς ἐξεμέσεως του οὕτε πόνον τινὰ οὔτε αἰσθημα ἀηδίας μοῦ ἐπροξένει ἀπεναντίας τὸ πρωτοφανὲς τῆς αἰσθήσεως μοῦ ἀπέβαινε μᾶλλον εὐχάριστον.

» Μόλις ἐγέμισε τὸ φλυτζάνι, τὸ ἀπέθεσα εἰς τὸ τραπέζιον,

τὸ στόμα μου δὲ ἐγινεν ἐντελῶς ξηρὸν καὶ στεγνόν. Τότε ὁ φιλοξενῶν με ἠγέρθη, περιστράφη περὶ αὐτὸν καὶ ὠπισθοδρόμησε μέχρι τῆς τραπέζης. Ἰσθαινόμην τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐβλεπα τὰς κινήσεις του ἐντὸς κατόπτρου. Ἰνῷ ἐξήρχετο ὀπισθοδρομῶν ἐκ τοῦ δωματίου μὲ τὸν δίσκον καὶ τὸ καμινέτον τοῦ καφέ, ἀνεπήδησα ὀρθίως ὡς νὰ ἠθλούμην ὑπὸ ἐλατηρίου καὶ ἤρχισα νὰ βαδίζω ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὀπισθοδρομῶν.

» Τότε ἐνόησα ὅτι καὶ ὁ λογισμὸς μου ἠκολούθει σειρὰν ἀντίθετον τῆς συνήθους. Ἰξέπληττόμην καὶ ἐμειδίον κατ' ἐμαυτὸν διὰ τὸ μωρὸν σύστημα, ὅπερ κατὰ παράδοσιν ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπικρατῆ περὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων ῥωμαϊκῶν νόμων εἰς τὰ Πανεπιστήμια, εἰς ἃ φοιτῶσιν οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Ἀμερικανοί. Ἀκολούθως ἔστρεψα τὰ νῦτα εἰς τὴν θερμάστραν καὶ ἤρχισα ν' ἀναγινώσκω ἀρχόμενος, ἐννοεῖται, ἀπὸ τοῦ τέλους— ἐν βαρῦ καὶ δύσπειτον βιβλιογραφικὸν ἄρθρον ἐφημερίδος ἀνεπτυγμένης ἐνώπιόν μου, ἐπιγραφόμενον: *Γιακιδ ποκιαμωρ ιρεπ ηθιορτιδ*.

» Μόλις εἶχα διατρέξῃ τὸ ἄρθρον, ὅτε ὁ Μάγος εἰσήλθεν ἐκ νέου. Τὸν εὐχαρίστησα λέγων ὅτι ἐδεχόμην εὐχαρίστως μοῦ ἐπρότεινε νὰ μοῦ προφέρειν ἐν φλυτζάνι καφέ καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι μεταβαίνει εἰς τὸ πλησιόχωρον δωμάτιον διὰ νὰ παραλάβῃ τὰ χρεῖώδη διὰ τὴν κατασκευὴν του. Κατόπιν ἐξήλθομεν καὶ οἱ δύο ὁμοῦ ὀπισθοδρομοῦντες. Ὄταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν διάδρομον, εἶδα τὸν σύντροφόν μου νὰ λάβῃ ἐν σπέρτον μισοκαυμένον ἀπὸ τὴν τεφροδόχην καὶ νὰ φυσᾷ ἐπ' αὐτοῦ. Ἐὸ ξυλάριον ἐρλογίσθη ἀμέσως· ὁ Ἰνδὸς ἔστρεψε τὸ κλειδίον τοῦ ἀεριοφωτος σβύσας αὐτὸ καὶ ἔτριψε τὸ σπέρτον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πλευρὰν τοῦ κυτίου, διὰ τοῦ κινήματος δὲ τούτου ἔσβυσε καὶ αὐτό. Τότε ὁ Μάγος τὸ ἔτριψε δύο ἢ τρεῖς φορές ἀκόμη ἐπὶ τοῦ κυτίου, ἐνθυμούμαι δὲ ὅτι τὸ ἀνωφελὲς αὐτὸ τρίψιμον μοῦ ἐφάνη πλέον ἀδικαιολόγητον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἐκ τῶν συμβαινόντων.

» Ἰσφόρεσα τὸν πῖλόν μου καὶ ἔλαβα τὴν βιβλίον μου, ἐνῷ ὁ ξενίζων με μοῦ ἔλεγε νὰ καθίσω ὅπου ἤθελα ἀναπαυτικώτερον καὶ ἐπὶ τέλους ἐξήλθομεν. Ἰνῷ ἐκλείετο ἡ θύρα, ὁ συνοδῶν με μὲ προσεκάλεσεν εὐγενῶς νὰ εἰσέλθω.

» Κατήλθομεν τὴν κλίμακα ὀπισθοβατοῦντες καὶ ἐσταματή-

σαμεν μίαν στιγμήν εἰς τὸ κεφαλόσκαλον διὰ ν' ἀναπνεύσωμεν.

»Εἰς τὸ μέσον τῆς καταβάσεως συνηγήσαμεν κάποιον, ὅστις ἀνῆρχετο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀνεγνώρισα δὲ ὅτι ἦτο οὗτος ἠθοποιὸς τις μεθ' οὗ κάποτε εἶχον συνομιλήσῃ εἰς τὸ καφε-νεῖον. Ἐχάριετίσαμεν ἀλλήλους φέροντες τὴν χεῖρα εἰς τὸν πῖλον· εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ἤδη, ὅτε ἐγὼ ἤρχισα νὰ σκέπτομαι ποῖος νὰ ἦτο αὐτὸς καὶ ποῦ τὸν εἶχα ἄλλοτε συναντήσῃ. Ἡ κίνησις τῶν ποδῶν του ἦτο βεβαίως γελοία, καὶ ὅμως τὸ κωμικὸν αὐτὸ φαινόμενον μοῦ ἐφάνη φυσικώτατον.

»Ἐν τοσοῦτῃ διελογιζόμην μήπως ἦτο ἀφροσύνη μου νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ μυστηριώδους ξένου, τὸν ὅποιον οὐδεὶς ἐγνώριζε κατὰ βάθος· ἀλλ' ἀκριβῶς τὴν στιγμήν ἐκείνην εἶχομεν φθάσῃ εἰς τὴν βᾶσιν τῆς κλίμακος καὶ ὁ Μάγος, μόλις ὑπερέβη τὸ κατώφλιον, μοι εἶπεν:

»— Ὡδε ωκιοτακ.

»Καὶ μοῦ ἀπηύθυνε τὸ «καλῶς ἦρθετε».

»Ἐύρέθην τέλος εἰς τὸ ὑπαιθρον. Ἦν τῇ ὁδῷ Χόλδαρυ, ἣτις ἔβριθε πλήθους, τὸ θέαμα ὄλων ἐκείνων τῶν ἀμαξῶν καὶ λεωφορείων καὶ παντοίων ὀχημάτων, τὰ ὅποια ὅλα ἔβαινον ὀπισθοδρομοῦντα ἦτο περιεργότατον. Ἦν τούτοις ἐξοικειώθην τάχιστα μὲ τὸ σύνολον τῆς παραδόξου εἰκόνης· ἀλλὰ μερικαὶ λεπτομέρειαι μοι ἐπροξένησαν ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν.

»Εἶδα, λόγου χάριν, ἓνα κύριον νὰ ἐξάγῃ τοῦ θυλακίου του φύλλον ἐφημερίδος καὶ ἀφοῦ ἔρριψεν ἐν βλέμμα εἰς αὐτὸ νὰ τὸ δίδῃ μαζὶ μὲ μίαν πεντάρην εἰς τὸν ἐφημεριδοπῆλῃν, ὅστις τοῦ ἀπέδωκε μίαν δεκάραν καὶ ὀπισθοχώρησεν, ἀφοῦ τοῦ προσέφε-
ρεν ἐπανειλημμένως τὸ ἐμπόρευμά του. Παντοῦ οἱ ἐφημεριδο-
πῶλαι ἐφώγαζον:

»— Σεδιρεμηφε! αιιυελετ σισοδκε!

»Ἐνόμιζα ὅτι εἶχον εὐρεθῆ ἐξαίφνης ἐν τῇ μέσῃ λαοῦ ἀλλο-
γλώσσου, Κινέζων ἢ Οὐγγρων.

»Ἐὸ μᾶλλον περιεργὸν τῆς δοκιμασίας μέρος ἦτο ἡ ἐντύπω-
σις, τὴν ὁποίαν τὸ ἕτερον ἐγὼ μου, τὸ θεώμενον, ἠσθάνετο εἰς μερικὰ
πράγματα. Μοῦ ἐφαίνετο σὺν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατος πᾶσα ἐκείνη

ἡ κίνησις, ὁ τόσος πηγαινοερχομὸς ἀνθρώπων καὶ ὀχημάτων, βαδίζόντων ὀπισθοδρομικῶς καὶ χωρὶς νὰ βλέπουν ἀλλήλους νὰ μὴ προκαλέσῃ ἀπειρα δυστυχήματα. Ἦν τούτοις τὰ πάντα ἔβαινον καλῶς ἀνευ ἀπευκταίου. Μάλιστα τὸ μόνον δυσάρεστον ὅπερ μοι συνέβη προήλλεν ἐκ κυρίου τινός, τὸν ὅποιον εἶδα κάλλιστα καὶ ὅστις ἀφοῦ μὲ προσεπέρασε καρκινοβατῶν, ἐσταμάτησε μοῦ ἐζήτησε συγγνώμην καὶ μετέβη σφοδρῶς διὰ τῶν νώτων. Ἀκολούθως ἐξήγαγε ἐκ τοῦ θυλακίου του ἐφημερίδα καὶ ἤρχισε νὰ τὴν ἀναγινώσκῃ ἀπομακρυνόμενος βραδέως πρὸς τὰ ὀπίσω.

»Ἀλλὰ τὸ παραδοξότερον ὑπὲρ πάντα τ' ἄλλα ἐν τῇ συνόλῃ τοῦ θεάματος ἦτο τὸ τοῦ γεύματος. Ἐβλήσας διὰ τῶν νώτων τὴν ὑελωτὴν θύραν τοῦ ἐστιατορίου, εἰσῆλθον μετὰ τοῦ συντρόφου μου εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν, ἣτις ἦτο σχεδὸν κενή, ὅπου ἤδη οἱ ὑπηρέται εἶχον ἀρχίσῃ νὰ ξεστρώνουν τὰ τραπέζια. Ἐκαθήσαμεν, ἀνταλλάξαντες χαιρετισμὸν μετὰ τινος γείτονος καὶ ἀμέσως σχεδὸν ὁ ὑπηρέτης προσελθὼν μᾶς ἔδωκε τὰ χρήματα τοῦ λογαριασμοῦ, εἶτα ἐτοποθέτησεν ἐνώπιόν μας τὰ πινάκια, τὰ ποτήρια, τὰς φιάλας ὅλα κενά. Ἦρχισε δὲ τότε, ἀλλ' εἰς αὐρυτέρας διαστάσεις, τὸ αὐτὸ φαινόμενον τὸ ὅποιον εἶχα παρατηρήσῃ ἐντὸς τῆς κατοικίας τοῦ Ἰνδοῦ σχετικῶς μὲ τὸν καφέ. Βραδέως καὶ μεθοδικῶς τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ στόματός μᾶς καὶ συνεσιμρεύοντο ἐν τάξει ἐντὸς τῶν σχετικῶν ὀχημάτων, ὡς νὰ εἶχον ἐξαχθῆ μόλις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἐκ τοῦ μαγειρείου.

»Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ ὑπηρέται διήρχοντο ἀποσύροντες τὰ γεύματα πινάκια καὶ κομίζοντες πρὸς ἡμᾶς τὰ προωρισμένα νὰ δεχθῶν τὸ προηγούμενον ἔδεσμα. Ἦν τούτοις οἱ πελάται προσήρχοντο βαλληθῶν καὶ κατ' ὀλίγον κατὰ μικρὰς ομάδας, ἀφοῦ δὲ καθεὶς ἤθελε καθίσῃ, μετὰ μικρὰν προσδοκίαν, ἤρχιζε νὰ πράττῃ ἀκριβῶς ὅ,τι καὶ ἡμεῖς. Ἡ ἀλλόκοτος σκηνή, ἣν ἐπα-
νελάμβανον διαρκῶς ὅσοι συνέρρεον ἀπὸ κλέον εἰς τὸ ἐστια-
τόριον, ἀπέκτα ἔτι μᾶλλον περιεργὸν πρωτοτυπίαν· ἀφοῦ ἠθέ-
λομεν γεμίσῃ τὰ ποτήριά μας κατὰ τὸν προρρηθέντα παράδο-
ξον τρόπον, ἐχύναμεν κατόπιν τὸ περιεχόμενον τῶν εἰς τὰς φιάλας, χωρὶς οὔτε μία σταγὼν νὰ χυθῆ καὶ νὰ λερῶσῃ τὸ τραπέζομάνδῃλον.

» Ἐν τούτοις ἡ συνδιάλεξις διεξήγετο κατὰ τὸν αὐτὸν παράδοξον τρόπον καθ' ὃν καὶ ἡ περὶ τὸ γεῦμα ὁράσις· ὅτε δὲ ὁ ὑπὲρ τῆς προσελθὼν ἐπιωμάτισεν ἐκ νέου τὴν φιάλην καὶ μετ' ἠρώρησε τί διατάσσω, ἀντήλλασσα τὰς πρώτας λέξεις τῆς γνωριμίας μας μετὰ τοῦ γείτονός μου τοῦ φέροντος τὸ ὀγκῶδες λευκὸν σαρκίκι.

» Ὅσον μᾶλλον ὁ καιρὸς ὑπισθοχώρει τόσοον περισσότερο ἀλγεινὴν συνησθανόμην τὴν ὁδύνην μου διὰ τὴν ἐπεληθοῦσαν σκηνην μετὰξὺ ἐμοῦ καὶ τῆς Βεατρίκης. Ἐπέστρεψα λίαν δύσθυμος εἰς τὴν κατοικίαν μου, ἔνθα μὲ ἀνέμενε μικρά τις ἐκπληξις. Ἐνῶ ἤτοιμαζόμην νὰ χιώσω τὸ κλειδίον εἰς τὴν τρύπαν, ἡ θύρα ἠνοιχθῆ αυτομάτως ὡς διὰ μαγείας.

» Ἀνελθὼν καρκινοβατικῶς τὴν κλίμακα, ἐκάθισα εἰς τὸ μικρὸν γραφεῖόν μου, ἀναπολῶν τὰ συμβάντα τῆς ἔριδος πρὸς τὴν μνηστῆν μου μετ' αὐξούσης ὀργῆς καὶ συγκινήσεως, ἕως ὅτου ἔλαβα πάλιν τὸν πῖλόν μου καὶ ἤτοιμαζόμην νὰ ἐξέλθω, ὅτε κρότος βημάτων εἰς τὸν προθάλαμον μὲ ἀνεχαίτισε.

» Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν μου ἡ Βεατρίκη, ἣτις ἠρεθισμένη καὶ φρυάττουσα μὲ ἐδήλωσεν ὅτι πᾶς δεσμὸς μετὰξὺ μας ὀριστικῶς πλέον διεκόπτετο. Ἀπήντησα καὶ ἐγὼ μετὰ τῆς αὐτῆς τραχύτητος, αὐτὴ δὲ ἀνταπήντησεν. Ἄλλ' ὅμως ἡ διένεξις μας ἀκολουθοῦσα ἀντίστροφον σειράν, ἀπὸ τοῦ τέλους εἰς τὴν ἀρχήν, προσελάμβανεν ὀλονὲν ἠπιώτερον χαρακτήρα καὶ μετεδᾶλλετο βαθμηδὸν εἰς φιλικὴν συζήτησιν. Ἡ φωνὴ μας καθίστατο πραοτέρα καὶ ὁ τόνος τῆς συνομιλίας μας ἐγένετο ἡμερος, φιλικός, τρυφερώτατος. Ἡ διαχωρίζουσα ἡμᾶς ἄδυσσας ἐστένευε καὶ σχεδὸν ἐξηφανίζετο, ἡσθιανόμην δὲ προσεγγίζουσαν τὴν ποθητὴν συμφιλίωσιν.

» Ἡ Βεατρίκη μετ' ὀλίγον μειδιῶσα ἐπιχαρίτως ἠγέρθη ἀπὸ τοῦ καθίσματος ὅπου ἕως τότε ἐκάθητο, μ' ἐπλάγησε δὲ ἡ ἐλπὶς ὅτι τὰ χεῖλη μας ἐπρόκειτο νὰ συνενωθοῦν δι' ἐνὸς φιλήματος. Ἐπειτα ἀφνιδίᾳ ὡς κεραυνὸς ἐπῆλθε παράλυσίς τις δεσμεύσασα διὰ μίαν ὄλα τὰ μέλη μου. Ἡ εἰκὼν ἠρολογίου, τοῦ ὁποίου ὄλα τὰ ἐλατήρια θραύονται διὰ μίαν ταυτοχρόνως, δύναται μόνη νὰ παράσχη ἀμυδρὰν τινὰ ἰδέαν τῆς φοβερᾶς ἐντυπώσεως, ἣτις μ' ἐκυρίευσε. Μοῦ ἐφαίνετο ὅτι εἶχον μετατραπῆ εἰς μολύβδινον ὄγκον· ἤθελα νὰ κινηθῶ, νὰ λαλήσω, ν' ἀντιδράσω, ἀλλὰ δὲν τὸ

κατώρθωνα μὲ ὄσας καὶ ἂν κατέβαλλα προσπάθειας. Ἡ δὲ μνηστῆ μου ἐφαίνετο ἰσαύτως κατεχομένη ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀνεξηγήτου ἐπιδράσεως.

» Ἐξαίφνης ἐνεθυμήθην. Ἡ ὀρισθεῖσα διὰ τὸ ἀλλόκοτον πείραμα προθεσμία εἶχε παρέλθῃ.

* *

Τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις ἐκφέρων ὁ δυστυχὴς φίλος μου ὤχριασε. Χονδρὰ σταγόνες ἰδρώτος ὑγραινόν τὸ μέτωπόν του καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του σὺνεσκοτίσθησαν, ἴσασιν ἢ ἀνάμνησις τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀπετέλει δι' αὐτὸν ἀφόρητον βάσανον.

— » Ἀκριβῶς ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ἐξηκολούθησε, καθ' ἣν ἤρχισα νὰ ἀισθάνωμαι ὅτι δὲν ἀντέχω πλέον, τὸ ἕτερον ἡμισυ τοῦ ἐγὼ μου, τὸ σκεπτόμενον λογικῶς, ἐνεθυμήθη τὸ δακτυλίδιον, τὸ ὁποῖον εἶχα φορέσει κατὰ διαταγὴν τοῦ Πάγου.

» Ἄγνωσθὼ πῶς ἀνεῦρον τὴν δύναμιν ὅπως ἐκτελέσω τὴν ἀπαιτουμένην ἐλαφρὰν κίνησιν· ἀλλ' ὅμως ἠδυνήθην ν' ἀποσύρω τὸ δακτυλίδιον ἀπὸ τοῦ δακτύλου μου καὶ νὰ τὸ βίψω χαμαί. Πάραυτα ἡ φρικτὴ συναίσθησις τῆς καταναγκαστικῆς ἀκινήσεως μου καὶ τῆς ἀπολύτου ἀδυναμίας μου ἔπαυσε ὡς διὰ μαγείας, ἠσθάνθην δὲ μόνον τὴν αὐτὴν ἐλαφρὰν σκοτοδίνην, τὴν ὁποῖαν εἶχα δοκιμάσῃ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πειράματος.

» Συνελθὼν σχεδὸν ἀμέσως ἐκ τῆς ζάλης, εἶδα τὸν Ἴνδον καθήμενον ὅπως καὶ πρότερον ἐπὶ τοῦ διθανίου ἀπέναντί μου καὶ τὸν ἤκουσα νὰ μοὶ παραγγέλλῃ νὰ κυττάξω τὸ ἠρολόγιον. Ἐσημείωνε τοῦτο ἀκριβῶς τὴν 11,20. Ἴσως ὑπῆρξε διαφορά τις μερικῶν δευτερολέπτων ἀπὸ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἐβυθίσθην εἰς τὸν παράδοξον καὶ ἀνόπαρκτον κόσμον, μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἐπανήλθα εἰς τὴν πραγματικὴν ζωὴν· ἀλλὰ δύναμαι μὲν ὄρκου νὰ βεβαιώσω ὅτι ἡ διαφορά αὕτη δὲν ὑπερέβη τὸ ἓν λεπτόν.

» Ἐπὶ πρῶτόν μου ἐξ ὀρμηφύτου κίνημα ἦτο ν' ἀναζητήσω διὰ τοῦ βλέμματός τὸ δακτυλίδιον, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εὑρίσκετο ἐκεῖ σιμὰ ἐπὶ τοῦ πατιήματος. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ τὸ ἀνεύρω. Διὸ ἠρώτησα τὸν Ἴνδον ποῦ εὑρίσκετο.

— Ἰβίς τὴν θέσιν ἀκριβῶς ὅπου τὸ ἀφήσατε κατὰ τὴν ἐκδρο-

μήν σας εις τὸ βασιλεῖον τοῦ Ὀπισθοδρομοῦντος Χρόνου, ἀπήγ-
τησεν ἀταράχως.

»Τὸ βασιλεῖον τοῦ Ὀπισθοδρομοῦντος Χρόνου. Μὲ αὐτὸ τὸ
ὄνομα ἐκάλει τὸ προκληθὲν παρ' αὐτοῦ παράδοξον φαινόμενον.

»Φυσικῶς τῷ λόγῳ δὲν τὸν ἐπίστευσα. Ἡμῶν πεπεισμένος
ὅτι ἐπρόκειτο περὶ θαυμαστοῦ ὑπνωτιστικοῦ πειράματος καὶ τοῦ
τὸ εἶπα παρρησίᾳ, χωρὶς νὰ τὸν κατηγορήσω ὡς ἐνδομύχως
ἐσκεπτόμην, ὅτι εἶχε κρύψει τὸ μετάλλινον δακτυλίδιον, ὅπως
μὲ ἀπατήσῃ.

»Ἐξηκολουθήσαμεν συνομιλοῦντες ἀκόμη ἐπὶ τινὰ ὥραν
ἔπειτα μόλις ἠδυνήθην ν' ἀπέλω χωρὶς νὰ δεῖξω ἀγένειαν,
τὸν ἀπεχαιρέτιστα εὐχαριστῶν αὐτὸν διὰ τὴν παράδοξον ἐντό-
πωσιν, τῆς ὁποίας μοῦ ἐγένετο πρόξενος, προσέχων ὁμῶς νὰ μὴ
τὸν ἀφίσω νὰ ἐννοήσῃ πόσον φοβερῶς σφοδρὰ ὑπῆρξεν αὕτη.

»Ἐσπευσα εἰς τὴν κατοικίαν μου ὅπως οὖν τεταραγμένος,
ἀλλὰ πάντοτε δυσπιστῶν. Λοιπόν, φίλε μου, ἴδου τὸ πρῶτον
ἀντικείμενον, τὸ ὅποion εἶδα κατὰ γῆς ἐντὸς τοῦ γραφείου μου
ὅτε εἰσῆλθα εἰς αὐτὸ καὶ ἤναψα τὸ φῶς!»

Περατώσας δὲ τὴν ἀπίστευτον διήγησίν του ὁ Ἄρθουρος
Μάλλετ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου τοῦ ὑπενδύτου του μικρὸν
δακτυλίδιον ἐκ χαλκοῦ, τὸ ὅποion μὲ τρέμουσαν χεῖρα ἀπέθη-
κεν ἐνώπιόν μου ἐπὶ τοῦ τραπέζιου.

Μετάρρσεις Χ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΛΛΑΣ

Μεταξὺ τῶν ψηφισθέντων νόμων
ὑπὸ τῆς ἐκτάκτου Συνόδου τῆς
Βουλῆς περιλαμβάνονται καὶ τινες
ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν.
Ὅπως ἐψηφίσθη νόμος διὰ τοῦ
ὅπου ἰδρύεται διδασκαλεῖον Μόσχης
Ἐκπαιδευτικῆς πρὸς παιδαγωγικὴν
ἁκμῆσιν τῶν λειτουργῶν αὐτῆς.
Ἐψηφίσθη ἕτερος νόμος διὰ τοῦ
ὅπου ἡ φοίτησις εἰς τὸ διδασκα-
λεῖον τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδευτικῆς
ὀρίζεται τετραετής, βελτιοῦται δὲ
τὸ ὄλον πρόγραμμα καὶ ἄλλως βελ-
μιζοῦνται τὰ τοῦ διορισμοῦ καὶ τῆς
προαγωγῆς τῶν δημοδιδασκάλων.
Ἐπίσης νόμος μεταρρυθμίζει τὰ τοῦ
Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου τῆς Μόσχης
Ἐκπαιδευτικῆς.

— Κατὰ τὴν τελευταίαν συνα-
δριάσιν τῆς Βουλῆς ἐψηφίσθη καὶ
νόμος περὶ ἐκκαθάρισις τοῦ Ἑθνι-
κοῦ Πανεπιστημίου δι' ἀπολύσεως
τῶν καθηγητῶν αὐτοῦ, ὅσοι κρίνον-
ται ἀνίκανοι καὶ ἀκατάλληλοι πρὸς
περαιτέρω διδασκαλίαν. Περὶ τῶν
ἀπολυτέων θὰ ἀποφανθῇ συμβουλευ-
τικῶς πολυμελὲς συμβούλιον ἀποτε-
λεσθὲν ὑπὸ καθηγητῶν τοῦ
Πανεπιστημίου καὶ ὑπόδειξιν τῶν
ἐργασίων, θὰ κρίνη δὲ δριστακῶς τὸ
Ἐποπτικὸν Συμβούλιον.

— Νέος ὀργανισμὸς τοῦ Ἐπουρ-
γεῖου τῆς Παιδείας, ψηφισθεὶς ὑπὸ
τῆς Βουλῆς, τίθεται πρὸς ἐξέ-
τέλεσιν. Κατὰ τοῦτον τὸ Ἐπουρ-
γεῖον διαιρεῖται εἰς Ἐρασιεῖα, ἅτινα
συγκεντροῦμενα ἀποτελοῦσιν ἕξ τμή-
ματα. Οἱ ὑπάλληλοι πάντες, μετὰ
τὴν ἐνεργηθῆσομένην ὑπὸ τοῦ Ἐπουρ-
γικοῦ Συμβουλίου ἐκκαθάρισιν, καθι-
στανται μόνιμοι. Χαρακτηριστικὸν
τοῦ νέου ὀργανισμοῦ εἶναι ὅτι ὀρίζει
τὴν ἐκδοσὶν μηνιαίου δημοσιεύματος
τοῦ Ἐπουργεῖου, περιέχοντος τὰς

ἐπισήμους πράξεις αὐτοῦ καὶ πᾶν
ὅ,τι κρίνεται πρόσφορον ἵνα ἀνακοι-
νηθῇ εἰς τοὺς λειτουργοὺς τῆς Δη-
μοσίας Ἐκπαιδευτικῆς, καὶ καθαρῶς
τὴν κατὰ τριστῶν δημοσιεύσεων πλῆ-
ρους ἐκπαιδευτικῆς Στατιστικῆς.
Περιλαμβάνει δ' εἰσαγωγὴν διατάξιν,
καὶ ἦν ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τοῦ
Ἐπουργεῖου δύνανται ν' ἀποστέλ-
λωνται ἐπὶ ἕξ μῆνας κατ' ἀνώτατον
ὄριον εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς μελέ-
την ὑπηρεσιῶν συναρῶν πρὸς τὴν
ἐκ' αὐτῶν ἀκτελοῦμένην ἐν τῷ
Ἐπουργεῖῳ.

Ἐδρὴν Σύλλογος ὑπὸ τὴν ἐπι-
νομίαν Ἡ Κυριακῆ τοῦ Λαοῦ, σκο-
πὸς τοῦ ὅπου εἶναι ἡ παραχῆ εὐα-
ρέστην καὶ διδακτικὴν ἀσχολίαν
εἰς τὸν λαὸν κατὰ τὰς Κυριακάς.
Ἡ ἔδρσις τοῦ Συλλόγου τοῦτου
εἶναι συνήθεια τοῦ ὀρχήστρου ψηφι-
σθέντος νόμου περὶ τῆς Κυριακῆς
ἀργίας. Ὁ Σύλλογος διηρῶν εἰς
τμήματα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀνά-
λαβει τὴν ὀργάνωσιν θεατρικῶν πα-
ραστάσεων, συναυσιῶν, ἀκροασιῶν,
διαλέξεων, κυριακῶν σχολαίων, σκο-
πευτηρίων κλπ.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἡ ὅλη παραγωγή τοῦ ἀργύρου
κατὰ τὸ 1908 ἀνήλθαν εἰς 6.600
τόννων, κατὰ δὲ τὸ 1907 ἦτο 6.313
τόννων. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου 1.650
τόννοι παραχθῆσαν ὑπὸ τῶν Ἰνδι-
άνων Πολιτιῶν, 2.330 ὑπὸ τοῦ
Μεξικοῦ καὶ 2.620 τόννων ὑπὸ τοῦ
Καναδά.

ΒΙΟΛΓΙΟΝ

Ἐπὶ τὴν ἰν Ἀργεντίνῃ συνέρχεται εἰς
τὰς Βρυξέλλας τὸ ἰν διεθνὲς φω-
τογραφικὸν συνέδριον. Κατὰ τὸ σπ-
νέδριον τοῦτο θὰ γίνωνται πλεῖστα
ἀνακοινώσεις ἀναγόμεναι εἰς τὰς
νεωτάτας προόδους τῆς φωτογραφι-

κῆς τέχνης καὶ τὰς ἐφαρμογὰς αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς βιομηχανίας.

— Ἡ «Ἐφημερίς τῶν Βέλγων Δημοδιδασκάλων» δημοσιεύει στατιστικὴν τῶν ἐτησίων δαπανῶν κατὰ μαθητὴν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου εἰς διαφόρους χώρας τῆς Ἑυρώπης. Κατὰ ταύτην εἰς τὸ Βέλγιον ἕκαστος μαθητῆς στοιχίζει ἐτησίως εἰς τὸ Κράτος καὶ τὰς κοινότητας ἐν γένει φράγκα 40. Εἰς τὴν Πρωσσίαν στοιχίζει φράγκα 66,25. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν φράγκα 77,75. Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν φράγκα 58,70. Εἰς τὴν Δανίαν φράγκα 56, εἰς δὲ τὴν Κοπεγχάγην φράγκα 126. Εἰς τὴν Γαλλίαν φράγκα 60. Εἰς τὴν Ρωσίαν φράγκα 33,50.

ΓΑΛΛΙΑ

Εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς «Ἐταιρίας τῆς Βιολογίας» ἐκτίθεται ὑπὸ τοῦ Lassabliere ὁ τρόπος καθ' ἕν κατωρθοῦται ἡ ἀκριβὴς μέτρησις τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος τῶν παιδίων. Ὁ Γάλλος ἐπιστήμιον κατόπιν τῆς μετρήσεως πλείστον παιδίων ἡλικίας 1—24 ἡμερῶν καὶ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ μέσου ὄρου τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος αὐτῶν, ἐπεζήτησε νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν σχέσιν τούτου πρὸς ἕτερον μέσον ὄρου, τοῦ ὁποῦ ἡ ἀνεύρεσις εἶναι εὐχερύτερα. Ἐφθασε δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τοῦ σώματος τῶν κανονικῶς ἀναπτυγμένων παιδίων σχετίζεται πρὸς τὸ βῆρος, τὴν θωρακικὴν περίμετρον καὶ τὸ ἀνάστημα αὐτῶν. Οὕτως ἡ κυβικὴ ρίζα τοῦ βάρους εἰς τὸ τετράγωνον πολλαπλασιαζομένη ἐπὶ 10,5 ($E=10,5 \sqrt{B}$), τὸ τετράγωνον τῆς θωρακικῆς περιμέτρου πολλαπλασιαζομένον ἐπὶ 2,3 ($E=2,3 \times \text{Περιμ.}^2$) καὶ τὸ τετράγωνον τοῦ ἀναστήματος ἐπὶ 0,92 ($E=0,92 \times A^2$) δίδουσι ἐξαγόμενα ἴσα, τὰ ὁποῖα εἶναι αὐτῆ ἢ ζητούμενη ἐπιφάνεια (E). Ὡστε διὰ νὰ εὐρωμεν τὴν δερμικὴν ἐπιφάνειαν ἑνὸς παιδίου ἀρκεῖ νὰ ἐφαρμόσωμεν τοὺς τρεῖς ἀνωτέρω τύπους καὶ νὰ λάβωμεν τὸν μέσον ὄρου τῶν τριῶν ἐξαγόμενων.

— Ἡ στρατιωτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Ἑθνικοῦ ἀεροπορικοῦ Συνδέσμου ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν μέσων πρὸς ἐπιθεσιν κατὰ τῶν ἀεροπλάνων καὶ τῶν κυβερνωμένων ἀεροστάτων ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἀμυναι τούτων ἢ πρὸς ἀντεπιθεσιν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θὰ κατασκευασθῶσι καὶ θὰ δοκιμασθῶσι παντοειδῆ ὄργανα ὁλέθρου ὡς καὶ τῆς ἀποκρούσεως ἕκαστου.

— Ἡ Nature δημοσιεύει σχετικὰς πρὸς τὸν ἀναμενόμενον κομήτην τοῦ Χάλλεϊ ἀνακοινώσεις διαφόρων γηραιῶν ἀστρονόμων, οἱ ὁποῖοι ἐνθουσιάζονται τὴν κατὰ τὸ 1835 ἐμφάνισιν αὐτοῦ. Ὁ στρατηγὸς Παρμιαντιέ, διατελέσας ἀντιπρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Ἀστρονομικῆς Ἐταιρείας, γεννηθεὶς τῇ 1821 καὶ ἔχων ἡλικίαν 14 ἐτῶν κατὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ κομήτου, διηγεῖται ὅτι διατηρεῖ ἀκόμη ζωηροτάτην εἰς τὴν μνήμην τοῦ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. Ἡ σιρὰ τοῦ ἦτο μακροτάτη, λευκὴ καὶ φωτεινότερα τοῦ Γαλαξίου, διαγράφουσα τόξον πρὸς δυσμὰς. Ὁ δὲ Lewis Swift, ἀποκατεστημένος εἰς Μαραθῶνα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, γεννηθεὶς τῇ 1820 καὶ ἀνακαλύψας 15 κομήτας, ἐνθουσιάζεται ἐπίσης ζωηρῶς τὸν κομήτην τοῦ 1835 καὶ ἐλπίζει ὅτι, διατηρῶν ἀκόμη ἰσχυρὰν τὴν ὄρασιν, θὰ δυνηθῇ νὰ τὸν ἐπανίδῃ κατὰ τὴν προσεχῆ ἐπόνοδόν του.

— Κατὰ τὴν στατιστικὴν τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Γαλλίας ἐφοίτησαν εἰς τὰ ἀναγνωστήρια αὐτῆς κατὰ τὸ 1909, 187.285 ἀναγνώσται, λαβόντες πρὸς ἀνάγνωσιν 576.353 τόμους. Εἰς δὲ τὸ γεωγραφικὸν τμήμα 2.414 ἀναγνώσται λαβόντες 32.537 χάρτας καὶ βιβλία.

— Εἰς τὸν γαλλικὸν τύπον γίνεται λόγος περὶ τῆς δευτέρας ἀξιοῦσης καταναλώσεως τοῦ αἵτου ἀνά τὴν ὑψηλίαν καὶ τῆς ἐν τῇ μέλλοντι ἀνδεχομένης ἀνεπάρκειας τούτου. Ἡ Ἑυρώπη δὲν δύναιται νὰ δώσῃ μεγαλύτεραν παραγωγὴν τῆς σημερινῆς, καθόσον εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον καλλιεργημένα αἱ γαῖαι αὐτῆς. Μόνον δὲ διὰ τῆς βελτιώσεως τῶν με-

θόδων τῆς καλλιεργείας πιθανὸν ν' ἀξιώσῃ κατὰ τι ἢ ἀπόδοσις. Ἄλλ' ὅταν ἀναλογισθῇ τις ὅτι ἀπὸ ἑτους εἰς ἑτος ἡ ἀξίωσις τῆς καταναλώσεως τοῦ αἵτου ἀνέρχεται εἰς 11 ἑκατομμύρια ἑκατόλιτρα, ἐννοεῖ ὅτι ἄλλοθεν πρέπει νὰ ἐξευρεθῇ τὸ πρὸς διατροφήν τῆς ἀνθρωπότητος ἀπαιτούμενον ἐπὶ πλέον ποσὸν αἵτου. Εὐτυχῶς ὑπάρχουν εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν, καὶ ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Καναδά, ἀπέραντοι ἐκτάσεις πρόσφοροι πρὸς καλλιέργειαν αἵτου. Ἡ δὲ Ἀργεντικὴ Δημοκρατία εἶναι καὶ τῶρα οἰκοδομῶν τῆς Ἑυρώπης, καθόσον παράγει 26 ἑκατομμύρια ἑκατολίων αἵτου, θὰ παραγγῆ δὲ 70 ἑκατομμύρια ἐντὸς δεκαετίας. Ἡ Ἑλλάς ἢ Σιθῆρία ἔχει ἐκτάσεις χέρσους 320 ἑκατομμυρίων στρεμμάτων, ἡ δὲ Μαντζουρία, συνδεθεῖσα μετὰ τῆς Ἑυρώπης διὰ τοῦ ἡπαιρωτικῆς σιδηροδρόμου, παράγει 12 ἑκατομμύρια ἑκατολίων αἵτου. Συνεπῶς ὁ ἄρτος τῆς ἀνθρωπότητος φαίνεται ἐξησφαλισμένος ἐπὶ κολλοῦς αἰῶνας.

— Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις εἰς ἡλικίαν 61 ἐτῶν ὁ ποιητὴς Jean Mireas. Ἑλλήν τὴν καταγωγὴν — τὸ πραγματικὸν του ὄνομα ἦτο Ἰωάννης Παπαδιαμαντόπουλος — γέννημα καὶ θρέμμα τῶν Ἀθηνῶν. Ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτον ἑλληνικὰ ποιήματα καὶ ἄρθρα λογοτεχνικά, ἔτι δὲ καὶ ἐν διήγημα «ὁ Χρησίδης τῆς Ἀθηγαλίδος» εἰς τὴν «Ἐστίαν» τοῦ 1878. Μεταθὰς εἰς Παρισίους καὶ ἀποκατασταθεὶς ἐκαὶ ὀριστικῶς ἀπὸ τριακονταετίας ἐγένετο γνωστὸς διὰ τῆς ἐκδόσεως τόμων στίχων καὶ τῆς ἀναμίξεως αὐτοῦ εἰς τὴν σχολὴν τῶν συμβολικῶν ποιητῶν, τῆς ὁποίας προτοπῆς ὁ Μαλλαρμέ καὶ ὁ Βερλαίν. Τραπεῖς κατόπιν νέων ποιητικῆν ὁδῶν, τὴν τοῦ «νεοκλασικισμοῦ», ὡς τὸν ἰνόμασαν, διὰ τῆς

ἐκδόσεως τῶν «Στροφῶν» (Stances) καὶ τῆς ἀπόσκηνης παραστάσεως τῆς Ἰφιγενείας του, ἀναδείχθη εἰς τῶν ἐπιφανεστάτων ποιητῶν τῆς Γαλλίας, ὁ δὲ παγκόσμιος τύπος ἐκρίνε τὸν θάνατόν του ὡς ζήτησαν ἀνεπαγόρευτον διὰ τὰ γαλλικὰ γράμματα. Ἐπὶ τοῦ φερέτρου του ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον κατέθεσαν διὰ τῆς ἐν Παρισίοις πρεσβείας σταφάνους. Ἐμίλησαν δὲ κατὰ τὴν κηδεῖαν του ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Μπαρτοῦ καὶ οἱ ἀκαδημαϊκοὶ Κλαρτῆ καὶ Μπαρρές. Ἐὸ σῆμα τοῦ ποιητοῦ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἀπετεφρώθη.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἐνῆ ἡ ἰδέα τῆς συνδιδασκαλίας τῶν δύο φύλων δευτέραι ἐπιτείνεται ἐν Γερμανίᾳ ὡς πρὸς τὴν μέσων ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ἀνωτάτην, ἐξ ἄλλου περιορίζεται ὁ ἀριθμὸς τῶν μικτῶν δημοτικῶν σχολείων. Κατὰ τὸ 1886, ἐκ τῶν 1.838.217 παιδίων τῶν φοιτῶντων εἰς τὰ πρωσιὰ δημοτικὰ σχολεῖα, τὰ τρία τέταρτα συνεδιδάσκοντο. Ἐξομοῖν ἔτι κατόπιν, τῇ 1906, ἡ ἀναλογία τῶν μικτῶν σχολείων περιερίσθη εἰς τὰ δύο τρίτα. Ἐὰ τοιαῦτα σχολεῖα λειτουργοῦσιν ἰδίως εἰς χωρία καὶ ἀγροτικὰς συνοικισμοὺς.

ΙΤΑΛΙΑ

Ἡ Ἰταλικὴ κυβέρνησις ἐνισχύει διὰ παντοίων μέσων τὴν κλίσιν τῶν νέων πρὸς τὰς οἰματικὰς ἀσκήσεις καὶ τὴν σκοποβολὴν. Εἰς τὸν τρέχοντα προηπολογισμὸν ἀνεγράφη πλίστως 1.100.000 φράγκων ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τῆς σκοποβολῆς καὶ τοῦ ἐθνικοῦ σώματος τῶν ἐθαλοντῶν ποδηλατῶν καὶ ἰδιοκτητῶν αὐτοκινήτων.

ΑΝΑΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΕΘΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Αθλητικά :

L'Éducation Physique (Παρι-
σιοι 28 Φεβρουαρίου).—Ο άγγλικός
αθλητικός βίος υπό E. Rontié.—Τὸ
ζήτημα τῆς τροφῆς, ὁ λευκὸς ἄρτος
ὑπὸ G. Hebert.—Ἡ ἀνθρωπίνη
φυλὴ καὶ ἡ βελτίωσις αὐτῆς. (15
Μαρτίου).—Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ στή-
θους ὑπὸ G. Hébert.

Le Tir National (Παρισιοί, 5
Μαρτίου).—Ὁργάνωσις τῆς σπορευ-
τικῆς ἀσκήσεως εἰς τὰς Ἡνωμένους
Πολιτείας.

Le Chasseur Français (Παρι-
σιοί, Μάρτιος).—Ἡ πέδιξ καὶ τὰ
κυνήγιον αὐτῆς ὑπὸ Piant-Beauve-
noit.—Τὸ κυνήγιον τῆς ἐλάφου εἰς
τὴν Ν. Καληδορίαν.—Ὁ σκύλος fox
terrier ὑπὸ M. Escorcheville.

Ἐπισταυτευτικά :

Après l'École (Παρισιοί, Ἰανουά-
ριος).—Ἡ ἐκλογὴ καὶ ἡ ψήφος, διά-
λεξις μετὰ προβολῶν φωτεινῶν εἰκό-
νων ὑπὸ L. Marechal.—Παρηγήσεις
καὶ Ἀγοραί, διάλεξις μετὰ φωτει-
νῶν εἰκόνων ὑπὸ P. Hache.—Ἱερο-
βολικὸν ἀσπράτεια, διάλεξις μετὰ
φωτεινῶν εἰκόνων ὑπὸ τοῦ ὑπολο-
χαγοῦ Manseau.—Ὁ προσανατολι-
σμός, ἡ αἰσθησις καὶ ἡ ἐπιστήμη,
διάλεξις μετὰ φωτεινῶν εἰκόνων,
ὑπὸ H. Courin.—Ποικίλα ἀναγνώ-
σματα περὶ καὶ ἔμμετρα. 96 εἰκόνες
ἐπὶ διαφανοῦς βερνικωμένου χάρτου,
αἱ ὁποῖαι ἀποκοπόμεναι καὶ πλαι-
σιούμεναι χρησιμεύουσι διὰ προβο-
λάς. [Τὸ περιοδικὸν τοῦτο εἶναι
χρησιμώτατον εἰς τὰ σχολεῖα καὶ
τοὺς συλλόγους ὅσοι ἔχουν προβο-
λάς. Συνδρομὴ ἑτησίᾳ φρ. 8].

L'École Nationale (Βρυξέλλαι
1 καὶ 15 Μαρτίου).—Μεθοδολογία
τῆς Ἱστορίας ὑπὸ G. Jourci.—Ἡ

φιλοπατριὰ, καὶ τὸ παρελθόν ὑπὸ
W. Anness.—Ψυχολογικαὶ διαλέξεις
τοῦ Van Biervliet.—Ἡ διδασκαλία
τῆς Μουσικῆς εἰς τὸ δημοτικὸν scho-
λεῖον ὑπὸ A. Carpe.

L'Enseignement Secondaire
(Παρισιοί 1 καὶ 15 Φεβρουαρίου).—
Ἡ ἐνότης ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει ὑπὸ
Van Tieghem.—Γυμνασιακὰ τινα
σφάλματα τῶν παιδίων ὑπὸ D.
Barbelenet.

Revue Universitaire (Παρισιοί
15 Ἰανουαρίου).—Ἡ κουλτεχνία ἐν
τῷ σχολείῳ ὑπὸ L. Boisse. (15 Μαρ-
τίου).—Ὁργάνωσις τῆς διδασκαλίας
τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γεωγραφίας ὑπὸ
G. Morizot.—Ἡ παιδαγωγικὴ κίνη-
σις ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ G. Delobel.—
Αἱ ἐπιγίνομαι ἀνάγκαι τῆς γυναι-
κειᾶς ἐκπαιδεύσεως.

Le Volume (Παρισιοί, 12 Μαρ-
τίου).—Ἡ ἠθικὴ ἐν τῷ Σχολείῳ ὑπὸ
J. Payot.—Χρησιμοποίησις τῶν
αἰθουσῶν τοῦ σχολείου δι' ἄλλας
ἀνάγκαις. (19 Μαρτίου).—Ἡ γυμνα-
στικὴ τῆς ἀνατροφῆς ἐν τῷ δημοτικῷ
σχολείῳ ὑπὸ M. Bussou. (26 Μαρ-
τίου).—Ἡ Μουσικὴ ἐν τῷ Σχολείῳ
ὑπὸ E. Goblot.

L'Enseignement Primaire
(Quebec (Καναδᾶ) Φεβρουαρίου καὶ
Μαρτίου).—Ἡ ἐκφραστικὴ ἀνάγνω-
σις ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ ὑπὸ
C. J. Magnan.—Αἱ κρίσεις ὑπὸ
A. N. Valliquet.—Ἡ σχολικὴ ὁργά-
νωσις ἐν Μεξικῷ.—Τὸ σχολικὸν
σάββατον τῆς ἐπιτυχίας Ὀντάριο τοῦ
Καναδᾶ.

Manuel Général de l'Instru-
ction Primaire (Παρισιοί 12 Μαρ-
τίου).—Τὸ σχολεῖον καὶ ἡ πολιτικὴ
ἐν Ἀγγλίᾳ. (19 Μαρτίου).—Ἡ
ἀσθία γραφῆς ὑπὸ τοῦ Dr Cheralle-
reau.—Τὰ νέα προγράμματα τῆς
ἱερογραφίας ὑπὸ Renoux.—Ἡ Ἰν-
διάντικὴ εἰς τὰ γυμνασιακὰ σχολεῖα.

(26 Μαρτίου).—Ἡ γυμναστικὴ τῶν πραγ-
μάτων εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον
ὑπὸ A. Brun.

L'Éducation (Παρισιοί, Μάρτιος).
—Ἡ μόρφωσις τῆς θελήσεως ὑπὸ
P. Gaultier.—Ἡ ἔλκευτικὴ ἐκπαί-
δευσις ὑπὸ τῆς Δδος Berillon.

L'Éducateur Moderne (Παρι-
σιοί, Φεβρουάριος καὶ Μάρτιος).—Ἡ
ψυχολογία τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας ὑπὸ
G. Courayré.—Ἡ μόρφωσις τῶν
μορφωτῶν ὑπὸ A. Muresson.—Ἡρυ-
κτικὴ Ὑγιεινὴ ὑπὸ U. Pauchet.

L'Éducateur (Λωζάννη 26 Φε-
βρουαρίου).—Ἡ ἐργασία τοῦ παιδιοῦ
ὑπὸ L. J. Ἡ συνέχεια τῆς πραγμα-
τείας ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὰ κατώτερν
τέχνη.

Minnerva (Ἰστανδῆ, Ἰανουάριος).
—Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐν Παναγίᾳ
ὑπὸ L. Marulander.

Le Conseiller de la Famille et
l'École des Mères (Παρισιοί, Φε-
βρουάριος).—Ὁ μισθὸς τῶν γυναι-
κῶν ὑπὸ Yves Guyot.—Ἡ μόρφω-
σις διδασκαλιστῶν τοῦ φροντιστηριοῦ
ἀνατήματος ἐν Βελγίῳ ὑπὸ F. Tonck-
herre.—Ἡ οἰκογενετικὴ ἐκπαίδευσις
ὑπὸ A. Moil-Weis.—Ζωτικὴ ἢ φυ-
τικὴ τροφή; ὑπὸ C. Richet. (Μάρ-
τιος).—Τὰ λαϊκὰ πανεπιστήμια κατὰ
τὸ παρελθόν καὶ ἡ ἐνεστώσῃ ἐξέλιξις
αὐτῶν ὑπὸ L. Laurence.—Ἡ ἀγο-
σασία τοῦ παιδίου ὑπὸ E. Terrien.

L'Enfant (Παρισιοί, Ἰανουάριος-
Φεβρουάριος).—Ἡ παιδαγωγικὴ ἀξία
τῆς χειροτεχνίας ὑπὸ Idm R. Séo.—
Ὑγιεινὴ τῶν βρεφῶν καὶ χρησιμότης
τῆς διδασκαλίας τῆς παιδοκριμίας εἰς
τὰ Παρθεναγωγεῖα ὑπὸ Dr E. Cu-
denaule.

Pädagogische Reform (Ἀμ-
βούργον 16 Μαρτίου).—Ἡ παιδαγω-
γικὴ καὶ ἡ παιδικὴ γῆσις ὑπὸ
H. H. C. Schröder.

Pädagogische Zeitung (Βερο-
λίνον 10 Μαρτίου).—Τὰ βιβλικὰ
θαύματα ἐν τῷ σχολείῳ ὑπὸ P. Trun-
bach. (17 Μαρτίου).—Τὸ φιλελεύ-

θερον ἀνέγρα καὶ ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ
λαοῦ ὑπὸ G. Menzel.

Der Arzt als Erzieher (Μόνα-
χον, Ἰανουάριος καὶ Φεβρουάριος).
—Τὸ μοναχικὸν τέχνην καὶ ἡ ἀνα-
τροφὴ τῶν ὑπὸ Dr E. Netter.—Ἡαι-
δικὴ ζωὴ ὑπὸ Dr Gmelin.—Τὸ
πρόσθετον γῆρας, τὰ αἶμα καὶ ἡ πρό-
ληψις αὐτοῦ ὑπὸ Dr E. Grauwitz.

Ἐπιστημονικά :

La Revue de l'Enseignement
des Sciences (Παρισιοί, Ἰανουά-
ριος).—Ἡ τιθεῖς τῶν στοιχειωδῶν
Μαθηματικῶν ὑπὸ F. Marotte.—
Ἱστορικὴ καὶ Κηρυκτικὴ ὑπὸ P.
Chauvet. (Φεβρουάριος).—Ἐπι-
στολὴ τῆς πειραματικῆς γεωμετρίας
ὑπὸ H. Baubron.—Ἡ ἰσὶ κερὰς
ὑπὸ E. Brucker.

La Nature (Παρισιοί, 12 Μαρ-
τίου).—Ὁ χρονομιστὸς κληρονο-
μιῆς ὑπὸ G. Marechal.—Τὰ
ζῶα ἡμερησίως ἐν μεταβολῇ; ὑπὸ
A. Courin. (19 Μαρτίου).—Ὁ αἰω-
νήγιος ἄρως ὑπὸ E. Touchet.

Revue Générale des Sciences
(Παρισιοί, 28 Φεβρουαρίου).—Ἐπι-
στολήσις τῶν ἀπὸ παιδαγωγίαν τω-
νήγιον βιομηχανιῶν ὑπὸ L. Lin-
del. (15 Μαρτίου).—Ἡ ἀερωσιολογία
ὑπὸ P. Renard.

Λογοτεχνικά :

La Grande Revue (10 Μαρτίου).
—Ἐπιστολαὶ τοῦ Σαρτὸν ἀπὸ τὴν
θηρυκτῆρα τῆς Γεωργίας Σάνδη.—
Ἰσως καί, ἴσως ὄχι, μυστικὸν ἔργον
ὑπὸ G. d'Annunzio.

Mercure de France (1 Μαρ-
τίου).—Ὁ Ἑβραϊσμός εἰς τὸ θέατρον
ὑπὸ R. de Chavagnon.—Ὁ χορὸς
τῆς Ἀσθίας ὑπὸ Ουίον.

Das literarische Echo (Βερο-
λίνον, 1 Μαρτίου).—Ἐδωκῆριος
Ἰὸδ ὑπὸ Ed. Platghoff Lejeune.—
Ἱβλικὰ δράματα ὑπὸ J. Scherek.—
(15 Μαρτίου).—Ἡαιδικὴ καὶ γελω-
τιστικὴ ὑπὸ A. Kapp.

LA GRÈCE ACTUELLE ET LES HELLÈNES D'AUJOURD'HUI

ΕΡΓΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδοθέντος τῆ ἐπιμελείᾳ Ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν κ.κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΘΑΝΑΣΑΚΗ**, Προέδρου τοῦ Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων, **ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ**, Ὑποδιοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, **ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΡΕΪΤ**, Καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, **ΑΛΕΞ. ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ**, Νομάρχου Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, **ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ**, Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ **ΔΗΜ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΥ**, Διευθυντοῦ τοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν Γραφείου τοῦ Τύπου.

ὑπὸ διαφόρων Κρατῶν, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐγένοντο δημοσιεύσεις, παρέχουσαι τὴν εἰκόνα τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ταῦτα ἀνήχθησαν, καὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν προόδου καὶ ὀργανώσεως. Τὰ ἔργα ταῦτα, ἀποτελοῦντα οἷον λογοδοσίας ἐνώπιον ἐαυτῶν καὶ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, χρησιμεύουσι εἰς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν ἠθικῶν καὶ ὀλικῶν δυνάμεων ἐκάστου ἔθνους, εὐρέως δὲ διαδιδόμενα καὶ περιερχόμενα εἰς χεῖρας πάντος ζητοῦντος νὰ φωτισθῇ περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῶν, συντελοῦσιν, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἔθνικῶν συμφερόντων Ὑποδείγματα πρὸς συγγραφὴν τοιούτων ἔργων παρέχουσι εἰς ἡμᾶς αἱ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀξιοθαύμαστοι δημοσιεύσεις, αἱ ἀφορῶσαι τὴν Σουηδίαν, τὴν Νορβηγίαν, καὶ ἰδίως τὴν Δανίαν.

Ὁ Σύλλογος πρὸς Διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων, υἱοθετῶν παλαιότεραν ἰδέαν, ἀνέθηκεν εἰς Ἐπιτροπὴν τὴν κατὰ τὸ πρότυπον τοῦτο προπαρασκευῆν ἔργου, εἰς τὴν Ἰαλλικὴν γλῶσσαν, ὅπως τὸ βιβλίον εἶναι κυρίως προσιτὸν εἰς τὸ ξένον δημόσιον καὶ πάντας τοὺς καλουμένους νὰ κρίνωσι περὶ τῶν προόδων τῶν ἐπιτελεσθεισῶν ὑπὸ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐκτὸς τῶν ὀρίων αὐτοῦ βιούντων Ἑλλήνων.

Τὰ περὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ βιβλίου καὶ τῆς τιμῆς αὐτοῦ θάγγελθῶσιν ἐν καιρῷ. Εἰσφοραὶ ἐκ μέρους τῶν ἐπιθυμούντων νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ γίνονται ἀπὸ τοῦδε δεκταί, ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὸν κ. **Ι. Βαλαωρίτην**, ὑποδιοικητὴν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς